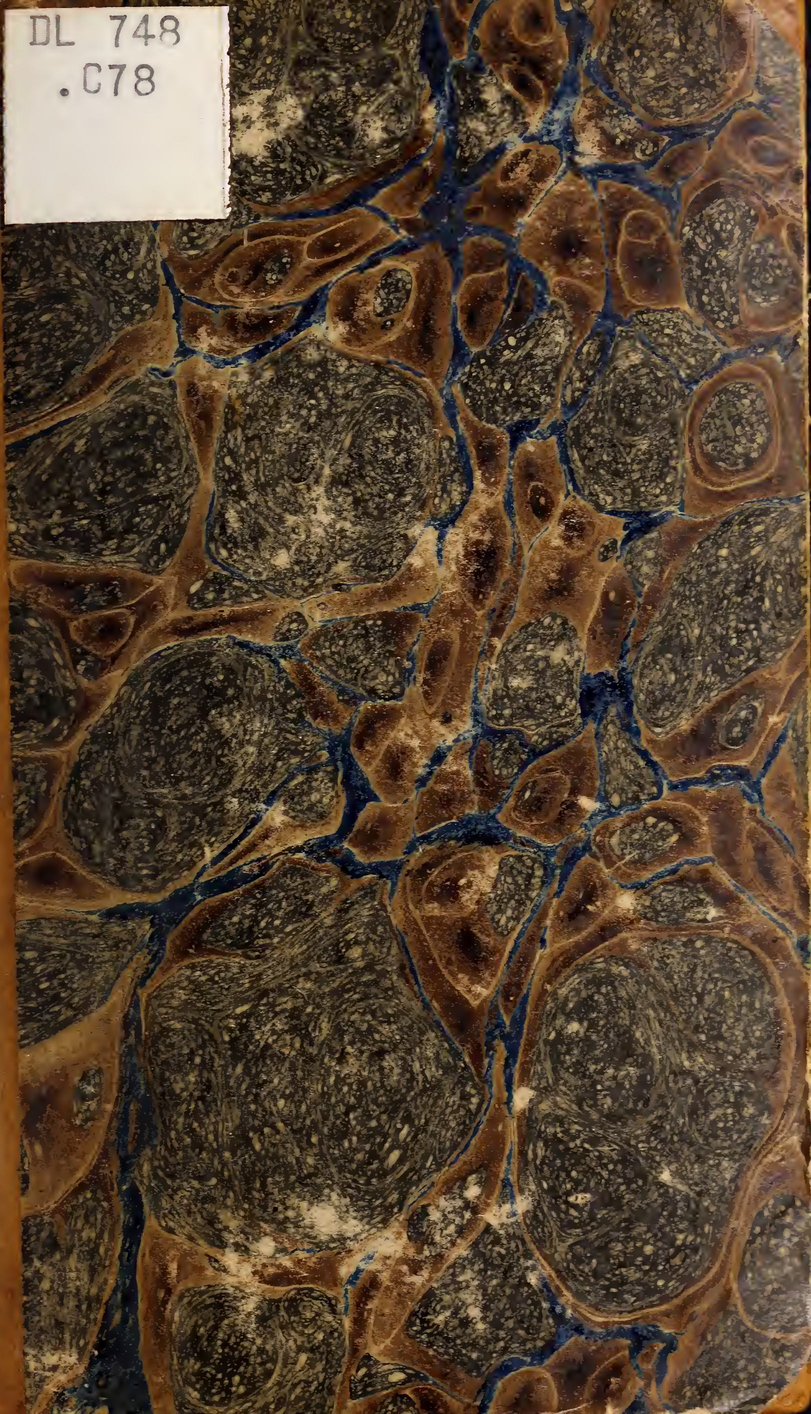

DL 748
.C78

(Crusenstolpe, M. J.)

Gustaf Nyman

SKILDRINGAR

UR

DET INRE AF DAGENS HISTORIA.

DE FRÅNVARANDE.

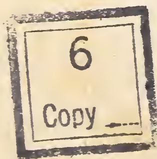
Cuique suum.

STOCKHOLM.

Tryckt hos Georg Scheutz, 1834.

Die tausendfältigen Gedanken vieler
Verschiedner Menschen, die im Leben sich
Und in der Meinung wiedersprechen, faßt
Der Dichter klug in Eins, und scheut sich nicht
Gar manchen zu mißfallen, daß er manchem
Um desto mehr gefallen möge.

Goethe.

Ridån är uppdragen, och Riksdagens stora drama börjadt. Skyndom, medan täckelset ännu är lyftadt, att kasta en blick i kulisserna, för att der göra bekantskap med skådespelarne sådane de äro, innan de, i konstladt skick, framträda på scenen.

Det är ej mera Riddarhuset, som främst ådrager sig uppmärksamhet. Om vi icke desto mindre först vända oss dit, sker det mer af gammal vana och af undergifvenhet för all mensklig ordning, än för att gifva en hyllning åt rikets så kallade Första Stånd. Riddarhuset synes, i verkligheten som i opinionen, snart hafva genomfört sin stora roll till slut. För hjeltinnan i sorgespelet återstår ej annat, då upplösningen nalkas och hennes sista timma slår, än att tillse det hon må falla med anständighet, för att ostördt vidmakthålla åskådarens

interesse, och ej väcka löje i stället för deltagande. Sådant måste ock nu mera ögonmärket vara för Svenska Adeln, förblödd under Christierns och Carl IX^s^ bilor, på Gustaf Adolphs och Carl XII^s^ slagfält, till armod utplundrad genom Carl XI^s^ reduktion, trampad under fötterna af Gustaf III^s^ hycklande despotism, och slutligen sjunken till den lumpnaste obetydlighet efter 1809.

Åsynen af Riksståndens nu handlande hufvudaktörer lifvar hågkomster, alstrar jemnförelser med dem, hvilka afträdt från skådeplatsen, sedan Ständerna sista gången hemförlofvades. Döden har aflägsnat några; nycken eller konjunkturen andra. Den afskedshelsning, vi egne dem gemensamt, utgör derjemte inledningen till den mönstring, vi framdeles skola anställa med dem, som nu innehafva de förres plats på bänken. Ty den offentlige mannen tillhör icke endast efter sin död historien. Det är uti och genom samtiden han verkar, äfven när hans planer afse efterverlden. Den förra afstår ej, kan och bör ej afstå sin rättighet att pröfva och dömma. Och hvarpå skulle annars den sednares domslut, det yttersta, det sista, grundas? ....

Grefve von Platen är icke mer — och Götha Kanal är fullbordad: en prydnad mindre för riddarhuset; en prydnad mera för landet. Vägledde af årtiondens erfarenhet, beräkningarnas enda, osvikliga kontroll, skola framtiden och våra barnbarn bedömma, huruvida vigten af uppoffringarne, gjorda på det gigantiska företaget, blifvit gäldad medelst vigten af fördelarne. Vi känna oss hvarken böjde eller vuxne, att i detta afseende våga en profetia. Allt nog, att denna kanal, sju Riksdagars trätofrö, lyckligtvis ej igenfinnes på föredragningslistorna vid Riksdagen 1834. Landets vänner äro sålunda befriade från en utgiftsbörda, som hittills tyngst bland alla tryckt rikets finanser, och kanalens vänner från vissheten snarare än farhågan, att hela företaget skulle störta ner uti sitt ursprungliga intet, i saknad af den jernvilja, som födt planen, den jernarm, som drifvit den igenom, den jernpanna, mot hvilken alla motståndets pilar studsat tillbaka. I en period af slapphet, rädsla och tvehågsenhet, sådan som den närvarande, har man svårt att uppfatta, ännu svårare att uppskatta det öfvermått af styrka, beslutsamhet, mod och drift, som uppenbarade sig i Grefve Platens personlighet. Dessa egenskaper

användes ej alltid i den bästa, för riket gagneligaste rigtning, emedan omständigheterna nekade att lemna dem utrymme i någon annan. Platens ställe hade varit en Rådstol under Christinas Förmyndareregering, vid Carl XI^s genomgripande statsreform, i Frihetstidens kärnfulla Senat. En taburett i Carl XIII^s anspråkslösa StatsRåd var honom för liten, för trång, för obemärkt: — och så (som Grefve Platen skrifvit till Grefve Adlersparre) blef "Kanalen hans Län" — och en graf vid Kanalen, hans lön. Det torde vara kinkigt att bestämma, hvilkendera: hans skenbara vän, Regeringen, eller hans synbara fiende, Oppositionen, fann sig mest besvärad af hans verksamhet och känner största lisan att vara honom qvitt. Regeringen bäfvade för honom, äfven då hon begagnade honom, eller rättare: då han *lät* sig begagna af henne. Oppositionen afundades hans framställningssätt, äfven då hon hatade och bekämpade hans framställningar. Ferdinand kände sig ej högre besvärad af vilkoren, dem Hertigen af Friedland fästade vid de segrars glans, han skänkte åt Kejsarens vapen, än Svenska Styrelsen af det beroende, hvaruti Platen höll henne fängslad, för det bistånd, som hon ägde att påräkna i ho-

nom, och hvaruti han aldrig svek. Således älskades han ej af något parti, ej ens af det, för hvilket han ansågs vara oumbärlig; men det hvarken dristade eller kunde slingra sig undan hans mäktiga inflytande. Hänförelsen af hans inneboende jettekraft, som elektriskt meddelade sig på en gång åt hans tal och åt hans åhörare, var så stor, och hans hållning både mot Regeringen och Oppositionen så sjelfständig och stark, att missnöjet med de satser han stundom dref, aldrig minskade hans personliga anseende. Han imponerade nämligen till och med vid de tillfällen, då han i en högre viljas förmenta interesse slösade sin andliga styrkas rikedom på uppenbara gyckelverk. Hvem minnes ej nattscenen på Riddarhuset den 1 Mars 1823, då Grefve Platen i ett tal, hvars längd skulle gjort hvarje tålamod otillräckligt, om detta tal ett enda ögonblick upphört att stegra uppmärksamheten eller att skaka känslan, yrkade, att Ståndet skulle ur sitt sköte aflägsna Friherre Anckarsvärd, som den tiden ansågs för Styrelsens och Platens obevekligaste motståndare. *Alla* bravoropen och handklappningarna voro likväl ej beställda. Mången gaf, under oemotståndlig hänryckning, sitt bifall tillkänna åt Tala-

ren, utan att gilla det förslag, hvartill talet utvecklade motiverna. Så beherrskade Platen sitt auditorium. *Hans* triumf blef ej mindre lysande deraf, att den firades i följd af deras nederlag, hvilkas talan han förde. En annan, snart sagdt hvilken som helst, skulle sett sitt rykte och sitt gehör för evigt gå i qvaf, om han lånat sin talang åt ett dylikt upptåg; men Grefve Platen behöfde blott ånyo uppträda, för att ånyo höras med samma uppmärksamhet och förvåning som förut. Han underlät ej att låta Regeringen dyrt betala den försträckning, som han gjorde henne af sin öfverlägsenhet i de fall, der hon tillitade densamma. Ordningen kom snart och ofta till henne, att, ett hörsamt redskap i hans hand, framställa, genomdrifva och svida för hans planer. Det torde vara ovisst hvilkendera af dem begge, som på det hela taget, vid räkningens uppgörande egentligen blef den andres gäldenär, såsom den der mest tjenat den andra till verktyg. Om Grefve Platen ännu lefvat, och om han fått, som man säger, i sitt hufvud, att Motala Mekaniska Verkstad — också ett foster af hans viljas välde och af hans åtrå efter stora danelser — skolat bli Statens egendom, eller understödas med Statens

medel, så kan man taga för afgjordt, att han *ej tillåtit* Regeringen att undandraga sig ett förord härutinnan till Rikets Ständer. Både Styrelsen och Representationen hafva således genom hans död blifvit befriade från en tung börda, och fått ett, troligen önskadt, tillfälle, att hvar i sin stad ådagalägga en myndighet, hvilken sannolikt låtit spörja sig ur sänktare ton, om den under Grefve Platens lifstid råkat i kollision med hans föresatser, hvilka ej voro att skämta med. Ett factum, hvilket Regeringen så väl som Ständerna hade sig nogsamt bekant.

Och hvad var det då uti Grefve Platens personlighet och föredrag, som gjorde hans parlamentariska orationer så oemotståndligt hänförande?

Vid första ögonkastet halkade uppmärksamheten tämligen lätt förbi hans bild. Växten snarare under än öfver medelmåttan, och mager som man bör kunna föreställa sig hos en man, der själen var allt, gaf honom ett utseende, som man vanligen kallar osynligt. Hufvudet, snarare fult än vackert, och med ett uttryck, mera kärft och frånstötande än angenämt, oaktadt de stora skarpa blå ögonen, hvilka täflade med hans ord att genomborra hans motståndare, — detta hufvud skulle likväl, vid nogare betrak-

tande, blifvit ett interessant studium, hvad byggnaden angår, för Gall, och i afseende på anletsdragen, för Lavater; ty det innebar en ny bekräftelse för begges systemer. Grefve Platens stämma saknade klang, var sträf och gnällande. Hans föredrag enkelt och otvunget. Hans språk, ledigt, flytande, närmade sig stundom det hvardagliga, var ej alltid rensadt från Tyska egenheter, men desto mera från retoriska bilder och poetiska utflygter. Historiska citationer, från äldre och nyare tider voro hans tals enda prydnader, och lågo då nära till hands för hans aldrig afbrutna tankegång. Korteligen, och för att hit öfverflytta en redan begagnad skildring af Grefve Platens förmågas beskaffenhet:

"Det var *skälen* och *själen;* kraften "i begge, begges sammansmältning. De "förra, utan den sednare, den sednare u"tan de förra, hade varit långt ifrån "detsamma, skulle på långt när ej gjort "det intryck, ej så genomgripit åhörar"nes hela nerfsystem. Det själfulla fö"redraget gaf skälen dubbel styrka, ver"kade med fördubblad styrka på de när"varande. Det låter ej beskrifva sig. "Man måste hafva hört och sett honom; "hört och sett, huru han började, utan "minsta spår till passion; huru, i mån

"som tankarna utvecklade sig, skälen ho-"pade sig, själens eld mer och mer upp-"flammade i låga, lågan mer och mer "grep omkring sig, och slutligen, lik en "volkan som brinner, slog med bestört-"ning och beundran allas sinnen."

Lägger man nu härtill den anmärkningen, att Grefve Platen aldrig höjde sin röst oftare, än då det låg i hans plan, eller omständigheterna bestämdt föranledde honom att uppträda på bänken, så torde man kunna göra sig någorlunda begrepp om honom såsom parlamentarisk orator. Den nu framställda anmärkningen är mera väsendtlig, än mången torde inbilla sig. Ty om från Riksståndens öfverläggningar sofrades alla de yttranden, som de respektive Talarne afgifva, blott för att läska sin fåfänga, låta höra sig, intaga en eller annan sida i protokollen, en eller annan spalt i Tidningarna, så förlorade debatterna visserligen åtskilligt i längd, dock utan afsaknad för interesset och deras inre värde.

Regeringens goda genius, "Cesars lycka", har velat, att Riddarhuset skulle sjunka till sin närvarande obetydlighet i en tidpunkt, då Styrelsen der saknar en man sådan som Grefve von Platen att ställa upp emot anfall, hvilka behöfde mötas med öfverlägsen kraft. Hvad Re-

geringen förlorat genom Platens död, har hon emedlertid vunnit genom den gamla Oppositionens sprängning, t. ex. genom Grefve Gyllenborgs, Johan Henning, frånfälle, Friherre Anckarsvärds oefterrättlighet, Herr Hjertas, Gustaf, frånvaro, o. s. v.

I egenskap af Oppositionsman var Grefve Gyllenborg för Regeringen kanske i allmänhet mera besvärlig än farlig, och hans Opposition mera samvetsgrann än bullersam Han afsåg ordning, gagn och rätt, helt och hållet obekymrad om uppseende. Han talade aldrig offentligen, och i hans skriftliga anmärkningar, hvarmed han aldrig underlät att beledsaga hvarje framställning som förnärmade hans öfvertygelse, gjorde han aldrig försök att lyfta sin stil öfver uttryckens bestämdhet: det var tillförlitlighet i uppgifter, redighet i utvecklingen, snörrät tillämpning i konklusionen. Hans kännedom om Statsverket, i dess helhet och alla dess detaljer, var lika vidsträckt, som hans erfarenhet lång. Han hade nämligen allt ifrån Statsrevisionernas inrättning till och med den af 1825 städse varit deras medlem, och han halkade vid

dessa förrättningar lika litet öfver någon anmärkningsvärd punkt, som han underlät att vid Riksdagarna med den yttersta omsorg granska, följa och förfölja hvarje omständighet i en Styrelsens proposition eller enskild Riksdagsmans motion, då de råkade i strid med hans sparsamhetsanda eller hans konstitutionnella grundsatser. Sanningen och rättskänslan, redligheten och välviljan ersatte hos honom bristen på snille. Orubbligheten vid egna meningar var hos honom större, än förmågan, än åtrån att göra dem gällande hos andra. Han gaf skriftligen sin tanka tillkänna, i fall, der han ansåg det behöfligt. Godkändes den af färre eller flere, så mycket bättre! I annan händelse nedlade han i en reservation mot beslutet sitt *dixi et salvavi.* Men aldrig skedde sådant af begär att utmärka sig. Det var honom ur sådan synpunkt likgiltigt om han tillhörde majoriteten eller minoriteten; ty han såg i allt blott saken. Hans bergfasta framhärdande i åsigter, dem han en gång uttalat, var ingenting mindre än egenkärlek. Innan han stadgade sin mening, öfverlade han gerna med personer, hvilkas omdöme, talang eller bemödanden han värderade. Han satte sig i sednare tider uti detta afseende rätt ofta i berö-

ring med Friherre Anckarsvärd och andra verksamme Representanter. Det hade varit väl, om den sednare och öfver hufvud Oppositionens yngre generation uppsökt Grefve Gyllenborg, för att inhemta hvad som stod att lära af en så ädel man, med en så mogen verldskännedom. Hans omgänge var så mycket mera lärorikt, som hos honom ej fanns något partisinne, och han deltog aldrig i de egentliga partistriderna. Han vördade Regeringen, såsom sådan, äfven då han stred mot hennes förslager, och afsåg *aldrig* att nedsätta hennes anseende. Han gaf henne gerna rätt, då han ansåg henne hafva det; och om han ej högtidligen uppträdde att vid sådana tillfällen understöda henne, skedde det derföre, att han var öfvertygad att hon nog i alla fall skulle segra, hans bistånd förutan. Hans opposition var, med ett ord, liksom hans sätt att vara, hans tänkesätt och hans drägt, en återspegling af den gamla tiden, då målet var att göra allt det goda man kunde åstadkomma med de former och den personal man hade, utan att vilja undanrödja någondera. Utan lystnad efter en embetsbefattning af hvilken beskaffenhet som helst, samt frände och vän med flera bland Statens högsta dignitärer, stod Gyllenborg alltid till

dem i förtroligt förhållande. De kunde ej finna sig sårade af hans oförställda sanningar, alltid yttrade utan bitterhet, aldrig urartande till personliga hänsyftningar; enkla, men allvarliga, som hela hans väsende. Så aflägset Gyllenborgs språk var från satiren, så bitter var den satir, hans Elektorslistor inneburo, öfver sådana Styrelser, som frukta dugligheten hos Statens funktionärer, och, då den ej kan undgå att begagnas, anställa densamma på platser, der hon ej kan röra sig, eller måste bete sig lika med den i våra dagar företrädesvis gynnade medelmåttan. Gyllenborg, merendels Elektorernes Ordförande, föregick dem alltid med ett godt exempel; men stadnade äfven här oftast i minoriteten. Han fästade nämligen vid sina val till Utskottsledamöter ej afseende på någon annan konsideration, än att anställa hvarje person der han var mest passande, med hänsigt till sina kunskaper, sin fallenhet och sin förmåga; likgiltig för öfrigt, huruvida hans politiska tänkesätt slöto sig till Ministèren eller Oppositionen. Så hade han t. ex. vid Riksdagen 1828 — 1830 velat anställa Friherre Anckarsvärd jemte flera af de personer, hvilka i början af Riksmötet grupperat sig kring

honom, uti för dem hvar och en lämpliga Utskott. Då Gyllenborg likväl blef öfverröstad, for han direkte till Anckarsvärd och beklagade sig, att han ingenting kunnat uträtta mot Friherre Åkerhjelms, Gustaf Fredrik, öfvervägande inflytelse, hvilken arbetade för Ministèrens kandidater. Korteligen: de flesta Riksdagsmän, som spelt någon roll af betydenhet efter 1809, hafva öfverträffat Grefve Gyllenborg i talang; men i redbarhet är han hittills oupphunnen.

Grefve von Schwerin hade redan ett aktadt litterärt namn, innan han införlifvade det med våra Riksdagsförhandlingar. Det strålade uti dessa först och i sin högsta glans vid Riksmötet 1815, och dess frånvaro vid det pågående väcker beklagligen hos hans och fosterlandets vänner farhågan, att framgent i de offentliga värfven blifva i saknad af hans upplysning, verksamhet och nit. Till denna farhåga har man en ökad anledning deraf, att Schwerin hittills kort före hvarje af de Riksmöten, uti hvilkas öfverläggningar han tagit del, plägat rikta sina landsmäns kunskapsförråd med någon ny, af trycket utgifven, interessant och upp-

lysande afhandling, såsom en vägledning för omdömet i en eller annan Riksdagsfråga, men till detta Riksmöte ej låtit höra utaf sig. Det uteblifna programmet denna gången var således redan ett elakt förebud till den förlust af en älskad talang, som Riddarhuset vid innevarande Riksdag fått vidkännas.

Man har anmärkt, och ej utan skäl, att hela Schwerins vandel, till hvars bevekelsegrunders ädelhet förtalet ännu ej dristat sträcka sin giftiga gadd, är en kedja af bisarra egenheter: från den presterliga skruden, så litet i harmoni med hans lynne och första bestämmelse, till finansåsigterna, i kraft af hvilka han framstått att ordna Statsbanken och slutat med att vilja göra den till intet. Vidunderligt var ock, att en roll, sådan som Schwerins 1815, *då* kunnat spelas med den framgång som skedde. Kriget var nyss slutadt, det första, under loppet af mera än ett århundrade, der Svenska härarne gått segrande ur striden: — det första, då de anfördes af CARL JOHAN. Täflande med Gustaf den Store Adolph i rykte, och triumfator på samma slagfält som han, utbytte Sveriges nya hjelte den sista lilla qvarlefvan af sin företrädares eröfringar, som årligen tillskyndat Sverige en statsintrad, mot den

vidsträcktare af ett helt rike, hvilket i alla afseenden låg Sverige närmare. Ingen anade ännu, att detta de begge kronornas anbringande på samma hyende, en dag skulle till och med af Svenska Ministèrens förtrognaste organ varda benämndt: en förening för Sverige att gråta åt *), hvilket, för den som förstår läsa äfven det hvita af skriften, vill säga: en förening att skratta åt i Petersburg och Köpenhamn. Och när Ministèren sjelf kan bedömma denna förening så: huru skall den väl då betraktas af *icke Ministeriella*, som lefvat den tid, när Sverige och Finland lydde under samma spira? Guadeloupe, förärad, icke åt Svenska kro-

*) Se Tidningen Svenska Minerva. Att denne författares ifrågavarande åsigt sluter sig till den, som härutinnan råder hos främmande nationer, inhemtas af följande strof i en Fransysk tidskrift, der reflexioner förekomma rörande sistförflutna Riksdagen: "*On sera peutêtre étonné du silence absolu de la diète suédoise sur les relations de la Suède avec la Norvège; mais ces relations sont d'une nature si délicate et si épineuse, l'union des royaumes est si loin d'être une incorporation, la constitution norvégienne est si différente de celle de la Suède, la jalousie des Norvégiens est si susceptible, que les états ont fait preuve d'une grande prudence en évitant toute allusion à ce sujet.*"

nan, utan åt Svenska Regenthuset för Svenska Thronföljarens statsmanna- och härförareplaner, dem Europa hade att tacka för sin befrielse från det tryckande, despotiska ok, under hvilket Napoleon, dittills oöfvervinnerlig, höll Furstar och Folk fjettrade: denna föräring blef af Svenska Regenthuset införlifvad med det grundkapital, hvarmed Sveriges gamla utländska gäld skulle afbördas, under det kriget, som återskänkte Sverige sitt fordna militäriska anseende samt, åtminstone för någon tid, äfven sin politiska vigt, hufvudsakligen bedrefs med utländska subsidier, utan landets betungande. Så hade kriget förts och aflupit. Sådana voro fredens *kända* frukter. När Ständerna sammanträdde 1815 hade tacksamhetens *Te Deum* knappt upphört i templen, och genljuden ännu ej hunnit tystna från saluten vid de glada festernas föreningsskålar, i Stockholm så väl som i Christiania. Allt andades fröjd och stolthet och beundran. Enthusiasmen och jublet flögo från palats till koja. Förhoppningarnas rosenskimmer uppsteg ur dalarnes djup till bergens spetsar. . . .

Det var just *nu* Grefve Schwerin offentligen uppträdde, ordande om *förlägenheten i allmänna rörelsen*, — ordade icke endast, men vann gehör.

Ej belåten, att som Ordförande leda öfverläggningarne och gifva utlåtandet sin rigtning i det särskilda Utskott, som Ständerna på Schwerins inrådan och kanske egentligen för hans skull 1815 tillsatte, att undersöka orsaken till den allmänna förlägenhet, som man så oförtänkt stötte på midt under det allmänna glädjeruset, afgaf han ett särskildt betänkande, med åsigter om och uppgifna medel mot det onda, som skiljde sig från de dittills följda i landets finans och ekonomi. Ministèren skyndade att upptaga den kastade handsken, och en liflig debatt uppkom på Riddarhuset, mellan Hofkansleren af Wetterstedt, Statssekreterarne Wirsén och Mörner, å ena sidan, samt Grefve Schwerin, å den andra. Sanningar vexlades och satser, på ett sjelfständigt, men hofsamt språk. De utgöra en länk i det konstitutionnella systemets utbildning hos oss. Detta är egentliga vinsten af det särskilda Utskottets arbeten 1815. Schwerin tillhör hedern och erkänslan, för det han brutit isen och först tvingat Ministrarne till redogörelse, ansigte mot ansigte med Representationen. Den axel, kring hvilken både Utskottets betänkande och Riddarhusdebatten vände sig, var inrättandet af en Statsekonomisk Journal, i likhet

med Norriges Rikstidning. Schwerin ”besvor Ridderskapet och Adeln, i den ”lefvande och i kommande generationers ”namn, att icke neka bifall åt utgifvan- ”det af en Journal, på de grunder, som ”det särskilda Utskottet föreslagit.” Regeringen, skygg att taga initiativet på en bana, der ett *sic volo, sic jubeo* ingenting uträttar, och ännu mera skygg att ställa sig i beroende af talanger, utom hvilka ett sådant företag ej kan verkställas, aktade sig noga att lyssna till Schwerins uppmaning. Tiden och omständigheterna hafva sedermera, i detta som i flera andra fall, vuxit henne öfver hufvudet, och hon står der nu ensam, med sitt så kallade Officiella Blad, utan värde, utan kredit och snart utan publik, mot en här af privata blad, som tränger henne allt närmare och närmare på lifvet. Den förebråelse, Grefve Schwerin med fog gjort Regeringen inför Adelns protokoll, att hafva lagt indirekta hinder i vägen för hans plan 1812 att utgifva en Statsekonomisk Journal, faller likväl till någon del tillbaka på honom sjelf, alldenstund han vid slutet af Riksdagen 1823, genom en tryckt anmälan underrättade Allmänheten, att en tidskrift med namnet *Riksdagsmannen,* af statsekonomisk rigtning, skulle utgifvas; att

den kommitté, som skulle granska afhandlingarne till införande i journalen redan var fulltalig; och att han, Schwerin, "fästad i hufvudstaden genom Ridder-"skapets och Adelns kallelse att vara "dess Fullmäktig i Banken, åtagit sig "att ansvara för uppfyllandet af Redak-"tionens förbindelser," — förbindelser, hvilka intill denna stund *icke* blifvit uppfyllda. Måhända torde hans beslut om utgifvandet af den tidskrift, hvartill endast prospectus blifvit synlig, väsendtligen hafva tillkommit i anledning af den schism, som under Riksdagen 1823 uppkom mellan åtskilliga den då kända Oppositionens hufvudmän samt Redaktionen af Tidningen Argus, der man de föregående åren träffat ett par uppsatser, förrådande Grefve Schwerins originella penna.

Schismen inverkade menligt på riksdagsärendernas gång, just emedan förhållandet dessförinnan varit så förtroligt mellan Herr Johanson och de mest verkande Riksdagsmännen. Han var tillkallad vid den konklaf, som hölls hos Grefve Schwerin med åtskilliga Representanter vid Riksdagens första början 1823, i afseende på den operationsplan, som då borde följas. Ännu sedan brytningen inträffat, såg man ett och annat

fenomen, hvilket tydde på Herr Johansons åsigter, t. ex. i Grefve Posses anmärkningsanledning mot StatsMinistern von Engeström, samt i Öfverstlöjtnant Hjertas nitiska bemödanden för en revision öfver allmänna undervisningsverken. Emedlertid har det rätt ofta blifvit de mest förtjenstfulla planers och företags öde, hvilka Schwerin i deras ursprung omfattat med värma och kraft, att innan deras fullbordan lida skeppsbrott, än emot en oförklarlig nyck, än emot en öfverdrifven känslighet för *le qu'en dira t-on?* Så afbröts fortsättningen af den interessanta tidskrift "Läsning till utbredande af medborgerliga kunskaper," som han utgaf i förening med Herrar Askelöf och Livijn; och så försvunno hans "Grundlinier till Staternas historia" med åtföljande kartor, helt och hållet ur rörelsen. Genom detta sednare arbetes utgifvande hade Grefve Schwerin tillskyndat sina landsmän, framför allt den uppvexande ungdomen, en af de vigtigaste hjelpredor till åskådligt studium af historien, hvilken just på detta sätt slog djupa rötter i minnet, utan ansträngning. En stickande, men ensidig, recension var likväl tillräcklig för Schwerin, att sjelf indraga boken och kartorna, och detta med den skyndsamhet, att mången ägare

af den förra ännu i dag, uti ordets *hela* bemärkelse, *saknar* de sednare.

Den ifver, hvarmed frågan om en Statsekonomisk Journal drefs vid 1815 års Riksdag, bragte emedlertid en sådan å bane från ett håll och i en syftning (om den annars kunde sägas hafva någon), hvarpå den ädle motionären och hans vänner ingalunda tänkt. Det var nämligen KansliRådet Schoerbing, som åtog sig att i detta afseende rikta bokpressen; ty att ingen gren af litteraturen riktades genom hans Statsekonomiska Journal, är mer än tillräckligt ådagalagdt uti "Lifvet och Döden," ett af de mest humoristiska blad, som uppenbarat sig inom Svenska Tidningarnas sfer. Schoerbing och hans tidskrift ansågos icke desto mindre stå under högre beskydd, på det att Schwerin helt och hållet skulle aflägsnas från denna operationslinea; men för att göra dem begge belåtne, blefvo, vid samma tillfälle 1816, Schwerin och Schoerbing utnämde till Riddare af NordstjerneOrden. På Schwerin medförde promotionen ej åsyftad verkan. Han fann sig tvärtom stött att blifva ställd vid sidan af Schoerbing, och vägrade att emottaga stjernan, hvartill han skriftligen för Thronföljaren utvecklade sina skäl. Vid dennes uppsti-

gande på Thronen, ett par år sednare, blef Schwerin ånyo, kröningsdagen, kallad till NordstjerneRiddare; och denna gång ansåg han grannlagenheten fordra att hörsamma kallelsen. Detta är ock den sista och enda belöning, hvarmed han af Styrelsen blifvit ihågkommen, oaktadt han vid mera än ett tillfälle egnat sin verksamhet åt hennes interesse, för hennes skull någon tid brutit med fordna politiska vänner, och för hennes räkning klädt skott. Mången skulle törhända kalla ett sådant Regeringens förfarande otacksamt. Vi tillåte oss blott att benämna det illa beräknadt. Hvilken man af talang och karakter skall väl framdeles vilja gagna ett interesse, som för denna icke har något vedermäle af erkänsla i sitt våld, under det att den gyldne medelmåttan och det tjenstaktiga lismeriet öfverhopas med utmärkelser och ynnestprof? Visserligen var ett tal någon tid gängse, kring tidpunkten af sist förflutna Riksmöte, att Nordstjernans plaque var honom ämnad, och det påstods till och med, att han skall hållit rådplägning med vissa vänner, huruvida han skulle kunna emottaga detta nådevedermäle, utan att skada sitt sjelfständighetsrykte. Men plaquen uteblef icke desto mindre. Vi känna lika litet

orsaken dertill (om nämligen en sådan promotion någonsin varit i fråga), som konferensens utlåtande och Grefvens eget beslut. Deremot är det nu mera en känd sak, att medlemmarne af Bankostyrelsen, i hvars värf Schwerin så rastlöst och så uteslutande arbetat, ämna gå i författning om preglandet af en medalj öfver honom, i afsigt att föreviga det nit för Realisationen, som utgör brännpunkten i hela Schwerins offentliga lif. Frågan om denna medalj är väckt ungefär samtidigt med denna skrifts läggande under pressen, och vi älska att tro, det skådepenningen ej måtte, lika med krachanen, stadna vid ett tankefoster.

Vid 1817 och 1818 årens Riksdag var Grefve Schwerins roll vida mindre lysande, än vid den näst föregående, fastän hans person fortfarande njöt samma anseende. Ordförandeplatsen i BevillningsUtskottet afsade han sig, efter att vid betjeningens tillsättande der hafva utöfvat protektorat. Det var ännu blott i *särskilda* Utskott, han såg sin bestämmelse. Till det minskade uppseendet af honom såsom Representant, bidrog dessutom i väsendtlig mån förvåningen öfver den nya, utomordentligt glänsande meteor, som nu visade sig in-

om riksdagshorisonten. Friherre Anckarsvärd uppträdde: ej för att i likhet med Schwerin, upplysa Styrelsen, utan för att skrämma henne. Det var vid detta Riksmöte en anmärkningsanledning första gången aflemnades till Konstitutions-Utskottet. Det var Friherre Anckarsvärd, som uttalade den första anklagelsen.

Grefve Schwerin var emedlertid ännu medelpunkten för de nyfödda medborgerliga förhoppningarne, och källan till de flesta bemödanden att öppna dem nya verkningsbanor. Det var han, som stiftade det första Talaresällskap i Hufvudstaden. Regeringen fick hjertklappning. Detta sälskap hotade — visserligen *icke henne;* (ty det bestod af endast bildadt och välsinnadt folk, tillgifvet Svenska samhälsskicket och Svenska konungahuset) — men Styrelsens böjelser och grundsatser med tvänne faror. Det hotade nämligen att blifva en plantskola för talanger, dem sednare tiders erfarenhet visat just icke vara Styrelsens skötebarn. Det hotade vidare att blifva en uppfostringsanstalt för det konstitutionella systemet; och man vet, att de maktägande i allmänhet ej förr på fullt allvar omfatta detsamma, än sedan intet våhn mera finnes att göra de beqvämligare

styrelseåsigterna gällande. När man blir rädd, vidtager man merändels den sämsta utvägen till sitt betryggande mot en inbillad eller verklig fara. Så skedde äfven i detta fall. Talaresällskapet erhöll, genom Öfverståthållaren, förbud att sammanträda, oaktadt flera af dess medlemmar voro aktade män och embetsmän i Staten, och oaktadt der ej fanns någon enda af opinionen brännmärkt såsom orolighetsstiftare. Följden af detta den offentliga myndighetens steg blef naturligtvis mycken förtrytelse, oro och retlighet i sinnena, och debatter först i Tidningarne och slutligen vid det näst derefter inträffade Riksmötet. Några år sednare uppstod ett annat Talaresällskap. Dess personal var yngre, varmare, mera i stånd att sätta vederbörande myror i hufvudet, helst der icke saknades individer, som deruti rätt ofta satt sin heder och sitt nöje. Styrelsen tog likväl nu ett helt annat och vida klokare parti, än förra gången. Ingen åtgärd vidtogs att skingra sällskapet. Det sammanträdde några gånger; orerade i likgiltiga ämnen; blef förundradt att finna sig så obemärkt och ansedt så af noll och intet värde. Upptåget förlorade all sin retelse; man uthärdade en kort tid; tröttnade sedan; jäspade — och skiljdes

åt för alltid. Dessa sällskaper skulle blifvit tio i stället för ett, om polismakten fortfarande blandat sig med uti spelet.

Emedlertid hade Schwerin och Anckarsvärd slutit sig tillsammans. Denna förening gaf Oppositionen stora förhoppningar vid Riksdagen 1823; och resultatet af mången votering vittnade, att de icke talat för döfva öron. Schwerin var Oppositionens kandidat till Ordförandeskapet i KonstitutionsUtskottet och Anckarsvärd till en plats i StatsUtskottet. Oppositionen var ej nog stark bland Elektorerna för att genomdrifva denna plan, och Schwerin och Anckarsvärd kunde ej bevekas att hörsamma kallelsen till något af de öfrige Utskotten.

Den 1 Mars kom. Platens stämma hade nyss tystnat i aftonplenum. Riddarhussalen återskallade af de vildaste bifallsyttringar, sådana, som man der i sednare tider aldrig hört. Det gällde ingenting mindre, än att utesluta Anckarsvärd ur Ståndet, för det han i en motion begagnat några uttryck af en styrka, vid hvilken Svenska Ministèrens öron ännu ej hunnit vänja sig; men som nu mera hörer till ordningen för dagen, vare sig i tal, i skrift, eller i tryck. Så ofelbar är satsen, att det blott är det första steget som kostar. Anckarsvärds

hela riksdagsmannakall berodde af detta ögonblick. Hans motståndare trodde sig äga hans öde i sin hand. Till och med hans vänner misströstade, då de sågo honom uppträda till sjelfförsvar, blek, försagd, sväfvande på målet, med afbrutna ord, nedstämd ton, slagen uppsyn och haltlösa fraser. Han nedsteg åter från bänken, helsad af några enstaka, matta uppmuntringstecken, till afsked snarare än till bifall. Mängden ansåg honom förlorad, och sannolikt var sådan ock hans egen tanka.

Nu fick Schwerin ordet. Det vanligen något enformiga, släpande i hans utförssätt, det visserligen alltid genialiska men omständligt docerande i hans framställningar, veko vid detta tillfälle för ögonblickets inspiration. Lif och känsla rörde sig i hvarje ord, han uttalade. Åhörarne hunno sansa sig efter intrycket af Platens tal. Dess trollkraft skingrades, och med den, faran för öfverraskning. Anckarsvärd och riksdagsmannens fria yttranderätt voro räddade. Det var Schwerins sinnesnärvaro som räddade dem. Anckarsvärd, som fått tid att återhemta sig, förnyade sitt försvar. Det skedde nu med hela hänförelsen och eftertrycket af hans kända talang. Detta var Anckarsvärds triumf och, utan jem-

förelse, hans lyckligaste och vackraste parlamentariska uppenbarelse. Också blef motionen *oförändrad* remitterad till Utskott.

Riksdagen 1823 var den första efter 1809, då Riddarhuset visade, att det hade en bestämd vilja. Det insatte nya ledamöter bland sina Fullmäktige och i RiddarhusDirektionen. Det uttryckte genom sitt val till medlemmar af StatsRevisionerna en oförtydlig föresats att handla efter egna grundsatser. Det bidrog kraftigt till *det första* ombytet af Justitie-Ombudsman. Det protesterade mot den sanktion, som blifvit styckevis meddelad å dess förslag till Riddarhusordning, o. s. v. Schwerin blef nu Ordförande i Bankostyrelsen. Hans inträde der utgjorde en vändningspunkt uti hans offentliga lif. Han andas från den stunden blott för Bankoärenden och finansangelägenheter. De öfriga samhällsfrågorna äga för honom blott ett underordnadt interesse, och kunna blott i andra rummet påräkna hans uppmärksamhet. Hvarken det allmänna eller han sjelf synas hafva gjort någon betydlig vinst på denna förändring.

Långt innan den långa Riksdagen 1828, 1829 och 1830 började, hade åtskilliga personer, som nitälskade för de

allmänna ärendernas behöriga gång, vidtagit förberedande åtgärder att behörigen följa dem på spåren. Alla dessa personer tillhörde ej Riksstånden; och det var just detta, som gaf öfverläggningarne en större mångsidighet. De samlades, än hos Grefve Schwerin, än hos Hr Hjerta, Gustaf. Man genomgick vid dessa sammankomster de ämnen, som förmodades blifva bragte å bane vid det förestående Riksmötet, man afhandlade dem och sade, utan bitterhet, sin tanka för och mot. Ändamålet var ingalunda att derigenom bilda en opposition, utan blott en opinion. Om frukten ej hann mogna till den sist förflutna Riksdagen, står det dock fast, att utan sådana bemödanden att frampressa och sammanhålla åsigter, komma de på sjelfva Riksdagarnas tummelplats figurerande representanterne evigt att famla i mörkret, och i bästa välmening, att till höger och venster förrycka, hvad som annars kunde aflöpa temligen lugnt och säkert.

Den 4 November 1828, förmiddagen, under det Riksdagen utblåstes, hölls en konklaf hos Grefve Schwerin. De tillstädeskomnes antal var ganska inskränkt; och just denna omständighet gaf Friherre Anckarsvärd, dervid närvarande, anledning, att högt och oförstäldt yttra,

huru föga uppmuntrande det vore, att i en så vigtig tidpunkt, som den då för handen varande, finna gruppen så liten kring tvänne personer af Schwerins och Anckarsvärds halt. Det var i detta ögonblick svårt att förutse, det brytningen just mellan dessa begge personer då redan stod för dörren. Det är oförklarligt, att Schwerin ej begagnade detta tillfälle, att, med den öppenhet, som är honom egen, tillkännagifva de underhandlingar, som ägde rum mellan honom och Regeringen, hvilkas resultat blef, att han vid Riksdagen förde hennes talan. Denna roll var för honom ny och besvärande. Han rörde sig ej i den med samma ledighet, som i den motsatta. Han var likväl, nu som tillförne och alltid, patriot. Ty en ädel man förändrar ej natur, på hvilkendera sidan, ödet och omständigheterna förflytta honom. Det var för att Ministèren utfäste sig att göra hans finansplan gällande, som han åtog sig att främja hennes planer vid Statsregleringen. Detta var nyckeln till hela Schwerins uppförande vid 1828—1830 årens Riksdag och till hans Ordförandeplats då i StatsUtskottet. Sådant löser den något mörka gåtan af hans gensträfvighet att medgifva sina politiska trosförvandter, Anckarsvärd och Hjerta,

säte och stämma i samma Utskott. Han uttalade högt och utan skonsamhet i bland Elektorerne sitt veto mot dessa begges val, och hotade, att sjelf träda tillbaka, om dem lemnades inträde. Schwerin var i den tidpunkten genom sina öfverenskommelser med Ministèren och dennas opinion om hans oumbärlighet för hennes afsigters befrämjande, så enväldig, att Anckarsvärds och Hjertas tillkallande eller aflägsnande helt och hållet berodde af Schwerins diktatorsbud. Det är naturligt, att från den stunden han gjorde emot dem ett sådant bruk af sitt inflytande, harmonien aldrig kunnat fullkomligt återställas emellan dessa personer, med anspråk och åtrå, utomdess, att hvar för sig helsas för det högsta hönset i korgen. Det rykte, som någon tid under Riksdagen var gängse, att Schwerin vore en Statsrådskandidat, och striden i åsigter och om inflytande i Bankostyrelsen hafva bidragit att gjuta olja i elden.

Krämpor, mera än ålder, synas begränsa Grefve von Schwerins offentliga lif, ett sanskyldigt kunskapens träd på godt och ondt. Hans rena uppsåt och hans brinnande nit för hvad han *i hvarje särskildt ögonblick* anser rätt, skola göra hans hågkomst kär. Hans snille, hans

vidsträckta kunskaper, hans många arbeten och hans medborgerliga ansträngningar skola göra hans minne aktadt. Det är denna förtröstan på eftertiden, som ensam förmår uppehålla modet hos dem, hvilka uppoffra sina kropps eller själskrafter åt en nation, som är för trög att begripa och för misstänksam att tro på ett handlingssätt, hvars yttersta mål ej stadnar vid rangen, maten och penningen.

Återkommen från främmande land under loppet af sista Riksdagen, inställde Grefve Björnstjerna sig på Riddarhuset, för att komplimentera Husets Talare, dem han påstod kunna mäta sig med hvilken utländsk ryktbarhet som helst, och att sjelf emottaga en kompliment af den ryktbaraste; för att försvara Regeringens åsigter, och att genom försvarsskälens beskaffenhet hölja dem med åtlöje; för att rikta öfverläggningarna med den erfarenhet han samlat på diplomatiens fält hos det friaste och mest industriösa folk i Europa, och att rikta sin egen nation med det ytterligare erfarenhetsrönet, om Svenska funktionärers nuvarande beskaffenhet. Från den patetiska målningen af Konung Ferdinands i Spanien blix-

trande ögon, till Brigadgeneralernes sammanställning med 5te hjulet under vagnen, fanns ingenting uti Grefve Björnstjernas parlamentariska och diplomatiska takt, som borde ingifva Friherre Anckarsvärd bekymmer, det allt för många skulle vilja täfla med honom om utmärkelsen, att i Björnstjerna se typen för den rival man ville erkänna såsom den *enda sig värdig*. Om Anckarsvärds tal, då han 1818 anklagade Björnstjerna inför KonstitutionsUtskottet pressade tårar ur den sednares ögon är oss obekant, är till och med ej troligt; men säkert voro de i alla fall icke då ömhetens och erkänslans, som händelsen var med dem, han göt vid sin vältalige rivals aktnings- och vänskapsbetygelser på detta samma Riddarhus elfva år derefter. Annorlunda klingade karesserna den tid, Björnstjerna i sjelfva verket var alla nådevedermälens *maximus communis divisor!* En skrift blef då synlig, under titel: ”*Mémoire sur la réorganisation de l'Academie militaire de Carlberg, &c*”, af M. B. Ett tryckfel hade der insmugit sig, som förändrade frasen: *classes privilégiés par leur influence politique* till: *classes privilégiés par leur impolitique*. I anledning af denna skrift utkommo: ”Några anmärkningar af

C. H. A.", som icke försummade att kalfatra frasen sådan den ursprungligen lydde, med tillsats, att "*man väl någon "gång sett en eller annan dåre gyn- "nad utaf lyckan;* men classer i och "för sin dårskap privilegierade låter icke "fatta sig".

Kan någon utfundera, åt hvem denna lyra var ämnad? ...

Björnstjernas offentliga lif grenar sig i trenne hufvudmomenter och tyder på hans verksamhet såsom krigare, författare och diplomat. På Germaniens fält eröfrade han, under sista kampanjen, flera stjernor och Generaladjutantskäppen. Fastän häfdatecknaren ej vet att omtala någon stor eller lysande bedrift, vill man dock ingalunda betvifla hans militäriska mod. Om Fältherretalangerna åter, förutseendet, vaksamheten och denna örnblick, som på en gång omfattar det hela och detaljerna: i dessa afseenden hafva meningarna varit tämligen delade. Det är t. ex. ett factum, att efter Fransmännens utfall från Wittenberg i Oktober 1813, hela Svenska arméens tross ofelbart, i brist af nödiga förhållningsordres och betäckning, vid Rosslau fallit uti fiendens hand, utom en Svensk Subulternofficers rådighet, hvilken var anställd såsom Adjutant hos en

annan General, och med ett särskildt uppdrag stadd på resan från Berlin till sin Chef. Björnstjerna var likväl den tiden Chef för Svenska Generalbefälhafvarens Stab, och låg med högqvarteret i Bernburg, helt obekymrad om trossens öde, och utan förutseende af utfallets möjlighet och följder. Subalternofficerens namn var Gustaf Hjerta. Offentligen betackad *då* af en Generalsperson inför en samlad officerscorps och å dess vägnar, äger Hjerta *nu mera* knappt bröd för dagen.... Grefve Björnstjerna ger diplomatiska middagar i London.... Men hvarföre icke? General Boije, som tog Glückstadt, hvars eröfrade kanoner utgöra artillerigårdens trofé, har förverkat sitt gula band och uppehåller sig, under frivillig landsflykt, i Finland *);

*) Efter fälttågets slut hade segraren vid Glückstadt den bedröfliga äran, att å Svenska kronans vägnar, under en Beskickning till Hofvet i Berlin, åt detsamma afträda den sista frukten för Sverige af Trettiåriga kriget och af Westphaliska fredsslutet. Det var prologen till Svenska folkets sorgefest den 6 November, på andra sekulardagen efter Riddarkonungens hjeltedöd. Valet af Chef för missionen var emedlertid ganska lyckligt; ty General Boijes älskvärda omgängesgåfvor och spelande qvickhet borde gifva

General Suchtelen, som tog Sveaborg, bär i Stockholm Sveriges blå band och hans gästfria salonger i Sveriges Hufvudstad hvimla af Svenska notabiliteter!

Tempora mutantur! ... *)

Äfven Björnstjerna, hvars inflytande vid sista fälttågets slut och sedermera hela tolf åren var så stort, råkade under dess början någon, fast kort, tid uti onåd. Anledningen dertill var för honom emedlertid ingenting mindre än vanhedrande. Den utgick från hans aldrig svigtande svenskhet, och sympati för

---

utländningen ett någorlunda gynnsamt begrepp om de bildade kretsarnas sätt att vara i Sverige. De begge Adjutanter, Herrar W. och v. P. som åtföljde honom (och ännu äro i tjenst) voro mera egnade att göra Generalens parti vid spelbordet, än att lifva samtalen och dansen i salongerna, från deltagande i hvilka Herr von Hartmansdorff (nu Statssekreterare), som hade Beskickningens civila hufvuddetalj sig uppdragen, merändels var hindrad, genom en ganska naturlig trötthet efter enträget arbete. Det var emedlertid ej utan, att ju den Svenska Beskickningens afgjorda köld, nära gränsande till tafatthet, för de samqvämsförströelser, hvartill den inbjöds i Preussens hufvudstad, väckte ett visst uppseende i dennas högre sfer: om till Svenska namnets fromma, lemne vi derhän.

*) General Suchtelens Serafimervalspråk.

Svenska namnets ära. General Döbeln hade, genom sitt bekanta ströftåg till Hamburg, brutit mot högre order. Ställd för Rätta, blef han dömd till döden, men benådad till lifvet och i stället någon tid insatt på Waxholms fästnig. Medan undersökningen fortgick, antog Björnstjerna, då ännu blott Regementschef, sig med värma hans sak, och lade sig ut för honom i ett bref till H. K. H. Generalissimus. Följden blef en befallning till Björnstjerna, att en tid uppehålla sig på Rügen, der honom lemnades rådrum att svalka den ifver, han visat i deltagandet för den tappre men obändige von Döbeln.

Den frånvaro af besinning rörande sättet att uppenbara äfven de ädlaste tänkesätt, som ej passar militären under vapen, anstår lika litet diplomaten i funktion. Björnstjernas skål, under sista Pohlska insurrektionskriget, för framgången af Pohlackarnes sak, drucken i London vid ett bord, der äfven Rysslands representant hade en plats, var icke det vedermäle af oafhängighet, som gjorde Svenska kronan gagn och heder. Man torde likväl från sjelfva öfverdriften af denna missförstådda patriotiska utgjutelse kunna sluta, att udden ej egentligen var rigtad mot honom af den försåtliga frå-

gan vid hans sednaste återkomst till England: "hvarföre Grefven skulle göra sig besvär med en så lång resa, då Ryssland i alla fall städse höll en hos Hofvet i St James accrediterad Minister?"

När General Lagerbring, efter sin hustrus död, behöfde återhemta sig och lemnade sin plats, såsom Chef för Svenska GeneralBefälhafvarens Stab, blef Björnstjerna hans efterträdare och Arméens *fac totum*, på sätt nämndt är.

Bland organisationer är den af en *högre* polis icke den minst anmärkningsvärda. Fråga om en dylik stiftelse hos oss förmäles hafva blifvit med allvar bragt å bane kort efter fälttågets slut. Man kan naturligtvis lika litet veta allt, som man utomdess skulle kunna säga allt hvad man vet; men påfundet om Arméens conduitelistor känner hela verlden. . . .

I mån som nådens sol närmat sig vestra horisonten, har Björnstjerna i opinionens gunst sökt och funnit en behöflig motvigt. Han har nedlagt mycken flit och stundom talang på upp- och offentlig-görandet af statsekonomiska beräkningar. Det förhåller sig likväl med flera bland dem, som med hans General-Adjutantskalkyler öfver kostnaden för lustläger, af hvilka han var stor amatör. Den som läste siffran i förslaget, skulle

nämligen blifvit högligen förundrad, om han då redan kunnat ana beskaffenheten af siffran i den qvitterade räkningen.

Under sin lyckas egentliga period var Grefve Björnstjerna en man af mycken hållning och takt. Se här ett exempel bland hundra. Friherre Anckarsvärd hade, såsom Riksdagsman, illa tilltygat framlidne Grefve Cederström, såsom Konungens Rådgifvare. En af dennes söner, då Löjtnant, utmanade Anckarsvärd, som, genom sitt afslag att antaga utmaningen, verksamt bidrog att skydda yttranderättens helgd. Björnstjerna, hos hvilken förhållandet anmältes, lät förekalla unga Cederström, och gaf honom i några andra personers närvaro en lång och allvarsam föreställning om ofoget att på sådant sätt angripa en Representant för yttranden, hvartill denne vore lagligen berättigad. Så snart Cederström, efter undfången skrapa, aflägsnat sig, lät Björnstjerna sätta upp ett förslag för honom till befordran, och i näst derefter inträffade konselj blef Cederström utnämnd till Ryttmästare. Det var ett förfarande, som påminner om Fredrik II^s^ i Preussen sätt, att genom samma handling straffa och belöna.

Under alla skiften har Grefve Björnstjerna bibehållit karakteren af pålitlig

och ordhållig. Denna förtjenst skulle varit ringa eller ingen, så länge en sådan egenskap ansågs utgöra en *conditio sine qua non* för hvilken Svensk man som helst, med anspråk på aktning och förtroende, helst om han beklädde någon offentlig plats. Men efter 1809 hafva ordhålligheten och pålitligheten, framför allt hos Styrelsens organer, ju högre upp desto mera, blifvit en dygd af första rangen.

Bland Riddarhusets lyckligare skribenter och olyckligaste talare innehar Grefve Frölich, David, ett utmärkt rum. Hans skrifsätt är hopträngdt, sammanbundet, haltrikt, öfvertygande. Hans tal vidlyftigt, oredigt, sväfvande, tröttande. Man önskade, att han ej slutat så snart, när ett af honom skrifvet anförande uppläses: man önskade, att han aldrig börjat, då man ser huru han våndas, huru motbjudande hans manér äro, då man hör hans stapplande, afbrutna fraser, framkrystade med en klanglös stämma. Vid sjelfva början af sistförslutne Riksmöte uppstod en schism mellan Frölich och Anckarsvärd, som ingalunda fördelaktigt inverkade på Riksdagsärendernas

behandling; ty Anckarsvärd fick genast ett slätare begrepp om Frölichs egenskaper och pålitlighet, än denne kanske förtjent, och Frölichs lynne är icke blott mera hämdlystet, utan äfven oförsonligare, än Anckarsvärds. Vid en konklaf, som föregick Riddarhusets bänkmansval, hade nämligen Frölich ej endast åtagit sig, utan fast hellre utbedt sig, att få öppna en debatt, hvaruti tillämpningen af den Adeln, oaktadt dess protest, påtvingade Riddarhusordningen, som stadgade dessa val, skulle bestridas, och antingen bänkmansvalet helt och hållet hindras, genom en föregående votering om remiss till KonstitutionsUtskottet, i händelse Landtmarskalken vägrade proposition, eller ock derigenom åtminstone ett moraliskt inflytande utöfvas på de förestående Utskottsvalen. Alla rollerna voro behörigen utdelade; och Friherre Anckarsvärd skulle afbida verkan af Frölichs skäl, innan han ryckte fram med sina. Det afgörande, väntade ögonblicket kom, — och Frölich blef stillatigande och orörlig qvarsittande på sin bänk. Hela planen vardt således till intet; och den storm, som kunnat rensa luften, om den enligt beräkning och aftal inträffat *före* bänkmansvalen, blef i stället ett sanskyldigt skott i luften, tillvägabragt i det

Plenum, som följde *efter* valen af både Bänkmän och Elektorer.

Stormen vände sig nu enskildt mot Grefve Frölich. Anckarsvärd ansåg honom rent af hafva förrådt den politiska åsigt, hvars framgång den förre föregaf sig vilja främja. Frölich erkände att han felat, och ursäktade sig med att han vid tillfället helt och hållet tappat hufvudet, samt beklagade sjelf att han hyst större förtroende till sin egen förmåga, än han nu mera funne, att den förtjenade. *En enda* enskild vän, som kanske djupare än någon annan kände förtrytelse öfver planens förolyckande, åtog sig likväl med värma försvaret af Frölichs karakter, det enda, som, efter ett så vidunderligt uppförande, återstod att med något hopp om framgång ännu söka försvara. Må Grefve Frölich ransaka sitt hjerta, om han sedermera på samma sätt bedömt denne enskilde vän, ofta i brydsam, men alltid i mindre tvetydig belägenhet?...

Det var blott vid ett tillfälle, som Frölichs parlamentariska oskicklighet aftvingade Riddarhuset ett allmänt och stojande utbrott af missnöje. Det var när han, såsom inledning till sina grundsatser i afseende på Arméens underhåll, begagnade ett framkastadt tvifvel, om

möjligheten i något fall för Sverige, att försvara sig mot Ryssland. Frölich anförde väl sedermera till sitt urskuldande, att Ståndets högljudda ogillande afbrutit honom midt uti en period, hvars eftersats skolat hela hvad försatsen sårat; men detta skäl till fromma för Grefvens välmening, gjorde i alla fall föga gagn åt begreppet om hans urskillning och sinnesnärvaro.

Det var i synnerhet uti tvänne frågor Frölich lyckades, att genom mycken talang i skriftlig utveckling af nya åsigter, bereda dem framgång. Första gången gällde det H[r] Hallencreutz[s] motion om uppresande af en minnesvård vid Lützen åt Gustaf II Adolph. Hvem ansåg ej detta förslag billigt och rigtigt! Hvem ville ej gerna anslå statsmedel, tillita egna utvägar, för att gifva en hyllning åt den store, odödlige, Svenske Konungen! Men Grefve Frölich bevisade, att den vid Lützen redan befintliga *Schwedenstein*, enkel, oregelbunden och utan prunkande inskrift, vore ett skönare, ett högtidligare, ett värdigare och mera historiskt monument, än hvilket som helst, man ville uppresa i stället. Och Grefve Frölichs framställning intog och öfvertygade alla.

Frölichs andra triumf var, när han

i frågan om tryckfriheten använde mot sin frejdade motståndare, StatsRådet Lagerbjelke, dennes egna yttrande, iklädt den dramatiska formen af en Domstols förhandling, der Frölich uppträdde såsom anklagad, och hvarigenom det lyckades honom att åskådligt visa, huru mycket tyngre de nya fjettrar voro, med hvilka man var sinnad att belägga tryckpressen, än de från hvilka man åsyftade att göra den lös. Med någon kännedom af Frölichs personlighet borde man ock vänta, att han i detta manér skulle utveckla mycken öfverlägsenhet och ernå framgång; ty i rättegångsväsendets labyrinth är han tämligen hemmastadd, och det skulle fordras en hög grad af advokatorisk skicklighet hos hans vederpart, för att icke uti detta hänseende nödgas i Grefve Frölich erkänna sin mästare.

Friherre Wrangels, Henning, stentorsstämma har tystnat, — tystnat för evigt. Det fanns hos honom mera vilja än förmåga att verka som offentlig person; men han beträdde denna sin bana i en tid, då sjelfva nitet för det rätta värderades lika högt som nu mera talangen, och då det blott behöfdes att framstå,

för att väcka uppseende. Sin stora förmögenhet och sina förnäma slägtförhållanden till trots, slöt han sig tätt till Schwerin, Anckarsvärd, Hjerta, att kämpa i Oppositionens leder. Hans motstånd var dock hvarken farligt eller sårande; ty hans hjerta var rikare än hans hufvud. Mången tyckte i sednare tider illa vara den höga hoftiteln och det gröna bandet; men han hade förut aldrig varit radikal, och han blef icke efteråt ett blindt redskap åt makten. Riksdagarnas förhandlingar hafva ej lidit något afbräck, genom hans frånfälle; men Riksdagarna hafva förlorat en af sina mest välmenande representanter, som aldrig skydde att säga sin mening ut. I allt hvad han, med eller utan skäl, ansåg stöta sin hederskänsla, var han ömtålig ända till löjlighet, och obeveklig ända till ursinnighet. Man erinre sig det beryktade uppträdet bland StatsRevisorerne, under 1827 års ryktbara Revision, då han med möda hejdades från ett handgripligt anfall mot Grefve Adlersparre, som med sin Ordförandeklubba satte sig uti försvarstillstånd! Det är märkligt och bedröfligt, att en så rättskaffens man, som Friherre Wrangel, började och slöt sin ryktbarhet, genom

tvänne lagbrott: en duell, och våldförandet af en quarantänsanstalt.

Om Wrangel på Riddarhuset ej saknas af någon, så saknas deremot hans efterlefvande, frejdade vän, Friherre Anckarsvärd, desto mer af *alla,* af vän och fiende, nära och fjerran: på läktaren, med lorgnetten för ögat; i källarsalen, med näsan öfver Tidningen; i landsorten, med korrespondentens nyss ankomna bref i handen. Han är Riksdagarnas Torsslow, liksom Torsslow skådeplatsens Anckarsvärd, omistlig och hänförande den ene på sin bänk, den andre på scenen, delande med hvarandra utmärkelsen af medborgerliga supkalas, såsom ett utbrott af enthusiasm och en *stimulus* till fortsatta ansträngningar. Begge hafva också, — för att fullborda och sluta sammanställningen — i samma Dagblad funnit samma ovarsamma nit att framställa de *verkliga och stora* förtjensterna i en sådan solglans af beundran och dyrkan, utan ringaste schattering, att mången begrundan värd contour, i brist af mildare färgblandning, helt och hållet slinter undan den vettgirige åskådarens svaga menniskoöga.

Tidigt anställd vid gardet, invigdes Friherre Anckarsvärd egentligen åt sin märkliga roll vid Vestra Arméen 1808, under General Armfelts befäl, hvars gunstling han var och *måste* vara; ty på begge hade naturen slösat sina ypersta håfvor: hufvud, figur, älskvärdhet i omgänge och en brinnande åtrå att göra uppseende. Armfelt, under Ryskt beskydd i Svensk tjenst, och Svensk till själ och hjerta så snart han blifvit Rysk undersåte, fann sig ställd alltför långt i skuggan vid Norrska riksgränsen. Der var ej heller Anckarsvärd på sin plats. Det underordnade befäl, som åt honom uppdrogs och sannolikt för hans skull inrättades, skaffade ingen lager åt hans hjessa Ödet hade ämnat honom ett rikt byte af ära; men sparade den åt en helt annan tummelplats, än krigets. Liksom anande sin ädlare, vigtigare och mera lysande bestämmelse, blottställde Anckarsvärd aldrig onödigtvis den flygcorps, hvars anförare han var, för de fiendtliga kulornas åverkan. Lyckan var åtminstone deruti blid mot Sverige, under detta för oss annars så litet gynnsamma fälttåg, att alltid ett tillräckligt betryggande afstånd fanns mellan faran och ämnet till den störste Svenske Talaren, på det hans sällsynta talang ej skulle okänd och än-

nu i sitt frö sköflas af ”vensterhändta döden”. Emedlertid hade Gustaf Adolph, genom ett politiskt system, som hela verlden fördömde då, och hela verlden följde ett par år sednare, ådragit sig allmän ovilja*). Oaktadt här och der

---

*) Ingenting är lärorikare och mera upplysande för Furstar och Folk, än att *kollationera* de uttryck af hänryckning och tillgifvenhet, som gifva sig luft *under olika konjunkturer*. Slutet af Gustaf IV Adolphs regering, jemnförd med sednare tider, är ur denna synpunkt lika interessant, som hans religiösa och politiska fanatism, hans dåraktiga begrepp om konungamaktens öfvermenskliga natur och hans, af dessa förenade omständigheter orsakade, hallstarrighet voro olycksdigra för det arma fosterlandet. Det var ej förr, än efter missödena i kriget mot Ryssland, som de strödda företeelserna af obelåtenhet med f. d. Konungen började antaga ett betänkligare utseende; och det var ungefär samtidigt med de hemliga sammansvärjningarne, som de offentliga betygen af tillfredsställelse uppträdde i sina mest imposanta former. Den åldriga Ädling, som i detta ögonblick, till sin Konungs och sitt Stånds gemensamma nöje, håller Landtmarskalksstafven, anförde, ett af de tvänne år, hvilka närmast föregingo Gustaf Adolphs dethronisering, Skånska Ridderskapet och Adeln, som, i prunkaade ordalag, fullt ut så granna som trots något riksdagstal i sedna-

spridda uppenbarelser af tapperhet och duglighet hos vår Armé vid östra grän-

---

re tider, vid en högtidlig audiens i Malmö på Drottningens födelsedag utbad sig f. d. Konungens tillstånd "att få uppresa en min-"nesvård af *Hans Kongl. Maj:ts välgerningar* "*och deras undersåtliga tacksamhet*", hvilket Gustaf Adolph hade den berömliga urskillningen att afslå, hvaremot han sjelf proponerade Skånska Adeln, att i stället resa en ärestod åt segraren vid Helsingborg, den store Magnus Stenbock. f. d. Konungen sparade genom denna sin vägran, lika minnesvärd som förslaget om den uteblifna minnesstoden, sig och Skånes Adel obehaget, att *ett par år sednare* finna detta samma monument nedrifvet, för att just genom ett sådant steg ådagalägga enahanda "nit och trohet till dödsstunden" för den nye innehafvaren af Sveriges Thron. Underrättelsen om förloppet vid denna andiens, daterad Malmö den 13 Mars (märk: *den Trettonde Mars!*) 1807, finnes intagen i Inrikes Tidningen för den 20 i samma månad.

Året innan Deras f. d. Majestäter drefvos i landsflykt, det vill säga 1808, strödde nu varande KonstitutionsUtskottets Sekreterare, KansliRådet Valerius, blommor för dem i följande, då vid ett offentligt tillfälle afsjungne vers:

»Hjeltemod och Dygder! Njuten er rätt;
Lefve Gustaf Adolph! Lefve Fredrika!
Kung, må för Din spira, arf åt Din Ätt,
Fienderna bäfva, sorgerna vika!

sen, hade förräderi på ett håll, feghet och oskicklighet på andra, spelat hela

---

Mötom en kommande ljusare tid,
Knytom det heliga trofasta bandet;
Skydde medborglighet, endrägt och frid
Fäderneslandet!«

Ännu en annan af Svenska Akademiens Aderton, den som genom mångsidigheten, icke blott af sitt snille, utan äfven af sin patriotiska verksamhet, försvarar *den första* platsen, som ett den gången rättvist öde beskärt honom i den vittra Areopagen; — med ett ord, Wallin, lade sjelfva grundstenen till sitt kolossala litterära rykte, medelst sin prisbelönta Dithyramb öfver aftäckandet af Gustaf III^s ärestod. Slutet af detta skaldestycke har visserligen, efter den timade statshvälfningen, blifvit omarbetadt, och förekommer *nu mera* i sin förändrade skepnad både uti Wallins egna och i Svenska Akademiens arbeten. Men det ursprungliga stycket var, liksom allt hvad som i öfrigt flutit ur Wallins penna, för *helgjutet* skönt, att samtid och efterverld skulle kunna glömma huru det lydde, när det först presenterades till Allmänhetens odelade beundran, och då Skalden sjöng så här:

»Jo! Gustaf lefver än. Jo! Han, odödlig blifven,
Blef ej från våra hjertan skild.
Oss dubbelt kär, oss dubbelt återgifven
Uti sin Ättling och sin Bild,
För oss Han lefver lika mild. —
För våra barn så sannt förklarad
På konstens trollande befäl, —

det herrliga, oersättliga och *oersatta* Finland i Ryssarnes våld. Af dessa

---

För oss, i Gustaf Adolphs själ,
Är Gustaf sannare bevarad. --
O Du, -- i Folkets bygd mer nöjd än i ett hof, (1)
O Du, som, återburen i vårt sköte,
Hör alla stämmor ljuda till Ditt lof,
Ser alla hjertan flyga till Ditt möte!
Hvad äga vi för lön åt detta hjeltemod,
Åt detta fadersnit, hvarmed Du för oss vakar?
Hvad äga vi för ärestod,
Som ej Din stora själ försakar? (2)
Men, dyre, dyrkansvärde Kung!
Men då, af ädla sorger tung, --
Lik fjellen, himlens stöd, kring hvilken åskor bullra,
Du ensam står på Nordens strand
Och lyfter, vis, en pröfvad skullra
Med bördan af Ditt fosterland:
Se, Prins! Till denna vård, -- tänk här, förnöjd och lugnad,
På Göters gamla tro mot Wasars ädla Stam,
Och krön Ditt verk -- och känn med hugnad,
Att Svea ej blir otacksam!«

Det var den 24 Januari 1808, som den "dyre, dyrkansvärde" Konungen "hörde alla stämmor ljuda till sitt lof, såg alla hjertan flyga till sitt möte". Det var 1 år, 1 månad och 19 dagar derefter, som han i Nationens

---

(1) *f. d. Konungen vistades gerna och ofta i landsorten.*

(2) *Syftar på f. d. Konungens afslag på Skånska Adelns begäran, att få uppresa en minnesstod åt honom.*

oerhörda olyckor bragt ur sin fattning, vidtog f. d. Konungen det i hans belägenhet mera okloka än orättvisa steget, att degradera garderna. Han skapade sig genom denna åtgärd en personlig fiende uti hvarje officer vid dessa regementen, med alla deras slägt- och omgängsrelationer. Underkastad förödmjukelsen, utan att hafva deltagit i felsteget, mottog Anckarsvärd, lågande af raseri och hämdlystnad, vid vestra gränsen underrättelsen om den skymf, som blifvit oförsigtigt tillfogad alla gardernas officerare, utan undantag. I första utbrottet af sin känsla, ryckte han knapparna ur sin uniformsrock och trampade dem under sina fötter. Detta var en bland de verksammaste driffjedrarna till det patriotiska myteri, som i sin utveck-

---

namn arresteredes den 13 Mars 1809; och det var ännu ett par månader sednare, den 10 Maj, som Svenska Folkets Representanter uppsade honom och hans afkomlingar för evärdeliga tider all tro och lydnad.

Sedan den tiden har, oss vetterligen, ingen ny fråga uppstått om ärestod eller äreminne åt Gustaf IV Adolph, hvars namn i stället blifvit, på nådig befallning, utplånadt från alla offentliga monumenter, der det förut fanns, med undantag af obelisken på Slottsbacken och öfver den inre dörren i Kongl. Bibliotheket.

ling beredde **1809** års revolution. Förloppet af vestra arméens uppresning och af Anckarsvärds delaktighet deruti är nu mera genom tryckta berättelser och *"bekännelser"* så uppdagadt, att man här ej behöfver derom orda. Allt nog att Anckarsvärd, som var den andra själen i, fast icke hufvudet för, hela upproret, tidt och ofta reste i dessa värf, stundom försedd med sjelfva budkaflen, inveckladt uti sin egen halsduk. Friherre Anckarsvärd har sjelf gifvit offentlighet åt några sammansvurnes plan, att på Norrtullsgatan, och från ett bakhåll på Beckersvärdshus, öfverraska och bemäktiga sig f. d. Konungens person, äfvensom åt sina bekymmer öfver planens tillintetgörelse, oaktadt tillfällets läglighet i anseende dertill, att Konungen vid förbifarten från sig aflägsnat den vanliga kammarhusaren, hvarigenom de anfallande varit förvissade om frihet från olägenheten af motstånd å den anfallnes sida. Omsider har äfven det dokument krupit fram i dagen, som ådagalägger Anckarsvärds af nu mera f. d. Landshöfding Flach paralyserade försök, att, till trots af vestra arméens allmänt kringspridda proklamation om Riksens Ständers sammanträde, hvartill kallelsen redan blifvit utfärdad af Riksföreståndaren, låta den-

na samma armécorps i hufvudstaden, der den då var förlagd, utropa honom till Konung, innan Riksdagen öppnades. Vi lemna således nu dessa omständigheter utan vidare uppmärksamhet. Denna Anckarsvärds underdåniga ifver för den som redan var Sveriges Regent och som i alla fall hade kronan i nära sigte, kunde ej annat än bemärkas och belönas. Också stod han i början af sakernas nya ordning så väl anskrifven vid hofvet, att, efter hans egen ofta upprepade utsago, hans åkdon knappt hunnit stadna utanför porten af det hus, han bebodde, då han från landsorten anlände till hufvudstaden, innan en Kunglig löpare infann sig, med nådig befallning till Konungens eller Kronprinsens taffel. Anckarsvärds förhållanden till Sveriges då varande Thronföljare, nu H. M. Konungen, voro så förtroliga de begge första åren af Prinsens vistande här, att han ej blott mundtligen rådslog med Anckarsvärd, utan denne hade *en gång för alla tillstånd, att äfven skriftligen uppvakta Hans Kongl. Höghet.* Också hedrades han med uppdrag, lika grannlaga, som maktpåliggande, t. ex., att i Norrige, innan kriget förklarades, sätta sig uti beröring med Grefve Wedel Jarlsberg och flera, för att utforska sinnesstämningen i

afseende på ett införlifvande med Sverige, samt sättet och medlen att dervid gå till väga.

Och denna hulda bevågenhet fortfor ostörd till fälttåget 1813. Hela verlden känner den då inträffade brytning mellan Anckarsvärd och dåvarande Thronföljaren, hvarigenom en alldeles ny rigtning gafs åt hela den förres politiska lif. Men ganska få torde ännu i denna stund hafva sig bekant den hemliga och egentliga orsaken till katastrofen. Med en lika förvånande som hos honom ovanlig och — sällsamt! — *just i detta fall* mindre behörig grannlagenhet, har Friherre Anckarsvärd till och med uti sin "Politiska Trosbekännelse" begrafvit i tystnad eller glömska denna ömtåliga punkt, och låtit Allmänheten fortfarande famla i mörkret om orsaken till de verkningar, hvilka, på god tro, underhållen af Friherrens egen *bekännelse,* hittills sjelfve gått och gällt för orsak.

Anckarsvärd har alltid hyst stark benägenhet för allians med Frankrike och antipati mot en sådan med Ryssland. Föreningen med Norrige låg honom visserligen om hjertat; men när frågan blef att tillvägabringa den genom förbindelser, om hvilka Kronprinsen hade sig noga bekant att de stridde rakt emot Anc-

karsvärds böjelse och önskningar, låg det i sakens natur, att förtroendet skulle minskas, äfven om den skenbara förtroligheten fortfor, åtminstone intill dess erfarenheten visat, i hvad mån den sålunda förändrade politiska planen inverkade på hans handlingssätt. Också är att märka, det Anckarsvärd fick ett Brigadbefäl, då arméen mot slutet af 1812 i Sverige organiserades på krigsfot; men att han endast var Chef för Nerikes Regemente, när han drog i fält 1813. Före uppbrottet hade han erhållit löfte om ny mundering åt sitt Regemente, i stället för den som då begagnades, hvilken befanns gammal och försliten. Löftet blef ej realiseradt före troppens inskeppande. Efter ankomsten till Tyskland, gjorde Anckarsvärd enträgna påminnelser om verkställigheten; men vederbörande, till hvars befattning anskaffandet hörde, drogo dermed, i Anckarsvärds tanka, allt för länge ut på tiden. Detta förtröt honom, och han lät yttranden undslippa sig, som vittnade om en vresig sinnesstämning. Att de utan nppskof blefvo Kronprinsen kända, är lika säkert, som att de *ännu ej* störde det goda förståndet mellan honom och Anckarsvärd. Det är nyss ådagalagdt, att det ryktbara bref, som föranledde katastrofen, och som uti

Friherre Anckarsvärds politiska trosbekännelse står att läsa både på Franska språket och i *ganska fri* Svensk öfversättning, *ingalunda var det första*, hvarmed han uppvaktat Thronföljaren, och den förmenta djerfheten att under sådan form nalkas hans höga person, *för ingen del*, som de fleste hittills trott, egentliga orsaken till Anckarsvärds fall. Detta stod i sammanhang med helt andra omständigheter, af hvilka vi redan antydt ett par.

Englands subsidiemedel i klingande mynt hade under det olyckliga kriget 1808 stadnat, ett dödt kapital, i Bankens hvalf, och utgöra i denna stund en väsendtlig beståndsdel af den reela fonden. 1813 åter användes de då influtna subsidierna till arméens underhåll på utländsk botten, der man i alla fall ej skulle kommit särdeles långt med Svenska sedlar. Men äfven det mynt, hvaruti aflöningen utbetaltes, var ej gångbart i alla de särskilda länder, der arméen tågade fram. Det måste således tidt och ofta utbytas mot annat, som var gängse i de olika staterna. Till tropparnes desto större beqvämlighet hade man derföre ock dragit försorg, att en sådan vexling kunde verkställas, hvar helst behofvet påkallade: likväl så, att

10 skillingar afdrogos i provision på hvarje piaster, eller omkring 10 procent. (En riksdaler Pomerskt Kurant innehåller nämligen 96 skillingar). Det föll sig svårt i början att vänja troppen vid detta beräkningssätt och denna vexlingsmethod. Anckarsvärd, redan vid tungt lynne, och med den öppenhet, som är honom egen, fällde yttranden af obelåtenhet med en finansoperation, som han påstod kasta skugga på befälet hos soldaten, hvilken nödvändigt skulle tro sig blifva prejad af det förra; helst man tillförne aldrig gjort bekantskap med ett dylikt liqvidationssätt. Det var klart, att sådana ord, utan skonsamhet liksom utan varsamhet, när, hvar, inför hvilka och huru många de uttalades, ej kunde med lika välbehag upptagas af alla. Lägren hafva ofta både öron och echo. Det är möjligt, att bland Kommissariatet funnos de eller den, af högsta, högre eller lägre grader, som af interesse — för de stora förehafvandernas framgång gerna sågo, att hvarje anledning till missnöjde qväfdes i födseln. Det är möjligt, att denna åsigt gjordes gällande på högre ort af desse eller denne; det är möjligt, att gemensamhet uti interessen gaf, åtminstone temporärt, kredit och gehör; möjligt, att missnöjets glöd någon tid glimmade un-

der askan, afbidande tillfälle. . . . Dock, möjligheternas fält är omätligt. Må Läsaren der, vägledd af sin urskillning, uppsöka sannolikheternas trängre stig, och häfdatecknaren skall framdeles vid målet träffa sanningen. Allt hvad man med visshet vet är, att framlidne Grefve Wirsén stod i spetsen för den financiella administrationen.

Anckarsvärd, opasslig till själ och kropp, uteblef en dag från Kronprinsens bord, der han, såsom Chef, hade sig en plats anvist. Hans frånvaro bemärktes, och det var då, Prinsen befallte General Posse att säga Anckarsvärd, det honom tilläts att resa hem, om han, såsom nygift, leddes vid efter sin hustru. Befallningen var kinkig att hörsamma, men omöjlig att icke lyda. Posse ställde sig den således till efterrättelse. Han hade likväl den lofvärda omtankan, att innan han uträttade sitt uppdrag hos Anckarsvärd, taga dennes hedersord på förhand, att han ej skulle förifra och förlöpa sig. Anckarsvärd gaf sig knappt tid att afhöra slutet på hvad General Posse hade att berätta, förrän han med hetta förebrådde denne sin vän, att han bundit honom genom ett preliminärt löfte i en sak, som angick hedern. Händelsen bidrog ej, att återställa Anckarsvärds hvarken

helsa eller goda lynne. Han ansåg sig skymfad, och skymfen grodde djupt i hans ömtåliga sinne. Harmen gaf sig slutligen luft: — hela verlden känner det bekanta, nu mera offentliggjorda brefvet. Det föll i Kronprinsens händer, sedan Hans Kongl. Höghet redan ganska sent begifvit sig till hvila. Det stötande innehållet mildrades ej af ofvannämnde antecedentia; Prinsen sprang upp, klädde sig, dikterade ordern *"à tous les généraux et amiraux en ville présents"*, att *genast* inställa sig hos Hans Kongl. Höghet till krigskonselj, och den hölls också i sjelfva verket midt i natten. Genom den Adjutantens tvekan, som kringförde befallningen och väckte *Generalerna*, huruvida till *deras* antal också borde räknas *Fältmarskalken*, fick Grefve Stedingk jemväl del af ordern, och begaf sig ofördröjligen till Kronprinsens residens. Hans Kongl. Höghet, med Sin fina grannlagenhet mot den högre åldern och den högre värdigheten, hade hvarken önskat eller väntat Fältmarskalkens ankomst, och förehöll således vederbörande tämligen skarpt missförståndet, att hafva utan uttrycklig befallning stört en gammal mans sömn. Under rådplägningen voro tankarna delade. Ge-

neralerne Vegesach och Brändström slöto sig till den strängaste meningen. Den förre föreslog hemskickning, den sednare ingenting mindre än Ståndrätt öfver Anckarsvärd, hvaremot Grefve Stedingk och General Posse tillstyrkte lindrigare mått och steg.

Allt detta tilldrog sig i Rostock. Friherre Anckarsvärd befann sig uti det ett kort stycke från staden förlagda lägret. Det öfriga är allmänt kändt: hans endtledigande ur krigstjenst och hemresa till Sverige. Han har sedan den stunden aldrig återvändt till det militära yrket. Hans offentliga lif har i stället fått en helt annan och vida märkligare betydelse. Det är till denna hans nya bana, vi nu vända våra blickar.

Det ligger i sakernas natur, att Friherre Anckarsvärd, hvars krigiska bragder så plötsligen nått sitt slut, ej kunde spela någon, minst någon lysande roll, så länge de Tyska och Norska segrarnas jubel skallade från Skånes slätter till Lapplands fjell — så länge man hörde "fäl-"ten repa upp, och bergen återsvara: en "Kung, ett Folk, ett Land!" Det var en allmän och utomordentlig hänryckning, till varaktigheten begränsad genom sjelfva öfvermåttet af sin kraftyttring. Den kunde således ej räcka evigt, och dess

period blef kortare, än mången trott och mången velat. Det låter tänka sig, ehuru vi ej känna det bestämdt, att Schwerinska episoden om allmänna förlägenheten midt under de förmenta eröfringarnas fröjderop, stadgade Anckarsvärds beslut, att försöka sig ungefär i samma rigtning. Det skedde ock vid näst derefter inträffade Riksdag, men med skarpare vapen, i bjertare färgor, med väldigare styrka, större anspråk och praktfullare triumfer. Vid Riksdagen 1817 — 1818 visade sig ånyo på Riddarhuset, efter en längre frånvaro, Friherre Anckarsvärd och Grefve de la Gardie, Jacob, begge då i Hofvets kända ogunst. Om den enes parlamentariska egenskaper visste man ännu ingenting; den andres hade redan af gammalt ett stort rykte för sig. Begges apparition gjorde starkt uppseende. Vid den förres namn fästade sig, då han *anlände* till Riksmötet, endast förundran; vid den sednares, tillika förhoppningar: — när de begge *afreste* från Riksdagen, förhöll det sig tvärtom.

Anckarsvärd befann sig på Stockholms Slott den 5 Februari om aftonen. Han var således en bland de förste, som svor Carl Johan tro- och huldhetsed, som kysste Konungens hand och blef af Konun-

gen kysst tillbaka. Denna tillfällighet spridde sig och sysslosatte Allmänheten lika hastigt och lika mycket, som underrättelsen om Carl XIII:s död. Nu var allt godtgjordt, allt glömdt, allt försonadt, allt förenadt: så trodde man, och spådde en framtid af idel samdrägt och lycka. Vederspelet dröjde ej att visa sig. KonstitutionsUtskottet fick från Anckarsvärd emottaga *den första* anmärkningsanledningen. Den var rigtad mot Björnstjerna, den tiden framgångarnas och nådens skötebarn. Handsken var nu kastad. På fred var ej att tänka, så länge den ene innehade en plats, dit den andres håg fikat. Sedan torneringarnes pris råkat i tredje mans hand, har den decennier slumrande vänskapen, i de begge f. d. rivalernas bröst, återvaknat med fördubblad spänstighet.

Förvissad att vara ett mål för allmänna uppmärksamheten, — detta mål för Friherre Anckarsvärds hela vandel — lät han sig ej åtnöja med Riksdagsmannens snart försvinnande uppseende. Fem långa års påräkneliga afstånd från hvarje nytt tillfälle, att skaffa spelrum åt en verksamhetsdrift af superlatif art, näring åt en hunger efter utmärkelse, hvilken slukar allt utan att stillas af något: huru skulle väl Anckarsvärd kunnat

låta härvid bero och finna sig härmed belåten! Att han ej kunnat det, har i dubbelt afseende kommit fosterlandet till godo och beredt hans kolossala ryktbarhet en mera solid fotställning, än de parlamentariska utflygterna, förvånande och oupphinneliga genom den öfversvämmande, allt förhärjande kraften af deras början, — mera förvånande likväl genom slappheten och brådskan af sin oförmodade ändalykt. Det är just mellan Riksdagarna, man sett honom: än försöka sig uti nya gigantiska industriösa företag, gagnande genom exemplet så väl som genom resultaterna; än gifva det konstitutionella lifvet dess yttersta utveckling, under en oafbruten kamp med Statens myndigheter om hvad han anser utgöra den enskilde medborgarens oafhändliga prerogativer.

Såsom rusthållare började han denna strid, först rigtad mot befälet öfver Lifregementets hussarer. Det var en strid på lif och död, med ordens och pennans vapen. Der ”egna interesset” (för att nyttja hans egen älsklingsfras), denna väldiga häfstång i alla Friherre Anckarsvärds företag, varder satt i rörelse, der är hans seger merändels viss, och han segrade ock äfven vid detta tillfälle. Det gällde nu en, i hans tanka, origtig

kassation af ett par ryttarebyxor. Det hör till egenheterna af Svenska statsbestyrens tunga former, att frågan om ett enda dylikt plagg skall kunna sätta sjelfva Konungamakten myror i hufvudet, och ens blifva ämne för Regeringens beslut. Sådant har icke desto mindre inträffat redan tvänne gånger i våra dagar. Första gången väckte det blott Allmänhetens löje, då tvisten om ett par riksdalers arbetslön, affordrad en Assessor, vid namn Lönbom, drogs under Konungens pröfning, vållade besigtningar inför auktoriteter och kostade klaganden i rättegångsutgifter en summa, hvarmed han kunnat uppsätta en hel, splitterny garderob. Sednare gången väckte det Allmänhetens bestörtning, då frågan om Friherre Anckarsvärds kasserade ryttarebyxor tog den allvarsamma vändning, att den, under rubriken högmålsbrott, föranledde högsta åklagaremakten att å honom yrka lifvets förlust, efter erhållen remiss från Konungen i Dess konselj. Det stadnade dock, som bekant är, vid besvärande premisser och en befriande konklusion i Svea HofRätts Utslag, afkunnadt under 1823 års Riksmöte, der Friherren var Riksdagsman. Mången trodde, att hela den sällsamma högmålsaktionen och de vidunderligt stränga an-

svarspåståenderna hufvudsakligen åsyftade, att utestänga Anckarsvärd från Representantkallets utöfvande vid nämnde Riksdag. *Om* detta var meningen, så blef åtminstone resultatet alldeles motsatt. Aningen om förföljelse har alltid varit Svenskarne vidrig, och näst sina sällsynta egenskaper har Friherre Anckarsvärd ofelbart en sådan aning att ursprungligen tacka för det stora deltagande, han städse rönt uti opinionen. Också var 1823 års Riksdag för honom ett oafbrutet segertåg. Då han inställde sig vid förhören i HofRätten, ledsagades han af utmärkta medborgare, och HofRättens salar kunde endast rymma en ringa del af mängden, som trängdes att få höra och se Anckarsvärd. Misstankan att de öfverdrifna ansvarspåståenden, som HofRättens Aktor frambar, med tydligt tillkännagifvande att det skedde, icke på grund af egen öfvertygelse, utan enligt Justitiekanslerns instruktion, — att, säga vi, — dessa påståenden flutit ur en hvassare penna, än Justitiekanslerns, var nära att vålla en Ledamots af Högsta Domstolen utvotering af Opinionsnämnden; och en deraf alstrad farhåga bidrog måhända att påskynda dennes beslut, att se sig om efter en Presidentstol, innan Riksdags-

trumpeten nästa gång lät höra sig. Oaktadt Platens oförgätliga framställning; oaktadt alla Ministèrens vänner voro på sin post och gåfvo signalen till det stormande bifall, som *Talaren* aftvingade till och med mången sin och Ministèrens vedersakare; oaktadt röster af de mest nitiske urskiljdes, med uppmaning att "häfva ut honom" (Anckarsvärd), blef den 1 Mars om aftonen icke sista dagen, som hans välljudande stämma genljöd inom Riddarhusets murar, och epithetet *"handlöst"*, hvarmed han apostroferat Ministèrens förfarande och som orsakade allt detta larm, icke det sista, icke det grymmaste dödsstyng, som han inom Svenska Representationen tillfogat sina mer och mer försagda motståndare. Friherre Anckarsvärds alltid vaksamme väns, Herr Hjertas, lyckliga anspelning på det vådliga äfventyr, i hvilket Friherren var invecklad, medelst ett envig med en till Sverige återkommen Svensk Minister hos ett främmande Hof, just i det ögonblick, då en öfverläggning på Riddarhuset fortgick, vid hvilken Ministèren fästade mycken vigt, — denna anspelninng kostade Ministèren en tappad votering. Och när slutligen Regeringen, bedömmande sin position i allmänna tänkesättet starkare, än erfarenheten sedermera

ådagalagt, mot Riksens Ständer förde ett temligen stolt språk, och vägrade sanktion på flera deras framställningar; så utkorade Adeln honom, Anckarsvärd, Ministèrens förklarade dödsfiende, till StatsRevisor vid en af de Revisioner, som skulle föregå nästpåföljande lagtima Riksmöte.

Ehuru Friherre Anckarsvärd vid 1823 års Riksdag, lika litet som förut och efteråt, hade tålamod att följa de allmänna ärenderna från början till slut, var det dock vid denna, som han betedde sig med den ojemnförligt största hållningen. Kanske saknade ena Redaktören af Tidningen Argus, Herr Johanson, med hvilken Anckarsvärd den tiden stod i det närmaste och förtroligaste förhållande, ej sitt stora inflytande på detta Friherrens skick. Ty fastän Anckarsvärd, äfven då, genom framlidne Grefve Sandels bemedling — *den* Riksdagens hemliga Fredsfurste, för utöfvande af hvilket uppdrag han hemkallades för någon tid från sitt Riksståthållareembete i Norrige — var nära att sluta sin separata fred med Hofvet, just då den mindre skarpsynta hopen inbillade sig, att beröringspunkterna mellan dessa begge ytterligheter voro en gång för alla gjorda till intet, fortforo rådplägningarna och det goda

förståndet mellan Friherren och Publicisten ännu någon tid, hvarom handskrifna koncepter till snarlika parlamentariska yttranden ännu torde vittna. Det gick med denna, som med mången annan af Friherrens närmare bekantskaper: den började med hetta och slöts med éclat. *Ingendera* af de begge kontrahenterne synes hafva gjort någon betydlig vinst på den timade rupturen. En annan fråga blir, huruvida *någondera* vann på bekantskapen, ur en viss synpunkt betraktadt. Friherre Anckarsvärds afsvurna hat till alla "föråldrade former" har nämligen ganska konseqvent sträckt sig till de urgamla formerna för grammatiken och logiken. I Sverige går, som man vet, allting an för den, hvilken fått dagens rop för sig. Också har Anckarsvärd lyckats i redandet af det svårlösta problem, att offentligen och med framgång uppträda såsom författare, utan aning om reglor för periodbyggnader, interpunktering och slutledningar. Innan han ännu var rigtigt viss på sina landsmäns tycke för en så beskaffad romantism, försmådde han ej råd af en annan skoles auktorer. Det var i den tiden han lärde känna Herr Johanson, hvilken, utan gensägelse, ej endast är hemmastadd med sin grammatik och ä-

ger en högre styrka i bevisningen, än samtliga våra öfriga Publicister, utan jemnväl i kunskaper och beläsenhet är de fleste bland dem öfverlägsen. Men deremot bekymrar han sig föga om språkets städning, renhet och välljud, om symmetriskt svarfvade perioder, samt om det lagom i ordrikhet, hvarförutan man löper fara att träffa, å ena sidan, brist på tydlighet, och å den andra, öfverflöd af upprepanden. Sådant allt är för honom småsaker, hvilka aldrig hejda farten af hans tankegång. Här kunde Anckarsvärd derföre svårligen inhemta hvad han, såsom skriftställare, framför allt behöft lära. Hans stil förhärdades tvärtom i det vårdslösa; och Herr Johansons för tungomålets harmoni af naturen föga retliga öra, blef i sanning ej finkänsligare, genom vanan vid tonfallet af Friherre Anckarsvärds tunga fraseologi. Hela skillnaden mellan egenheterna i begges manér består deruti, att sedan man hunnit arbeta sig igenom den enes trögare prosa, stöter man merändels på något positift för begreppet att stödja sig vid; under det, att de genialiska gnistor, som öfver allt spraka ur den andres framställningar, äfven de mörkaste, och som göra dessa så retande, längesedan upphört att meddela både värma och ljus,

då man efter slutad läsning söker göra sig reda för den upplysning, som man derunder samlat.

Sedan planen, att genom lagens åtgärd stäcka vingarna på Friherre Anckarsvärds allt för djerfva och oroande flygt misslyckats, och underhandlingarna med Hofvet *för den gången* blifvit afbrutna, förnyades försöken, att i enskild väg göra sig af med en så besvärlig, en så förfärlig antagonist. Hela verlden känner, huru Lifregementshussarernas officerscorps vid tvänne särskildta tillfällen sommaren 1825, lät genom deputerade, afsända till Anckarsvärds egendom Carlslund, der han då vistades, uppmana honom, att antingen återkalla anledningarna till den rättegång, som förevarit mellan honom och officerscorpsen, och hvilken då redan någon tid förut blifvit *afdömd,* eller ock afgöra denna sak med vapen i hand. Anckarsvärd har aldrig lidit brist på politiskt mod. Han visade det ock i detta fall, afslog det orimliga påståendet om återkallelsen, afslog jemnväl den oformliga utmaningen. Sina skäl utvecklade han i en af trycket utgifven, till officerscorpsen ställd skrift. Mot denna raska beslutsamhet strandade således alla maktens konstgrepp, och Friherre Anckarsvärd betryggade genom sitt

sjelfförsvar tillika hvarje Svensk medborgares fria yttranderätt. Det är svaga Styrelsers lott, att genom de fruktlösa försöken att jaga och skräma dem de frukta eller hata, slutligen sjelfve blifva andtrutne och förskrämda. Man skall hafva tillräckligt stark arm, för att kunna lyfta den herkulesklubba, med hvilken man ämnar krossa lejonet; ty retar man det blott, så löper man stor fara, att sjelf varda sönder-liten. Hittills hade Anckarsvärd ständigt varit blottställd för Ministeriella snaror, hvilka alla brustit då han vidrört dem. Ordningen kom nu till honom att vara den angripande. Om också intet af de resultater, som kunnat och bort inträffa, ägt rum, i afseende på Representationens behandling af den beryktade Skepphandelsfrågan, står det dock fast, att Anckarsvärd i denna fråga rent af stekte Ministèren vid sakta eld, från den stund, han i November månad 1825 hos Statssekreteraren för Krigsärenderna yrkade, att på grund af Tryckfrihetslagen, utbekomma vissa handlingar i detta mål, och hos Riksens Ständers JustitieOmbudsman besvärade sig öfver Statssekreteraren Friherre af Nordins skriftliga vägran att utlemna dem, tills Anckarsvärd hösten

1829 eklipserade från Riksdagen. Och huru han de föregående åren jägtat Statssekreteraren Quiding, som Styrelsen sjelf, till ett bot- och bättringsoffer, fråntog Krigsärendernas portfölj och gaf i utbyte en motsvarande anständig sinecur!

Vi tillåte oss här en episod, icke angående Anckarsvärd; men i afseende på 1823 års Riksdag, der han ofta och länge var hufvudpersonen. Efter granskning af StatsRådets protokoller hade KonstitutionsUtskottet ställt Föredraganden för Krigsärenderna till ansvar vid RiksRätt, i och för Mindre Kreditivets lyftning och disposition, samt enligt 107 § Regeringsformen hos Riksens Ständer anmält åtskilliga mot StatsRådets Ledamöter samtligen och mot tre bland Statssekreterarne särskildt gjorda anmärkningar. Riksdagsbeslutets 46 § upptager detta förhållande, hvarefter det heter: ”Efter öfvervägande af dessa ämnen, ”hafve vi beslutit, att de, jemnlikt 107 ”§ Regeringsformen, framställda anmärk- ”ningarna må förfalla, samt öfriga an- ”mälningspunkter endast till handlingar- ”ne läggas”; hvarefter fullständig decharge meddelades Konungens samtlige Rådgifvare, utom i afseende på det till RiksRätt förviste ärendet.

92 § af 1828, 1829 och 1830 årens

Riksdagsbeslut upptager helt kort och utan specifikation ett förklarande, att Konungens Rådgifvares "ansvarighet för "sina rådslag och för utöfningen af sina "embeten, intill den dag, då detta Riks-"möte tagit sin början, fullkomligen upp-"hört".

Denna Riksdags KonstitutionsUtskott hade likväl, efter 107 § Regeringsformen anmärkt mot Konungens Rådgifvare fem särskildta mål, *hvaribland det om Skeppshandeln,* utom en mängd upplysningsvis anmälda vigtigare omständigheter. Härom allt *tiger* Riksdagsbeslutet; men det är sannolikt, att historien en gång kommer att *tala* om den olika karakteren af dessa begge Riksmöten.

1827 års Statsrevision inträffade. Det var af den Anckarsvärd var ledamot. Det var till den, som de ryktbara afsägelserna från Ordförandeskapet ägde rum. Vår tids skuggbild af Aristokrater tveka aldrig att hålla sig framme, när det är fråga om att emottaga lyckans emolumenter, och tveka aldrig att hålla sig undan, då det gäller att förtjena dem. En ringa medlem af samhället, obemärkt och okänd, men hvilken Grefve Adlersparre ofelbart på dessa rader igenkänner, om denna skrift händelsevis faller i hans hand, besvor honom i fäderneslan-

dets namn, (när ordningen omsider i *femte* rummet kom till Adlersparre, att varda anmodad emottaga detta då så högligen befarade uppdrag), att icke genom åter en afsägelse öka skandalen och den billiga oviljan mot den högsta samhällsklassen. Grefvens svar lydde ordagrannt, som följer:

"Gustafsvik den 27 Juli 1827.

Tit.

Den af mig alltid värderade hågkomsten hos dem jag högaktar, fägnade mig lifligt då jag vid min hemkomst i natt från en längre bortovaro hade den äran mottaga Tit. vänskapsfulla bref. Då erhöll jag äfven Revisionskallelsen, hvilken med dagens post med JA besvaras.

Till en ovanlig grad af litenhet accomoderar mig denna befattning, ekonomiskt betraktad, och äfven i afseende på det nymodiga lefnadssättet, eller lefnadsyran i hufvudstaden; men jag har, här i min vrå, varit allt för djupt och sorgligt indignerad öfver de gjorda afsägelserna, för att vilja följa det gifna exemplet, i synnerhet som, oss imellan sagdt, det anar mig, att nå-

gon grad poltroneri ligger till grund för detsamma.

Vi råkas således, och det fägnar mig lifligt.

Högaktning, Vänskap och

Ödmjukste Tjenare

Georg Adlersparre."

1827 års Revision är den enda under närvarande statsskick, då man gått i botten med sakerna. Att den ej blef ett mönster och tagits till föresyn, är troligen Friherre Anckarsvärds fel. Hans förkärlek till de stora orden och de dundrande fraserna kommer honom oftast att förbise deras inflytande på ändamålet för ögonblicket, och hans trängtan att personligen utgöra talämne fäster hans uppmärksamhet mera på huru uttrycket skall låta, än huru det skall verka. Till lycka för honom, och sakerna, fick han denna gång Herr von Seth vid sin sida. Utan talgåfva, i högre bemärkelse, äger han just de egenskaper, Anckarsvärd saknar: att sammanjemka meningar och göra dem gällande; att under fogligare omklädnad bereda framgång åt hvad eljest kunnat reta och skräma; att skrifva grammatikaliskt, logiskt, hofsamt. Dragningskraften af Anckarsvärds interessanta

omgänge förvärfvade honom snart von Seths vänskap. När den ene genom sina yttranden stötte ifrån sig och spridde förskräckelse, stod den andre tillreds att vinka tillbaka och lugna. Mången framställning af vigt, som förkastades då den gjordes på Anckarsvärds kärnfulla tungomål, drefs sedermera igenom, inlindad i von Seths försötmade termer och sänktare ton.

Mången, som närmare kände ställningar och förhållanden, undrade, redan innan Revisionsarbetet började, huru Adlersparre och Anckarsvärd skulle komma öfverens. Man visste, att den sednare ej ville finna sig vid, att se hedersrummet af 1809 års revolutionsplan af opinionen tillerkändt den förre. Man visste, att Vestra Arméen knappt hunnit inom Stockholms portar, innan Anckarsvärd, med säkert kännareöga bedömmande basen af Adlersparres och Adlercreutzs ömsesidiga inflytande, öfvergaf sin förre chef, för att helt och hållet sluta sig till hans rival. Man visste, att Adlersparre visste detta; och man visste äfven, att beröringspunkterna mellan Adlersparre och Anckarsvärd i sednare tider varit få och föga starka. Desto mera öfverraskades man och glädde sig, att finna dessa begge personer i början dra-

ga så jemnt. Anckarsvärd gjorde Adlersparre täta besök, och harmonien tycktes till och med sträcka sig till begges fruar. Hastigt skiljde sig deras vägar, både de offentliga och de förtroliga. Anckarsvärd ilade framåt: Adlersparre tog jettesteg tillbaka. Förjäfves sökte von Seth att stifta försoning. Förjäfves tillät sig den person, till hvilken föregående bref var ställdt, några vördsamma erinringar. Adlersparre svarade bestämdt: ”Herre, ni känner icke krutet; men jag ”känner det af gammalt! Sådan han var ”som Adjutant, sådan är han ännu, så-”dan blir han evigt. Då, liksom nu, var ”det ej åsigterna, som skiljde oss åt, u-”tan *befälet*. Jag är Ordförande här, ”och det är honom omöjligt, att tåla ”någon framom sig.”

Interlokutören, ännu hänförd af Friherre Anckarsvärds oemotståndliga tjusningsatmosfer, bröt från den stunden med Grefve Adlersparre. En obehaglig erfarenhet har sedermera lärt den förstnämde, att han, då redan, bort aflägsna sig från en helt annan person.

Synliga orsaken till den uppblossande fiendskapen mellan de begge utmärkta personerna, var en meningsstrid uti Revisionen. Egentliga skälet låg djupare. När Revisorerna sammanträdde, fanns

Grefve Wirsén, i fulla kraften af sin helsa, uti Konungens konselj. Hans allsmäktiga inflytande den tiden tillskyndade honom, i enskilda samtal man och man emellan, epitetet: ÖfverPresident, ja till och med, Riksföreståndare. Det troddes, att han och Anckarsvärd tillförne stått med hvarandra på tämligen god fot, ehuru den sednares både rättskänsla och ärelystnad ej tilläto honom att jäfva det allmänna förtroende, som sattes till strängheten af hans Revisorat. Adlersparre åter, Grefve Rudolf Cederströms förtrognaste vän, var ingenting mindre än benäget sinnad mot Wirsén. Sedan dennes brefvexling med Grefve Adlersparre blifvit offentliggjord, och Allmänheten deraf haft tillfälle inhemta den vigt, den förre fästat vid den sednares omdömen, men framför allt, huru han, den i framtiden så myndige och dryge SerafimerRiddaren Grefve Wirsén, hos Adlersparre bönfallit om dennes förord till vinnande af en liten bandstump i knapphålet, är från andra hållet vordet utspridt, att denna promulgation skall härrört från hämd öfver en misslyckad beräkning på en Presidentsplats i BergsCollegium, för hvilken man förjäfves hoppats på Wirséns tillstyrkande. Sannt eller icke, så är det dock

säkert, att Adlersparre tyckte, det Wirséns anseende inom och utom Konungens Rådkammare vuxit de öfriga Rådgifvarne allt för mycket öfver hufvudet, och derföre beslöt, att under sin Revisorsbefattning hålla honom varm. Han gjorde sig ett nöje af, att, för hvem som ville höra det, berätta, att Grefve Wirsén skickat honom en bjudning till sin landtegendom, men att han (Adlersparre) under hånlöje svarat, att han öfvergifvit hus och hem för att granska Statsverket, men icke för att göra lustresor till och kalasera hos StatsRåden.

Det finnes en kristalliserad idé hos Grefve Adlersparre, som förklarar alla de orimliga motsägelserna i hans förfarande. Den består i fruktan för reaktion. Man må, så mycket man behagar, bevisa honom grundlösheten af farhågan; han fortfar icke desto mindre att hysa den och att anstränga alla sina krafter, för att bekämpa sitt eget hjernspöke. Han ansåg, och ej utan skäl, Wirsén vara den enda person i Konungens då varande omgifning, som var i stånd att bjuda händelserna spetsen. Sedan han svalkat sin lust att låta motståndaren erfara tyglarna, blef han ej litet bestört, att finna denne duka under, fälla modet, sjukna och dö. Så långt hade hvarken

hans beräkning eller önskan sträckt sig. Från den stunden ansåg han konseljen redlös; Allmänheten bedömde ställningen på samma sätt, och Rådgifvarnes egen obetänkta, högljudda jemmer tryckte inseglet på denna opinion. Med sin fixa idé för ögonen, *måste* derföre Grefve Adlersparres rörelser nu mera blifva retrograda. Ju fortare Friherre Anckarsvärd ryckte fram, desto starkare höll Adlersparre tillbaka, fruktande att den förres öfverlägsna styrka skulle öfverflygla de Styrandes tveksamma motståndsförsök, och att en katastrof således stod för dörren.

Vid Riksdagen **1828 — 1830** debuterade Friherre Anckarsvärd med ett försvar för Adelns lagstiftningsrätt och en anklagelsepunkt mot Konungens Rådgifvare för den förras kränkning, genom den Ståndet, mot dess uttryckta önskan, då påtvingade nya Riddarhusordningen. Det var Ståndsandan, som han vid detta tillfälle anslog, och han spelte Aristokratens roll, hvilken genom födseln fallit på hans lott, med ett allvar, en värdighet och ett eftertryck, som återspegla sig uti hela hans väsende, från hvilka det är honom omöjligt att göra sig lös, och som bryta så starkt af emot de demokratiska grundsatser, till hvilka han

offentligen bekänner sig. Naturen har danat honom till Diktator, oaktadt alla hans protester mot den blinda lydnaden. Med jemlikhetens läror städse på tungan, håller hans stolta blick och hans förnäma manér alltid hopen på ett tillbörligt afstånd. När han, i folkets namn, med ena handen griper efter regeringstömmarna, sträcker han nådigt ut den andra åt folket till handkyssning.

Emedlertid gaf hela Sverige genljud af Friherre Anckar-värds namn och af hans Riksdagstal. De voro väl icke alla improviserade, äfven då de kallades mundtliga; men alla, rörande vigtigare ämnen, hänförde, genom inneboende värma och kraft. Mången, som så, alltid och äfven i de obetydligaste frågor, slösat med sin talang, skulle uttömt sig samt sjunkit i vanmakt och glömska; men Anckarsvärds förmåga var ständigt ny och frisk och föryngrad: han fjettrade uppmärksamheten och han befallde beundran. Entusiasmen för honom steg till den höjd, att personer i landsorten tvekade, att till dopnamn åt sina barn uppkalla *Canning* eller *Anckarsvärd,* och vid en resa, han företog på någon kort tid sommaren 1829, var det på ett ställe fråga om, att spänna hästarne från hans vagn och draga den af folk, såsom man fordom bru-

kade, för att visa Kungliga personer sin vördnad.

Denna sinnesstämning kunde ej undgå att bemärkas på högre ort. Personer af vigt ställde sig med honom i beröring, och perspektivet af konseljtaburetten framstod i bakgrunden. På Riddarhuset kämpade man, utan att sådant störde glammet vid bordet och i salongerna. De parlamentariska skärmytslingarna fortgingo väl sitt vanliga lopp, men man beräknade, hvar och huru kulorna skulle träffa. Friherre Anckarsvärd hade förut i skarpa ordalag reserverat sig, då han *tappat* någon votering; nu reserverade han sig med mycken emfas för att *undvika* votering. Ministèren darrade ej nu, då han uppträdde på bänken, väl vetande, att orkanen snart gick förbi. Ministrarne fingo några ohöfligheter, Tidningarna några kraftord och, *så* förpassade, gingo alla Styrelsens förslager igenom. Minoriteten blef mer och mer förbittrad öfver sin underlägsenhet, men dristade ej försöka sig på egen hand, emedan man åtminstone borde spara något, och Anckarsvärds method, enligt hans egen uppgift, ovedersägligen sparade tid. Fruktlöst är att sträfva mot opinionens ström. Ve den som genomskådade förderfligheten och tvetydigheten

af hans taktik, och trefallt ve öfver den, som vågade i något söndra sig från honom! Det var han, som *talade* för den goda saken, och att *verka* för henne i *annan* rigtning, var ett majestätsbrott mot den suveräna populariteten.

Det var sannolikt Anckarsvärds egen plan, att, på *annan* väg godtgöra det afbräck, som ärendernas behandling verkligen led genom ett sådant hans sällsamma uppförande. Rättvisan kräfver det vitsord, att, det mer eller mindre grundade, hoppet om inträde i konseljen, hvarken ändrade hans politiska opinion, eller aflägsnade honom från sina förra politiska vänner. Anckarsvärd, Chef för Oppositionen, eller Anckarsvärd, Chef för Ministèren, hade blott ett mål: att till sin person draga verldens blickar; blott ett medel: att röra sig i ovanliga former; blott ett sätt: att imponera. Han hade häruti ett afgjordt företräde, jemnförd med Schwerin, hvilken, som man redan sett, betedde sig helt annorlunda, då det likväl blott gällde att arbeta i ett Utskott vid sidan af sina förutvarande mest förtrogne politiska trosförvandter. Anckarsvärds Ministeriella intåg skulle ofelbart skett under stark betäckning ur Oppositionens falanger, och han gjorde ingen hemlighet af, att uti konseljens

då varande sammansättning fanns endast *ett* StatsRåd och *en* StatsSekreterare, jemte Hofkanslern, med hvilka han kunnat förmå sig att dela kamratskap. Men nog hade, i alla fall, kamraterna snart kommit under fund med, att det vár *han* och ingen annan, som var President i konseljen. Denna passion att spela hufvudman är ganska märklig hos en person, som i fråga om att taga intryck från andra och yttre omständigheter, är, om möjligt, mjukare än vax. Detta drog vid mera än ett tillfälle ett streck öfver Oppositionens räkningar och hindrade dess framgång. Förjäfves talade sak och konseqvens, ja till och med öfverenskommelser, för ett visst behandlingssätt; det fordrades blott att någon, på hvilken han mera trodde, sedermera föreslog en annan metod, eller att någon utbad sig hans protektion — den ömmaste af alla Friherre Anckarsvärds ömma sidor — för att han skulle bete sig i rak motsats med hvad man haft rätt att vänta. Någon, som tämligen noga följde förra Riksdagens gång på spåren, märkte t. ex., att personer inom skyldskapsjäf med StatsRådets ledamöter, deltogo i voteringarne på Riddarhuset om dechargen för Konungens Rådgifvare. Han hastade att meddela Herr

Rosenqvist af Åkershult sina skrupler. Det skedde nära morgonen i det Plenum, som räckte till kl. 3, och Rosenqvist väckte en motion, som gjordes hvilande till följande dagen. Nu hastade man, att fästa Anckarsvärds uppmärksamhet på det stora öfvertag, som derigenom kunde ernås öfver Ministèren, möjligen faktiskt, men säkert moraliskt inför opinionen. Friherren gaf deråt ej ringaste vigt, påstod att interlokutören förhastade sig, kallade motionen omogen, blott tjenlig att i otid reta sinnena, och beklagade att ingenting kunde uträttas vid en Riksdag, der alltför hetsiga lynnen skämde bort allt, *då de yngre ville handla på egen hand*. Interlokutören lät ej afskräcka sig, skyndade till Herr Hjerta, Gustaf, som, med sin snabba fattning, genast fästade sig vid idéen, och honom lyckades inom några ögonblick, att om dess vigt öfvertyga äfven Friherre Anckarsvärd, hos hvilken ett sammanträde med några flere Riddarhusledamöter beramades före Plenum, hvilket var anslaget till eftermiddagen. Vid detta sammanträde var Friherren så ifrig *för* den idé, hvilken han nyligen kallat förhastad, att han högtidligen förklarade, det antingen han sjelf, eller en viss slägting till en af Rådgif-

varne, som deltagit i voteringarne rörande dem, samma dag skulle återlemna sin pollett *). Interlokutören hade nu all möda i verlden, att, jemte några andra, bland hvilka, om man annars rätt min-

*) 38 § uti då gällande Riddarhusordning var nämligen af följande lydelse:

"Uti alla sådana mål, som personligen röra en eller annan af Ridderskapets och Adelns ledamöter, böra densammes närmaste skyldemän, till och med syskonebarn, ingen stämma äga, utan skola de, sedan så väl den, som saken angår, som de sjelfve ägt tillfälle till protokollet andraga, hvad de nödigt aktat, jemte honom, när beslut skall fattas, från Riddarhuset taga afträde. Skulle någon eller några, som på ofvanberörde sätt befinnas slägt vara, uti sådan fråga hafva voterat, vare han eller de Riksdagsmannarätt för den Riksdagen förlustige, och voteringen ogiltig, i fall i nästa Plenum styrkes, att voteringen kunnat bero af hans eller deras röster."

Detta rättsenliga stadgande har helt och hållet *försvunnit* ur *nu* gällande Riddarhusordning, efter tillstyrkande af Grefve Posse, Friherre Cederström (som vid omförmälde tillfälle var sjelf föremål för lagtillämpningen) och Herr Rosenblad, hvilka med 86 röster mot 39, några veckor efter omförmälde händelse, vunno en votering mot Herr Cederschöld, som yrkade, att nämnde jäfsförhållanden måtte ställas i fullkomlig harmoni med allmänna lagens föreskrift härutinnan för domare.

nes, Herrar Hjerta och Cederschöld, söka förmå Friherren att afstå från ett dylikt steg. Man borde bjuda till att vinna sin afsigt, men icke gifva allt förloradt, om man äfven vid detta tillfälle öfverröstades. Genom Landtmarskalkens vägrade proposition, efter en debatt af flera timmar, hvilken vägran Ståndet gillade, med 135 röster mot 87, förföll motionen, och Friherre Anckarsvärd — hedrade ännu några månader Riksdagen med sin närvaro.

Emedlertid innesluter detta obetydliga factum claven till Friherre Anckarsvärds hela Riksdagsmannatakt. Hans bristande egenskaper såsom anförare och ledare för ett parti, visar bland annat, sista Riksdagens enskilda klubbinrättning. Frågan bragtes å bane samtidigt med Riksdagens början, på en talrik konferens hos Grefve Frölich, David. Endast Herr Cederschöld opponerade sig mot förslaget, och profeterade på en gång klubbens ändamålsvidrighet, i anseende till det uppseende derigenom skulle åstadkommas, och dess slutliga öde att upplösa sig sjelf. Denna klubb blef likväl i början mycket besökt. Före Elektorsvalen läto till och med Ministèrens kandidater anmäla sig der, i ovisshet ännu om sin egen styrka och Oppositio-

nens. Friherre Anckarsvärd lät sig väl behaga, att dessa sammanträden omtalades hos Allmänheten, under namn af *Anckarsvärdska klubben;* men han bevärdigade den sjelf sällan eller aldrig med sin personliga inställelse. Följden blef, att opinionen ansåg klubbens medlemmar stå i ett slags lifegenskap under Friherren, under det att de småningom skingrade sig och öfvergåfvo klubben, sedan den var snart sagdt det enda ställe, der man kunde vara förvissad, att *icke* träffa inrättningens högtförnäme beskyddare. Deremot stod Friherre Anckarvärds salong alltid öppen för hvem helst, som ville närma sig till honom. Man råkade der icke blott utmärkta Svenskar, i och utom Representationen, utan äfven fremlingar, som sökte Friherrens interessanta bekantskap. Grefve Charles Montalembert den yngre, med hög själsodling, med brinnande forskningsnit, med ädel sympati för frihet och sjelfständighet, densamme som sedermera och ännu i Frankrike uppträdt på den politiskt-religiösa banan, knöt med Friherren ett förtroligt vänskapsband, hvilket sednare tillfälligheter sannolikt ej brutit och ej heller bort bryta*).

*) I XV häftet, Maj månad 1830 af den

Hemma hos Anckarsvärd höllos de preliminära öfverläggningarna i afseende på Riksdagens förhandlingar, och Utskot-

---

bekanta, nu mera upphörda tidskriften Revue Française förekommer en afhandling, hvilken, till sitt hufvudsakliga innehåll, lika mycket vittnar derom, att materialerna blifvit hemtade ur Friherre Anckarsvärds kabinett, som att omklädnaden och reflexionerna flutit ur Grefve Montalemberts lifliga, träffande penna. Denna afhandling har till öfverskrift: "*De la liberté constitutionnelle en Suède et de la Diète de 1828 à 1830.*" Det är här, som det yttras, lika sannt som uttrycksfullt: "*C'est la gloire de la vieille Suède qui écrase la Suède nouvelle; elle inspire aux uns une folle vanité, aux autres un découragement funeste, et le pays se débat contre ce passé dont il a consacré tous les abus, et dont il a perdu tout l'éclat.*" Det är här man finner denna träffande anmärkning: "*Ce qui retient la Suède sur le penchant de l'abime, c'est que le gouvernement est assez d'accord avec la masse de la société; c'est que l'apathie et l'esprit stationnaire de l'un n'ont point à lutter contre l'energie et l'activité de l'autre. Mais c'est là un état qui n'est pas naturel, un état essentiellement transitoire.*" — Det är ändtligen här man finner hela tillståndet skildradt uti följande få ord: "*Sans doute le commerce et surtout l'agriculture ont fait en Suède de grands progrès sous les auspices du monarque actuel; mais il eût été etrange que 15 (20) années de paix n'eussent contribué en rien à*

tens yttranden genomgingos punktvis utaf liktänkande medlemmar af Adeln och Bondeståndet. Från de öfriga Stånden lefde man helt och hållet afsöndrad, och det skedde måhända till en del just medelst denna illa beräknade taktik. Oaktadt fritt tillträde lemnades i Friherrens hus, skulle naturligtvis de, som voro på mindre förtrolig fot, anse sig der mera såsom sjelfbjudne gäster, än såsom rådplägande representanter, och hålla sig undan, af grannlagenhet mot honom så väl som mot sig sjefve. Om i stället ventilationen öfver betänkanderna blifvit hänskjuten till klubben, så skulle denna deraf vunnit i befolkning, i gagnelighet och interesse, och salongen, i omvexling och lif.

Sedan Friherre Anckarsvärd uttömt hela förrådet af sitt parlamentariska knallpulver, och ingenting vidare stod

---

la prospérité du pays; et ces progrès lui pèseront peut-être, si son progrès moral ne leur correspond en rien. D'ailleurs est-ce bien le bien-être purement matériel qui peut, au temps où nous vivons, satisfaire tous les besoins d'un peuple? Et peut on croire que l'histoire se laissera séduire par quelques chiffres qui indiquent un accroissement dans les exportations et les produits agricoles, quand elle aura à demander pourquoi la régénération nationale n'a pas été accomplie?"

att uträtta med hans demokratiserade aristokratism, började han sjelf inse, hvad mången annan redan länge anat, att tiden var inne till återtåg. Ministèren fruktade honom ej mera, och det var just detta, som det var högst angeläget att maskera för Oppositionens ögon. Utan buller kunde och borde uppbrottet ej ske. Passevolansfrågan kom honom till undsättning. Efter att i förmiddagens Plenum hafva i förkrossande ordalag lexat opp Adel, Prester och Borgare, tog han i eftermiddagens ett ömt farväl af Riddarhuset; återlemnade sin pollett*); gaf följande dagen afskedsaudiens åt enskilde Riksdagsmän samt en Deputation från Bondeståndet; undfägnades med en medborgerlig middag, och reste till sin egendom, att i stillhet öfverväga Argi föreläsningar rörande dem, som *"hoppa ur ringen."* Från den stunden har Anckarsvärds offentliga uppenbarelser blott afsett *bekännelsen* och petitionerna för ett förändradt Representationssätt: önskligt och behöfligt — *vi tillstå det utan tvekan* — men som skulle uträtta föga mer

---

*) Montalembert karakteriserar uti ofvannämnde afhandling detta sin väns förfarande sålunda: *"Alors le Baron d'Anckarsværd prit un parti désesperé..."*

än det närvarande, om dess verkande personer trädde uti Friherrens fotspår. Lyckligtvis låter hans talang icke härma sig, och en underordnad förmåga, som saknade hans kraft att blända och hänföra, skulle snart tillrättavisas eller afväpnas. För den främmande åhöraren är Anckarsvärds frånvaro ganska säkert oersättlig; men "Tänkaren" åter synes kunna påräkna en och annan tämligen tillförlitlig tröstegrund.

Vi nämnde i början Friherre Anckarsvärds likhet, ur några synpunkter, med Grefve Armfelt och nära förhållande till honom. Vi sluta med sammanställningen af en viss likhet mellan begges öden. Armfelt erhöll högsta samhällsvärdigheten af samma Furste, som tillförne dömt honom till schavott och döden. Om Anckarsvärds förtroliga middagar hos samme Konung, som tillförne låtit lagföra honom för högmålsbrott, hafva Tidningarne länge haft åtskilligt att förtälja, och torde, under innevarande Riksdag, få än mera.

På samma sätt är hela Friherre Anckarsvärds varelse ett amalgam af idel motsägelser: det starke och det veka; det trotsiga och det vacklande, det snart sagdt öfvermenskliga och det nära nog omenskliga. Under en debatt i politiska ämnen kunna hans känslor någon gång

uppsmälta till den värmegrad af sentimentalitet, att gråten qväfver hans sköna, klangfulla röst. Också hade han ej hjerta att invända något, då hans äldste bror, i hans närvaro, på Riddarhuset, ansåg *"såsom ett samvetsåliggande,"* att till protokollet *"förklara för grundfalskt,"* hvad sedermera *Friherre Anckarsvärd sjelf i sin Trosbekännelse bevisat fullkomligen öfverensstämma med sanningen!!!...**). Friherren hade äf-

*) Se här ännu några drag af de begge kontradiktoriska naturer, hvilka förkroppsligade dväljas i Friherre Anckarsvärds personlighet. Ingen kan, som förut är anmärkt, vara mer fiende till Ryska systemet och Rysk allians, än han; och ingen tror likväl, mindre än han, på sjelfva möjligheten af ett försvar mot denna mäktiga grannstat. Han anser ända till hvarje försök i sådan rigtning fruktlöst, hvarje dertill utgifven skilling, förspilld: ja, man torde kunna tillåta sig uttrycket, att han i detta afseende är det bekanta ordspråket, "njugg spar, och fan tar", lifs lefvande. Efter sista Rysk-Turkiska kriget yttrade han öppet, att "om Sverige svällde upp sig såsom grodan i fabeln, skulle sådant tjena till ingenting; ty det vore i alla fall Diebitsch-Sabalkanski, som komme att göra slag i saken." — Anckarsvärds böjelse att skaffa Regeringen en utvidgad financiell makt är så passionerad, att under sista Riksdagen han, den *radikale patrioten,* fick hålla till godo Herr Munck af Rosenschölds offentligen på Riddarhuset gif-

Väl hade örnen redan blifvit vingskjuten, innan det sistnämnda äretecknet öfverlemnades åt Tibell; men utan anledning blef det dock ej gifvet; ty det erinrade om framfarna tjenster, och dessa plånas *aldrig* ur en vis och ädel Regerings minne. Han hade nämligen fem år tjenat Republiken under hennes vackraste dagar: — tjenat Republiken med Gustaf IV Adolphs *samtycke*, och för *dennas* tjenst blifvit belönad af Ludvig XVIII! Af Napoleon hade han förut, årsdagen efter slaget vid Marengo, undfått en hedersvärja. Det var såsom Ingeniörkapten i Fransk tjenst, Tibell bevistade Förste Konsulns krigståg uti Italien, deltog i flera fältslag, blef sårad och befordrades till Brigadgeneral. Han måste dock till en början åtnöja sig med en Öfverstelöjtnantsgrad och uppdraget att vara Generaladjutant af flygeln, när han af f. d. Konungen återkallades till fäderneslandet. Hos Gustaf Adolph stod han i det högsta förtroende, och var redan Generalmajor samt Generaladjutant för både arméen och flottorna, innan revolutionen utbrast. f. d. Konungen hade aldrig kunnat falla med sitt val på något värdigare föremål, hvad kunskaper, skicklighet, tjenstenit, militäriskt mod och oegennytta angår; men icke så

i afseende på karaktersstyrka. Tibell saknade allt politiskt mod, och dristade aldrig svara nej till hvilken begäran som helst, framställd af en person med inflytande. Tibell, som med lugn i den fiendtliga elden såg döden i ansigtet, darrade barnsligt, då det gällde faran att ådraga sig en högre personlighets misshag. Vid sidan af Napoleon, hvars egen skarpa blick genomträngde allt, och hvilken, då han fann för godt eller behöfde skåda med andras ögon, hade tusende sådana osvikliga och bepröfvade att lita på, skulle en dylik svaghet i karakteren hos det underordnade redskapet för hans planer betydt mindre än intet; och de voro också ytterst få bland hans omgifning, från Marskalken till kammartjenaren, som tilläto sig en framställning, stridande mot den store beherrskarens kända åsigt. Men helt annat var förhållandet med detta karaktersfel hos en man, till hvilken Gustaf Adolph satte sitt förtroende. Sjelf ville han väl, men förstod ej alltid det rätta, och de fleste i hans omgifning, som hvarken lade sig vinn om eller förstodo det, liknade endast i blind eftergift för hvad de ansågo vara Monarken angenämt, den svärm hvilken slafviskt böjde sig för Fransmännens Kejsares minsta vink. Ovanan vid sannin-

gens språk kostade både Napoleon och Gustaf Adolph deras throner; och den himmelsvida skillnaden i egenskaper dem emellan gjorde endast fem års skillnad i tid, från den sednares bannlysning ur Sverige, till den förres ur Frankrike.

Lifligare, än genom alla beskrifningar, skildras förhållandet af följande enkla factum. Det olyckliga, men icke orättvisa kriget mot Ryssland pågick. Hela verlden känner nu och kände då redan, i hvilket djup af lidanden och elände landtvärnet blef störtadt. En enda visste det ej då, och denne ende var — Konungen. Han står en dag med Tibell i ett fönster på sitt slott, åt lejonbacken, inbegripen i ett samtal. En bataljon landtvärn tågar i detsamma öfver nya bron. Klädd i trasor och halfnaken, vacklande af hunger, köld och mattighet, kan den arma truppen med yttersta möda hålla sig uppe på benen. Den ene soldaten vinglar åt höger, den andre åt venster, och gevären svaja, som flöjeln för vinden. Hvilken syn, Gud! och hvem såg ej den eller dess sidostycke under den hemska vintern mellan åren 1808 och 1809! Gustaf Adolph blir öfverraskad och bestört. Han vänder sig hastigt till Tibell och utbrister: "Hvad skall detta betyda, och huru hän-

"ger detta ihop? Hvad fattas, och huru "står det till med folket?"

En stråle af ljus hade skymtat fram i det dunkel, hvaruti man höll den stackars Konungens begrepp. Ett ord, ett enda ord oförställd sanning, och han är upplyst och räddad, jemte fosterlandet och blomman af dess ungdom! Tibell besinnar sig ett ögonblick, under det Gustaf Adolph fixerar honom skarpt, med spänd och otålig väntan.

Under en djup bugning svarar Tibell: "Det är ingenting, som förtjenar "att fästa Eders Maj:ts höga uppmärk-"samhet, ännu mindre att förorsaka Eders "Maj:t något bekymmer. Eders Maj:t "känner, att landtvärnet utgöres af lan-"dets ungdom, som råkar anhöriga och "vänner öfverallt. Tvifvelsutan har man "vid detta tillfälle något för obetänk-"samt och starkt visat ungdomen gäst-"frihet. Den har ännu ej hunnit rig-"tigt vänja sig vid disciplinen, och tro-"ligen nu fått något för mycket till bä-"sta. Deruti består alltsammans. Jag "vågar underdånigst hemställa, om icke "Eders Maj:t skulle i nåder täckas låta "saken falla, åtminstone för denna gån-"gen, och låtsa ej hafva blifvit den "varse."

Det tillförlitligaste beviset, att detta

svar härrörde *endast* af svaghet i karakteren, ligger deruti, att Friherre af Tibell sjelf plägade berätta händelsen, såsom ett prof på de kinkiga belägenheter, hvaruti han ofta befunnit sig, och på den lyckliga rådighet, hvarmed han förstod att draga sig ur spelet.

Emedlertid är det på detta sätt, Furstar betjenas af välmeningen, att icke såra deras öron med missljuden af någon obehaglig sanning, icke störa deras säkerhetssömn med oroande väckelser. Schiller har målat detta med eldsdrag i sin Don Carlos, der Philip, förjäfves sökande en vän uti sin omgifning, öfver allt blott stöter på hofmän, och i sin förtviflan utropar: att då han, för att stilla sin brinnande törst, bönfaller om en dryck friskt vatten, räcker man honom i stället smält guld!

Den 13 Mars blef Gustaf Adolph arresterad och den 23 endtledigades Tibell från sina befattningar i rikets tjenst. Men ur det mörker, som den 28 Maj följande året bredde öfver Svenska horisonten, tindrade ånyo hoppets stjerna för General Tibell. Vid Frankrike voro hans käraste minnen fästade. På Frankrike hvilade ock nu hans förtröstan: icke endast den allmännare, som han, gemensamt med hela Sverige och dess Ko-

nung, hyste till Napoleons beskydd, utan tillika den bestämdare, att se någon stor man ur den store mannens omgifning förflyttad till ledare på närmare håll af det Svenska samhällets öden. Tidningen om unga Baron Otto Mörners förehafvanden i Paris var mer än tillräcklig, att gifva rigtning åt Tibells önskningar, och lif åt hans verksamhet. Svenskarnes inneboende nationalhat till Ryssland, nu stegradt genom den naturliga harmen öfver det herrliga Finlands förlust, så väl som genom misstroendet till ett välde, hvars sålunda tillvexta materiella styrka satte det i stånd att helt och hållet uppsluka sin mindre starka granne, om sådan vore eller blef det förras politik: — detta nationalhat var den mäktiga häfstång, som Tibell och de med honom liktänkande, bland Adeln: Pålman, Gahn af Colquhun, Funch; af Presterne: Almqvist, Huldt och Laurin; hos Borgarne: Wilcke, Sturnegk, Stabeck, Nenzén; och i Bondeståndet: Oxelberg, handledd af sin vän Grewesmöhlens råd, med framgång använde, att genomdrifva deras plan. För att besegra Ryssland och återtaga Finland — så yttrade de — fordras, att vårt försvarsverk varder satt på en fruktansvärd fot och vår krigshär i stridbart skick, samt

att i spetsen för henne ställes en fältherre, hvars redan frejdade namn må utgöra en borgen för vår seger. Dessa föreспеglingar, städse upprepade, om en återförening med det innerligt saknade Finland, slogo djupa rötter och förfelade således ej deras ändamål, att mer och mer stämma sinnena för Prinsens af Ponte Corvo Thronföljareval, till hvilket 1809 års Män hade en helt annan kandidat i beredskap. Vi spara de närmare detaljerna i detta afseende åt de begge karakteristiker af tvänne Preståndets ledamöter, som längre fram i dessa utkast skola underställas Läsarens uppmärksamhet. Vid detta tillfälle gör det tillfyllest att anmärka, det Tibell och nu mera StatsRådet Mörner voro de enda, som, jemte Landtmarskalken Fleming, den 21 Augusti på Riddarhuset, förordande, gåfvo luft åt de känslor och tänkesätt, hvilka genom handling uttalade sig i sjelfva den enhälliga Valakten. Den sällsamma händelse hade således inträffat, att Sveriges thronföljd blef tid efter annan uppdragen åt Befälhafvarne för tvänne af de Nationers härar, med hvilka Sverige vid revolutionens utbrott befann sig inlåtet uti uppenbart krig; med den stora skillnad likväl, i afseende på den moraliska sidan af dessa begge val, att om

Carl August begagnat sig af Svenska Riksgränsens försvarslöshet, då Vestra Arméen bröt upp mot Stockholm, så hade halfva Sverige 1809 blifvit Danskt, på samma sätt som halfva Danmark 1814 *kunnat* blifva Svenskt: hvaremot freden långt förut var afslutad med Frankrike, och Carl Johans segervana svärd slumrade i slidan, innan fråga ens *kunde* uppstå, att erbjuda honom det framtida arfvet af Carl XIII^s krona.

General Tibell blef följande året Chef för Ingeniörcorpsen, och hans porträtt, måladt på Fältmätnings-corpsens officerares föranstaltande, med Konungens tillstånd uppsatt i corpsens ritsal, med följande påskrift: *"Officerarne af den corps, "han bildat, låto teckna dragen af en "älskad Befälhafvare."* Sådant hindrade ej, att Tibell tyckte sin lycka vara trögare, än han haft anledning att vänta, och trodde sig mer än skäligt tillbakasatt. Det var ånyo i Frankrike hans förhoppningars morgonrodnad uppgick. Ett bref från StatsRådet Lagerbjelke till Grefve Adlersparre, offentliggjordt i dennes Historiska Handlingar, föranleder, att Tibell af Svenska Beskickningen i Paris för ingen del der ansågs såsom en omistlig person. Tibell föreställde sig, att hågkomsten af fordna

förhållanden skulle vara lika frisk och angenäm för Napoleon, som för honom. Men då Tibell tillät sig att erinra Segraren vid Austerlitz om den föregående segern vid Marengo, och den lycka han haft, att uti Italien kämpa under Förste Konsulens ärorika fanor, vände Napoleon honom ryggen och svarade helt torrt: "*Ainsi donc que Vous avez servi la revolution.*" Det hedrar visserligen ingalunda Kejsar Napoleons karakter, att han visade sådan missaktning åt General Bonapartes bedrifter; men det visar hans storhet, att han ej bekymrade sig om någon förställning. Med samma likgiltighet yttrade han nu sin tanka härom, som när, kort före hans fall, Konungen af Westfalen, för sina undersåters skull, besvor sin broder att skona dem från alltför hårda pressningar, och blef affärdad med den förkrossande tillrättavisningen, som tillika målar de Furstars och de länders belägenhet, hvilka stodo under Napoleons omedelbara beskydd: "*Ainsi donc que Vous avez des sujets?*"

Tibells vistande i Frankrike, just vid tidpunkten af den brytning, som förestod mellan detta land och Sverige, lände honom för ingen del till fromma. Stadd på återresan till fosterlandet, möttes han i Köpenhamn af ett delgifvande,

genom Svenska Beskickningen der, af följande anklagelsepunkter:

"att hafva öfverlemnat planritningar till fästningar och specialkartor öfver flera punkter på Svenska kusterna; att hafva meddelat underrättelser om Svenska arméens organisation; om beskaffenheten af arsenaler, tyghus, krutförråd, &c., &c.;

"att hafva yttrat, det Sverige ej kunde vidmakthålla sig såsom Nation, utan att det måste kasta sig i Kejsar Napoleons armar;

"att hafva yttrat, det Sverige emottagit Engelsmännen på kusterna kring Carlshamn, der det blifvit dem tillåtet att slå upp ett läger, hvars avenuer Regeringen låtit bevaka af Svenska hussarer, på det invånarne ej skulle blifva varse den eftergifvenhet, man visat Engelsmännen; men att det lyckats honom att bedraga posternas vaksamhet derigenom, att han gifvit sig ut för Doktor Sparmann, hvilken man visste skola färdas i dessa trakter; att han medelst denna list praktiserat sig in uti lägret, der han superat med befälhafvarne, och att han följande morgonen rest derifrån, af fruktan för sin säkerhet: att lägrets styrka bestod af 2000 man;

"att i Paris hafva redogjort för en-

skildheterna af det Engelska lägrets tillvaro vid Carlshamn;

"att i Paris hafva yttrat, det han haft uppdrag, att i Frankrikes namn föreslå Konungen och Kronprinsen en subsidietraktat;

"att hafva yttrat missnöje deröfver, det Konungen ej gifvit honom Svärdsordens Kommendörsband vid samma tillfälle som Grefve Mörner och Baron Rosenblad, och att i vredesmode hafva tilllagt: "man har gjort mig ett intrång (*passedroit*), som kommer att kosta Sverige ett krig."

Dessa anklagelsepunkter voro efter inlupna rapporter från Paris, redigerade i Kronprinsens kabinet. De åtföljdes af följande klausel:

"Man har velat lemna General Tibell, före dess ankomst på Svensk botten, underrättelse om de facta, för hvilka han kommer att anklagas inför behörig domstol, på det, att om han beslutar att underkasta sig laga ransakning och dom, han må vara beredd, att inställa sig inför sina domare."

Då konceptet till ofvanstående framlades till Hans Kongl. Höghets genomseende, gjorde Han med Egen hög hand en förändring i klausulen, vittnande om det hjertas ädelmodiga grannlagenhet,

som mera än något annat gjort Carl Johan värdig och berättigad till den Thron, hvars urgamla ära Han riktat med Sina lysande bragders glans. I stället således för sista strofen: "på det — — — inställa sig inför sina domare," blef den nu, i kraft af Kronprinsens rättelse, så lydande:

"på det att han må kunna rättfärdiga sig."

Utan att vid detta tillfälle inlåta oss i detaljerna af General Tibells rättfärdigande, torde man af utgången kunna draga den slutsats, att det skett, till största delen och i de väsendtligaste omständigheterna: emedan han fortsatte sin resa till hembygden och der *icke* blef lagförd; men att han ej fullkomligt förmått urskulda sig, alldenstund han ånyo blef endtledigad ur rikets tjenst. De tvänne år, från **1812** till **1814**, som denna onåd räckte, var Tibell reducerad att lifnära sig med hustru och barn af ett litet, ett par mil från hufvudstaden beläget halft hemmans ringa afkastning. Man såg nu General Tibell rätt ofta i en klädsel, föga skiljd från den torftigaste landtmans, färdas på samma bondåkdon, som till afsalu transporterade hemmanets små produkter. Om af vana

från denna tiden, eller af medfödd fallenhet för en viss cynism, lemne vi derhän; men säkert är, att Tibell, äfven efter det han sedermera blef åter insatt i statens tjenst och befordrad till dess högsta värdigheter, framgent egnade sitt yttre en så föga omvårdnad, att den svårligen skolat ursäktas hos en person af lägre tjenstegrad och mindre utmärkta förtjenster.

När Tibell slutligen åter försattes i offentlig verksamhet, blef han 1814 Ordförande i KrigshofRätten, samt tio år derefter, President i Krigs-Collegium. Han ägde, för att värdigt bekläda detta embete, ett öfvermått af kunskaper och arbetsnit; men den sinnesspänstighet brast honom helt och hållet, utom hvilken man aldrig blir en lämplig Chef, emedan man i saknad af denna egenskap ej mäktar skaffa sig erforderligt gehör, hvarken hos Styrelsen eller sina underordnade. Och derförutan finnes intet samband inom statsförvaltningen. Man fäster för liten vigt vid denna omständighet i Sverige, liksom man kanske ger den nog lång utsträckning i Ryssland. För motsatsens skull vilja vi anföra ett exempel i *sednare* afseendet. Den stora talang, hvarmed Svenska Minerva är redigerad, den varsamhet och urskillning,

hvarmed utländska makters politik i detta blad behandlas, hafva tillskyndat det en publik i Ryssland, som torde vara föga ringare, än den bladets utgifvare kan påräkna i Sverige. Sådant oaktadt har inträffat, att vederbörande myndighet, som äger uppsigt öfver till Finland inkommande skrifter, vid något tillfälle ansett ett yttrande i bladet om Ryska kabinettets politik vara af natur, att der icke böra offentliggöras; samt att, då från Ryska beskickningen i Stockholm Generalguvenörens i Finland uppmärksamhet af sådan anledning blifvit fästad på Minervas loyala tendens, och man lagt sig ut för det supprimerade numrets lösgifvande: så har svaret väl blifvit, ett medgifvande af framställningens rigtighet, men en erinran tillika om Rysslands stadfästade system, att aldrig gifva en auktoritet orätt, hvadan saken för den gången ej kunde hjelpas: — allt likväl, under betygande af det utmärkta värde, som man öfverallt i östra grannriket förstod att sätta på det interessanta bladet i allmänhet och på dess sinnrike författare *).

---

*) Ett ytterligare prof på den fina politik och säkra diplomatiska takt, som karakteriserat Ryska kabinettet, alltsedan Czar Pet-

"Ingen kunde göra mindre väsende af sig, än Presidenten Tibell. Man såg honom knappt, då han med matta steg vandrade från hemmet till embetsrummet, eller tvärtom; och såg man honom, så var det i sanning ej för att beundra hvarken klädselns prakt eller personens stolta hållning. Men ville man deremot se, huru en embetsman lefde för sitt yrke; ville man höra, huru han pejlat djupet i författningarnas ocean; ville man

---

ters tid, lemnar den instruktion, som de, hvilka påstå sig vara väl underrättade, förmäla, att Ryska Beskickningen i Stockholm skall äga, att alldeles icke bekymra sig om Svenska pressens yttranden, äfven de orimligaste och mot grannstaten otidigaste. Är detta faktiskt (och hvarföre skulle det ej vara det?), så blifva utfallen mot detta rikes system och administration, om möjligt, ännu mer obehöriga, helst det då endast lärer vara vår egen Styrelses ömtåliga fibrer, som obehagligt och — hvem kan veta? — genom återstudsning tangeras af de oblida, merändels förhastade omdömena rörande Ryssland. Ingenting synes oss emedlertid vara naturligare, än att de Svenska skriftställarnes öfverdrift i klander, misstänksamhet och afund, öfverskyles af Sveriges visa och försigtiga statsförvaltning genom den motsatta ytterligheten i attentioner; ty "gäld må mot gäld qvittas," som det heter i lagstil.

blifva bekant med de förströelser, som uppkomma blott genom förändrad lokal för en verksamhet, hvilken aldrig hvilat: — då träffades mannen i honom. Och mannen träffades i honom, om man ville höra talas om ödets vexlingar! I fall man hade brådtom, skulle man likväl akta sig, att sätta honom i fart att berätta. Denna kom nog ändock af sig sjelf. Deruti var han stark, och deruti låg hans svaghet. Den som läst så mycket, som han, stått i beröring med så mycket folk som han, af så olika samhällsbelägenheter och under så olika förhållanden, skulle naturligtvis hafva ett outtömligt förråd på historier, både små och stora. Och han hade det. Och han delade deraf med sig frikostigt: ja, häruti bestod det enda slöseri, som någonsin belastat hans samvete! Hade man sjelf någon tid att disponera, så hörde man honom gerna; ty han berättade ledigt och okonstladt. Man märkte genast att det var hans passion." Det yttersta och ovedersägliga beviset härpå var, att sedan han vid en begrafning, som han bevistade, fått ett anfall af slag och af läkaren i vagn hemfördes till sin sjuksäng, hvilken efter några få dagars förlopp blef hans dödsbädd, gaf Tibells egen bedröfliga och qvalfulla belägenhet

honom sjelf anledning till en löjlig berättelse om ett likartadt fall, hvilken han, med döden i faggorna, meddelade läkaren, med stapplande, afbruten och slocknande röst, som också upphörde att någonsin mera låta höra sig, innan man hunnit fram till hans boning. Så jollrande var hans lynne, och med sådan likgiltighet ansåg han dödens budskap.

Friherre af Tibell var både i Sverige och i Frankrike känd såsom litteratör och författare, och var ledamot af flera vettenskapliga samfund. Hans verksamhet, outtröttlig som myrans, sträckte sig äfven till vidt omfattande organisationer. Så t. ex. har han ensam sammanskrifvit en Instruktion för KrigsCollegium, Stadgar för KrigsVettenskapsakademien, m. m. Han var en bland de första arbetande ledamöterna i det krigsmannasällskap, som 1796 organiserades under f. d. Konungens beskydd, och som han sedermera gaf namn af KrigsVettenskapsakademi, under hvilken benämning Samfundet ännu florerar. I dess första, besagde år af trycket utgifna häfte handlingar, finnes en afhandling af den 24-årige Kapten Tibell: "Om militäriska undervisningsverk i Sverige." Ingenting kunde således vara billigare, än den gärd af aktning, som KrigsVettenskapsakade-

mien egnade sin aflidne hedersledamot Friherre af Tibell, genom anläggande af tre dagars sorg vid hans 1832 timade frånfälle; och ingenting är ett tillförlitligare bevis på hans värde i det hela och på de tänkesätt, som Sveriges store Konung hyste för honom, än den utmärkta och dyrbara sorgeståt, hvarmed Carl Johan på Sin enskilda bekostnad lät fira den åldrige krigarens begrafning.

En konjunktur, oblid för Herr Hjerta, Gustaf, och genom hans aflägsnande från *offentligt* deltagande i ärendernas behandling, oblid för det allmänna, har beröfvat innevarande Riksdag en af Riddarhusets insigtfullaste, idärdigaste och verksammaste Representanter. Till ålder och tjenstegrad yngre än Friherre Anckarsvärd, blef Herr Hjerta tidigt hans vän; uppträdde lika med honom, fast mindre bemärkt och i helt annan rigtning, såsom sjelfständigt handlande person vid den revolutionära brytningen mellan den gamla ordningen, som varit och den nya, som komma skulle; stod Friherre Anckarsvärd nära vid den katastrof, som satte en punkt för dennes krigiska bana; uppträdde samtidigt med honom, och i

samma anda, på sin Riksdagsmannabänk; och gaf, fast mindre glans, dock alltid mera hållning och bestämdhet åt Riddarhusets öfverläggningar. Då den ene fjettrar uppmärksamheten, genom sitt imposanta skick, genom det högtidliga allvar, hvarmed han behandlar äfven den ringaste småsak; lockar den andre tillgifvenheten, genom det älskvärdaste lättsinne, genom den leende vårdslöshet, hvarmed han stundom uttalar sin mening öfver föremål vid hvilka man plägar fästa den största vigt. Och från denna glättiga åsigt öfvergår han ej sällan, medelst ett enda förvånande luftsprång, till den bittraste ironi och det våldsammasre utbrott af en lågande känsla.

Begäret att besegra det omöjliga, är ett starkt framstående drag i Hjertas karakter. Han, liksom Anckarsvärd, skulle bli en slät ministeriell talare: den sednare, emedan hela hans styrka ligger i anfallet; den förre, emedan försvaret saknade retelse. Lyckan öppnade tidigt portarna af sitt tempel för Hjerta. Det var just derföre, som *han* vände *henne* ryggen. Han skulle *sökt* henne, om dervid varit något särdeles att äfventyra.

Lyckans första ynnestprof mot Hjerta bestod i hans slägtskap med Statssekreteraren, nu JustitieStatsministern Rosen-

blad, hvilken ingen med fog någonsin kan förebrå glömska af blodsbandets pligter, och som alltid kunnat fullgöra dem, emedan han städse varit *alla* Regenters och *alla* rådande systemers vän. Försedd med dennes rekommendation till Öfverstelöjtnant Adlersparre, ankom Hjerta till Vestra Arméen, der han likväl, såsom anställd vid Götha Artilleriregemente, blef Adjutant hos Öfverstelöjtnant Nordenanckar, Chef öfver det vid Riksgränsen förlagda Götha Artilleri. Denenes bevågenhet vann den 16-årige Hjerta, genom sin duglighet och drift, den andres, genom sitt intagande väsende; och han älskades således på samma gång af begge dessa utmärkta förmän, hvilka värderade, men ej särdeles älskade hvarandra inbördes. Hjerta beledsagade sin chef, då denne gaf ett utsatt möte åt sedermera General Posse på en gästgifvaregård å Dalsland, der öfverenskommelse träffades om mått och steg, hvilka omständigheterna föreskrefvo. Begge dessa personer voro för kloka, att gå för långt, eller att förlöpa sig i otid. Också kunde Nordenanckar *för sin egen del* vara lugn, när i Februari månad 1809 Adlersparre blef endtledigad från all aktif tjenstgöring, med befallning att inställa sig uti Stockholm att redogöra

för sitt uppförande. Mången befarade nu, att allt var upptäckt och tillintetgjordt. Farhågan i förra afseendet var till en del grundad, men i det sednare behöfde man ej taga illa vid sig. Man hade väl bibragt Gustaf Adolph några dunkla misstankar om Adlersparres mindre pålitlighet; men f. d. Konungen var för illa betjenad, att i tid komma sanningen rigtigt på spåren, och Adlersparre kunde trygga sig vid de försigtighetsmått, han vidtagit Han stadnade nämligen qvar i Carlstad, och låtsade sig vara sjuk i frossan. Af denna anledning undvek han resan till hufvudstaden, och hans hus i Carlstad utgjorde fortfarande medelpunkten för sammangaddningen. De i den samma invigde af Vermländska Fördelningen hade i alla fall "räckt hvarandra handen uppå," att intet hår skulle röras på Adlersparres hufvud, och att han hvarken skulle ensam begifva sig på vägen till Stockholm eller utlevereras, om sådant sattes i fråga; hvaremot Adlersparre högtidligen yttrade, att, om företaget misslyckades, skulle han ställa så till, att *endast* hans eget hufvud kunde blifva ett offer för bilan.

Emedlertid nalkades det afgörande ögonblicket. Det blef bekant, att ett

Regemente fått tre dagars proviant, i ändamål, som det föregafs, "att gå till trossbodarna och märka byxor." Nordenanckar insåg genast, att detta var en hemlig signal till uppbrott, och förundrade sig så mycket mera, att han, såsom Artilleriets Chef, ej erhållit ringaste underrättelse om den punkt, på hvilken revolutionen stod och de åtgärder som voro att vidtaga. Han beslöt, att således sjelf skaffa sig ljus i det mörker, hvaruti man tycktes med flit vilja hålla honom. Sedan han rapporterat till General en Chef, Presidenten Cederström, att han begifvit sig på en Inspektions-resa längsefter Riksgränsen, for han med sin Adjutant till sin egendom Hammarsten, belägen ett par mil från Carlstad, för att i alla händelser vara närmare till hands. Der inställde sig kort derefter Batterichefen Grefve Wrangel (nu Öfverstelöjtnant vid Götha Artilleriregemente), som ej var initierad i planen, och dels berättade, att Dalregementet, under Klingspors befäl, vore i begrepp att rycka in uti Carlstad, dels uppviste en anonym biljett, som han nyss emottagit, innehållande uppmaning till Wrangel, att med sitt batteri i största hast förfoga sig till Vermländska provinsens residens. Sedan Nordenanckar

tillsagt Wrangel, att vara lugn och tills vidare hålla sig stilla, anmodade han Hjerta att genast resa till Adlersparre och söka erhålla bestämd förklaring i tvänne omständigheter: 1:o hvilka mått och steg voro vidtagna, för att mot fiendens anfall trygga Riksgränsen, i händelse Vestra Arméens hufvudstyrka bröt upp derifrån? Och 2:o om icke de armécorpser, som borde utföra revolutionsföretaget skulle dertill officiellt uppmanas på uppgifne orsaker och af namngifna personer, samt ej medelst anonyma biljetter, på det, att i händelse af företagets misslyckande, ansvaret ej måtte onödigt drabba de yngre och underordnade?

I Carlstad och på vägen dit var mycket lifligt, då Hjerta anlände. Han träffade Adlersparre ensam i sina rum, skämtsam som vanligt, och på hans skrifbord låg endast Platens afhandling om kanaler. När Hjerta framfört sitt uppdrag, förevisat den anonyma biljetten och frågat om Adlersparre kändes vid innehållet, svarade han, skrattande: ”Jo, jo, ”den der tycks nog hafva sin rigtighet. ”Den är sannerligen ej skrifven med ”sympatetiskt bläck. Det sitter nog qvar ”i papperet och kan länge läsas. — ”Gå nu, min bästa Löjtnant Hjerta på ”balen, och kom tillbaka, sedan han

"dansat sig trött, så få vi vidare språ-
"kas vid."

En assemblé var också verkligen anställd i staden. Hjerta begaf sig dit, dansade en stund, förfogade sig derefter åter till Adlersparre och sökte att erhålla de underrättelser han önskade.

Adlersparre föreslog Hjerta "att följa med" och erbjöd honom att blifva *sin* Adjutant; "ty oss emellan sagdt" — som orden föllo — "nog är det *jag*,
"som i morgon är befälhafvare." Men då Hjerta bestämdt förklarade, att han i främsta rummet skulle uträtta det uppdrag, han fått af sin Chef, och endast *i den händelse* skulle skilja sig från honom, om han förmärkte, att denne vidtog något afgörande steg att sätta sig emot det företag, som nu var så nära för handen, svarade Adlersparre honom, i afseende på *första* frågan: att till Riksgränsens försvar, sedan Vestra arméen satt sig i marche mot hufvudstaden, funnes bestyckningen vid Eda skans jemte en bataljon Landtvärn, samt Kommissariatsbetäckningen vid Arvika, ungefär . . . 50 man. *Andra* frågan besvarade Adlersparre dermed, att han lemnade Hjerta flere exemplar af Vestra Arméens bekanta proklamation (och detta factum sliter tvisten, huruvida denna pro-

klamation blifvit skrifven i Carlstad eller på Grahns gästgifvaregård).

Hjerta tog nu afsked, med förfrågan, om något hinder för hans resa kunde möta i tullportens bevakning; men härtill svarade Adlersparre: "Å nej, "vasserra tri! Res i Guds namn, och "välkommen tillbaka i morgon, Löjtnant "Hjerta, såsom min Adjutant!"

Det kan icke hafva undfallit Läsaren, huru Adlersparre med flit sökte undvika ett besök af Nordenanckar, och huru denne endast efter erhållen inbjudning ville råka honom. Detta härrörde, å ena sidan af svartsjuka om högsta inflytandet, och å den andra af grannlagenhet. Dels hade Nordenanckar äldre fullmakt, än Anckarsvärd, och dels voro den förres egenskaper *såsom militär*, utan gensägelse och som hela arméen kände, både utmärkta och Adlersparres öfverlägsna. Öfverste Nordenanckars stoft har redan länge hvilat i skötet af sina fäders jord, hvars försvar mot utländska fiender i *främsta* rummet låg honom om hjertat. Han gjorde inga jettesteg på lyckans bana, hans rena nit gaf ej anledning till offentliga tacksägelseadresser, och hans namn saknas vid sidan af Adlercreutz^s, Adlersparres och Anckarsvärds i förteckningen öfver

1809 års män. Men förr eller sednare kräfver sanningen ut sin rätt, och en tacksammare eftertid skall genom minnets ära gälda den skuld, hvaruti vår arma samtid häftar hos ädla medborgare. Och bland dessa äger Öfverste Nordenanckar företrädesrätt *).

---

*) Vi kunna ej neka oss den tillfredsställelsen, att göra Allmänheten närmare bekant äfven med den minnesvärda början af Öfverste Nordenanckars offentliga bana. Det var som yngling och Underlöjtnant vid det vapen, vid hvilket han tjenade hela sin tid, som han, under 1788 års krig mot Ryssland, i synnerhet vid ett tillfälle, på det fördelaktigaste sätt utmärkte sig genom rådighet, skicklighet och mannamod. Vid första underrättelsen härom, ämnade Gustaf III gifva honom Svärdsorden; men när han fick veta, att Nordenanckar ännu blott var en yngling, och utan förmögenhet, besinnade Konungen sig, och skickade honom i stället 200 Riksdaler ur sin handkassa. Underlöjtnant Nordenanckar gaf genast penningarna tillbaka åt den, som på Konungens befallning lemnat honom dem, under yttrande: *"jag slåss för min pligt, men ej för dricks-"penningar."* Gustaf III tog svaret, som det egnade en Konung, och förvandlade den pekuniära belöningen i en hedersvärja, med fäste af massift silfver, hvilken å Konungens vägnar blef Nordenanckar tillställd.

Man finner af detta för Nordenanckar så hedrande drag, att Gustaf III i afseende

Det var ganska sent, då Hjerta återkom till Hammarsten. Han gjorde sin Chef med den sorgfälligaste noggrannhet redo för sin beskickning. Nordenanckar följde med spänd uppmärksamhet hela berättelsen, förlängd genom besvarandet af flera framställda frågor. När Hjerta slutat, yttrade Nordenanckar: "Det är mig kärt, att se Löjtnanten här "åter och jag är tacksam för hans vän-"skap; men jag vill för ingen del stå "hans fortkomst i ljuset. Hos mig får "han endast tillfälle att göra sin pligt; "hos Adlersparre kan han tillika göra "sin lycka. Försumma ej detta, utan "far tillbaka, sedan Löjtnanten tagit nå-"gon förfriskning. Jag skall gifva min "trogne Skog (stalldräng) befallning, att "han i natt håller häst och åkdon för "Löjtnantens räkning i beredskap. Han "följer med till inemot staden, och när "Löjtnanten kommer nära tullporten, så "råkar han alltid någon, som kan bära

---

på utdelandet af sina Riddareordnar ej hyllade Kardinal Mazarins grundsats för bevilјandet af Markistiteln. "Jag skall laga så — yttrade nämligen den Fransyska Premier-Ministern — "att man skall skämmas, både för att vara, och att icke vara Markis." Och häruti svek han åtminstone icke sitt löfte.

”kappsäcken; ty min stalldräng får ej ”visa sig i Carlstad. Man skulle tro, ”att jag skickat honom dit för att spio-”nera. Se så, god natt, farväl, och Gud ”välsigne Löjtnanten!”

Det är icke en *sådan* Chef, man öfverger.

Nordenanckar gick till sina rum. Hjerta förtärde en i hast framsatt aftonmåltid, klädde af sig och gick till hvila. Nordenanckar tog honom följande morgonen på sängen.

— ”Jag önskade väl, men hoppades ej, att träffa Löjtnanten här; men sedan han nu fattat sitt beslut, så lära vi få en hel hop saker att gemensamt fundera på.”

Det dröjde ej länge, innan Wrangel, ganska upprörd, inställde sig. Ett dansnöje hade föregående aftonen och natten varit anstäldt för soldaterna. Efter någon stund hade hela batteriets servis jemte Löjtnant Axelsson försvunnit. De voro i full marche mot Carlstad, och hade vägrat att lyda Wrangels befallning att vända tillbaka.

Stillatigande och i djupa tankar försänkt, gjorde Nordenanckar några slag fram och åter på golfvet, och yttrade derefter till Wrangel: ”sätt dig genast ”ned och skrif en rapport till mig om

"förloppet. Du är då i alla händelser "urskuldad och hela ansvaret hvilar på "mig."

Wrangel skref; äfvenså Nordenanckar. Det var ett handbref till General en Chef, hvaruti han inneslöt Wrangels rapport och ett exemplar af Vestra Arméens proklamation.

— "Se så, Löjtnant Hjerta, i stället för till Carlstad bär det nu af till Wennersborg. Löjtnanten måste resa i ögonblicket, och lemna detta bref till General Cederström."

Det skedde. I Wennersborg fick Hjerta veta, att Generalen med sin Adjutant Franc Sparre (nu Friherre, Generallöjtnant och t. f. President) rest till Götheborg, och Hjerta hastade efter. De förre befunno sig på spektaklet, när Hjerta anlände. Han lät utkalla Sparre ur logen, gaf honom Nordenanckars bref, och underrättade, att han på amfiteatern afbidade Generalens befallning. Efter en stund lemnade Cederström med sin Adjutant spektaklet, och Hjerta fick tillsägelse att infinna sig hemma hos Generalen. Cederström var i stark sinnesoro och hans Adjutant blek och häpen. Den förre frågade efter alla omständigheterna af uppresningens spridda företeelser; den sednare förmanade, att derom ej

nämna det ringaste för någon menniska, ej ens för Hjertas egen far, som bodde i Götheborg, och hvilken han som hastigast sedermera träffade. Han återskickades derefter till Wennersborg, skulle beställa hästar för Cederström till följande dagen, och der meddela vederbörande auktoriteter förständigandet, att vara Generalen en Chef till mötes, så snart han kommit till staden.

General Posse hade emedlertid inträffat i Wennersborg och var den förste, som mottog General Cederström vid hans ankomst, samt utbad sig genast med honom ett enskildt samtal. Sedan det ägt rum, lät Cederström underrätta vederbörande, att en hastigt åkommen opasslighet af apoplektisk natur hindrade honom från utöfvandet af sin högsta befälhafvarebefattning, hvilken i stället öfvertogs af Posse. Denne mottog nu och harangerade auktoriteterna, underrättade dem, att han vidtagit nödiga mått och steg, för att betrygga ortens säkerhet och besätta Götheborg samt Marstrand under då varande kritiska konjunktur, och meddelade tillika, att Wermländska Fördelningen vore i aftågande till Stockholm, för att kraftigt fästa Konungens uppmärksamhet på Rikets vådor, och man borde hoppas allt af Ar-

meens fosterlandskänsla och Hans Maj:ts vishet. Så ungefär och i så varsamma ordalag framställde General Posse förhållandet *).

---

*) När sedermera, efter Carl XIII^s uppstigande på Thronen, hans brorson och dennes familj blefvo landsförvisade, skickades medlemmarna af f. d. Kongl. Huset genom riket, på olika vägar, till den gemensamma mötesplatsen. Detta skedde, för att undvika ett obehagligt och möjligen betänkligt uppseende. Man ville ej stegra känsligheten hos de aflägsnades tilläfventyrs qvarlemnade vänner, ej väcka deltagande till och med hos deras fiender. General Posse fick sig nu uppdraget, att i sin vagn föra f. d. Kronprinsen. Vägen togs öfver Jönköping, och Generalen hade ett nattläger på det romantiskt sköna, 1/8:dels mil utom staden belägna Rosenlund, som tillhörde Generalens farbror, Vice Presidenten Friherre Posse. Der presenterade Generalen sitt ressällskap med ett digtadt namn, gaf, under affordradt tysthetslöfte, del af hemligheten åt sin farbror, men anförtrodde den icke ens åt dennes hustru. Också smekade värdinnan i huset och jollrade med sitt unga interessanta främmande, utan att förr, än de resande längesedan ej mera funnos i orten, ana, att det gästfria Rosenlund vid detta tillfälle varit en olycklig Konungasons fristad. Sådant oaktadt hade Generalen hela natten personer utställde på post, med befallning, att i ögonblicket underrätta honom, om något bud blefve affärdadt från Rosenlund till staden.

Föregående drag ur 1809 års revolutionshistoria hafva hittills varit okända eller förbisedda. Vi hafva utpekat dem här, emedan de hafva ett tämligen

---

Behofvet af denna stränga försigtighet visade sig i Wexiö, der de resande skulle äta, medan en smed efterskickades, för att laga något, som gått sönder, på vagnen. Smeden hade igenkänt Prinsen, antingen då denne steg ur åkdonet, eller under det han kom att närma sig ett fönster. I ögonblicket gaf smeden arbete och verktyg på båten, samt skyndade för att samla folk. General Posse, härom genast underrättad, lemnade med samma hastighet maten, jemte knifvar och gafflar i sticket, och fortsatte resan hals öfver hufvud med det Kungliga barnet, i det skick vagnen då befanns.

Det blef i den siste Romerska Cesarens residens, som slutligen f. d. Kronprinsen af Sverige, några år förr, och f. d. Konungen af Rom, några år sednare, hamnade; icke, för att ånyo gifva det afskyvärda skådespelet af tvänne ränkfulla, orostiftande kronpretendenter: nej! en vackrare bestämmelse var ämnad åt Gustaf IV Adolphs ende son och åt den ende sonen af Napoleon den ende — den, att för verldens blickar framställa en talande tafla, en lefvande bild af menskliga beräkningarnas, af den högsta menniskolotts vansklighet, medan på samma gång de begge dödsfiendernas söner, uppväxande i ädelt fostbrödralag under samma fana, genom sitt lefverne predikade den sublima dygd, som utgör hela Gudalärans hörnsten:

nära samband med karakteristiken öfver Hjerta. Denna föranleder oss nu, att vända våra blickar åt fälttåget i Tyskland.

Hjerta hade varit anställd som Adjutant hos Anckarsvärd, under dennes korta Brigadbefäl på Svensk botten 1812. I Tyskland blef Hjerta Adjutant hos General Posse; och det var för att mildra sin förre Chefs öde, som Hjerta fick sig uppdraget, att efter hans arresterande i lägret utanföre Rostock, vid den bekanta, här förut omtalade katastrofen, bevaka honom och åtfölja honom till Stralsund, hvarifrån Anckarsvärd hemsändes

Det var under transporten från Berlin af ett parti munderingar, som Hjerta, efter Fransmännens utfall från Wittenberg, stötte på Svenska Arméens hela tross, lemnad vind för våg vid Roslau, samt Preussiska Generalen Tauenzien, som med forcerade marcher skyndade

---

försoning, försonlighet! — Och hvad kunde väl en oblidkelig Nemesis mera fordra, än offret af de begge Furstesönernas ärftliga kronor? Ty Hästeskos blod var redan försonadt genom Gustaf III^s^, och blodfläckarne efter Hertigens af Enghien och Andreas Hofers politiska mord voro aftvådda med blodet af Ney och Labedoyère.

att betäcka Berlin, hvilket Fransmännen hotat att bränna och plundra. Vid Svenska trossen fanns hvarken befäl eller nödig betäckning; och samma öde syntes således vänta både effekterna och de i Roslau befintlige sjuka och tillfrisknande officerare (bland hvilka Holmstedt, då Chef för Wermlands fältjägare): det att hvarje ögonblick kunna falla i fiendens hand. Hjerta tog i ögonblicket sitt parti, begärde och fick företräde hos General Tauenzien, och anhöll att han måtte med sin armécorps betäcka Svenska trossen, såsom tillhörande en allierad makt. Generalens första fråga: om till trossens fortskaffande funnes dubbel omgång hästar? besvarades af Hjerta med nej; då Tauenzien hastigt och tvärt förklarade, att hans syftemål var Berlins räddning, men icke Svenska trossens, och att han för ingen del ämnade belasta sig med densamma, som under hans skyndsamma marche skulle blifva honom hinderlig. Hjerta tillät sig att anmärka, det, jemte trossen, funnes i broskansen ett Svenskt batteri om tolf kanoner, och att om Generalen ej räddade åtminstone dessa, skulle Fransoserne begagna dem att beskjuta hans arrièregarde. Tauenzien hade en Adjutant, en gammal Öfverste, som vid denna anmärkning ha-

stigt föll i talet, att Generalen förmodligen insåg vigten af att hindra detta batteri från att falla i fiendens våld. Tauenzien gaf ock i sjelfva verket genast befallning, att Preussarne skulle föra dessa kanoner med sig, hvarefter han tillsade Hjerta, att vidtaga hvilka mått och steg han sjelf behagade till trossens räddning. Denne utdelade ock nu, på eget bevåg, nödiga förhållningsorder, samlade i största hast folk och hästar, och skyndade så fort sig göra lät, med massan af trossen under den medhafde betäckningen, längs Elben på vägen åt Acken. När han uppnådde den pontonbrygga, som der var slagen öfver floden, voro Fransoserne redan så i hamn och häl efter, att flankörskotten kunde höras. Vid sjelfva bron stötte man till all olycka på en Rysk transport, som på samma sätt sökte sin säkerhet på andra sidan Elben. Häraf uppkom någon oordning, så att några vagnar af Svenska trossen ej nog skyndsamt hunno öfver, utan blefvo fiendens byte. Ankommen till Acken, begärde Hjerta genast befälhafvande Preussiska Generalen Hirschfeldts tillåtelse, att få låta transporten hvila ut i staden. Men då Generalen fick veta, att äfven en del af Ryska trossen var i antågande, och att inqvar-

teringen sålunda blifvit för stor, om begge transporterna der slagit sig ned, måste Svenska transporten utan uppehåll tåga genom staden, och kunde först på andra sidan njuta någon hvila. Hjerta hade likväl ett långt samtal med Hirschfeldt, hvilken såsom god Preussare syntes missbelåten med och yttrade sig ofördelaktigt om den stillhet, som rådde i Svenska lägret vid Saale-floden.

Sedan Hjerta efter ankomsten till Cöthen för General Adlercreutz gjort redo för allt hvad som på ofvannämnde sätt sig tilldragit, fann han, att Svenska trossens öde berott af en tjensteuraktlåtenhet och att en officiel glömska var nödig. Den enda tillfredsställelse han erhöll derför, var att de officerare som förlorat sina saker, fingo dem ersatta, och att General Reuterskköld inför sin officerscorps tackade honom, för det att han genom rådighet och nit räddat deras tillhörigheter.

Det utgör en del af historien om **1813** års fälttåg, icke af denna skildring utaf Hjertas personlighet, att visa hvilken hufvudroll Svenskarne *kunnat* spela i slaget vid Leipzig, om Fältmarskalken Stedingk, emot förut gifna order, hvilkas förändring i enlighet med förändrade omständigheter tiden ej medgaf att

utverka, och på General Posses tillstyrkande, sedan han vid höjderna kring Wartafloden upptäckt en Sachsisk postering, tilltrott sig att turnera Fransosernas venstra flygel. Ämnet förflyttar oss i stället närmare fälttågets slut till Lübec , der General Suremain var Öfverkommendant och Hjerta nu hos honom anställd såsom Adjutant.

Det var omkring slutet af Mars månad 1814, som Suremain erhöll Kronprinsens befallning, att lägga embargo på alla fartyg i Lübeck och Travemünde för att användas till transportfartyg och vara i ordning att vid första vink emottaga Svenska Arméen till inskeppning. Detta beslut skulle vållat oersättliga förluster för stadens trafikerande, som just nu började att åter påtänka sin handel. Generalens värd, Senator Nolting, öfverhopade honom med böner och föreställningar. Hela deras rörelse vore förlorad och staden, länge utsugen i följd af krigets tilldragelser, bragtes i ohjelplig undergång genom embargon, just i det ögonblick då skeppningen skulle taga sin början och tillfället motsågs att ånyo komma sig före. Nu uppträdde äfven Hjerta hos sin Chef såsom medlare, och föreslog en utväg, som antogs och som skulle på en gång betrygga det

ändamål, Kronprinsen afsett med befallningen och Staden Lübecks hotade välfärd. De handlande styrkte med autentika handlingar, att lästetalet af de fartyg, som nu lågo i hamnen var mindre, än något vanligt fredsår, sedan skeppningen börjat. Det var således en till visshet gränsande förmodan, att större lästetal skulle blifva för arméens behof att påräkna, om skeppningen i vanlig ordning fick äga rum; hvaremot naturligtvis intet främmande fartyg skulle våga anlöpa hamnarna der på kusten, i fall embargon nu blefve lagd och underrättelsen derom spriddes till handlande på andra orter. Senaten förband sig derföre, att om beslutet rörande embargon inhiberades så, att skeppningen kunde för sig gå, vid anfordran tillhandahålla Svenske Generalbefälhafvaren så många fartyg af så stort lästetal, som reqvirerades och behöfdes för arméens räkning. Suremain uppehöll åtgärden och sände rapport om förhållandet, medelst kurir till Kronprinsen, som då vistades i Brüssel. Hans Kongl. Höghet tog i första ögonblicket ej väl upp, att man tillåtit sig en modifikation af hans order. Också blef General Vegesach genast afsänd till Lübeck, utrustad med uppdrag att der öfvertaga högsta befälet

i Suremains ställe. Men ordern till denne att afträda det, expedierades ej, hvadan han, enligt gällande instruktion, ej ägde aflemna detsamma ifrån sig. Efter vid pass fjorton dagars förlopp var saken troligen glömd; ty Vegesach erhöll order, att inställa sig på annat håll.

Från Tyskland blef Hjertas verksamhet förflyttad till Norrige, der han fortfor i egenskap af Adjutant hos General Posse, tills dess han vid Arméens hemmarche hade den lyckan, att blifva Adjutant hos Riksståthållaren Grefve von Essen och den äran att stå mycket väl hos denne vördnadsvärde man. Till de många, ofta sällsamma, stundom invecklade förhållanden, som ägde rum under Essens vistande i Brödrariket, hvilket stundom hugnades med Thronföljarens höga närvaro, var Hjerta åsyna vittne; men de ligga icke inom gränsen för det ämne, vi nu hafva för handen, och det blir således under annan form berättelsen derom så väl som rörande många andra sednare tiders hemliga uppträden och bevekelsegrunder torde, om händelserna medgifva, komma att läggas under Allmänhetens ögon.

Hjertas öfriga bana såsom militärembetsman erbjuder ingenting särdeles anmärkningsvärdt. *Det* endast torde böra

nämnas, att under vistandet i Norrige, erhöll han anbud från General Cardell, att blifva Adjutant hos honom; men Hjerta föredrog att qvarstadna hos Grefve Essen. Detta förtröt Cardell till den grad, att då Konungen några år derefter nådigst tillsade Hjerta, att Hans Maj:t ämnade anställa honom vid Artilleriet, såsom det vapen, vid hvilket han först tjenstgjort, och Hjerta i öfverensstämmelse dermed redan gått i författning om uppgörande af accord vid det landtregemente, han då var tjenstgörande, lade Cardell sig så verksamt emot denna plans fullbordan, att den vardt till intet, och Hjerta blef i stället Bataljonschef vid det nyligen inrättade Lifbeväringsregementet.

Vid 1817—1818 års Riksdag, då första basunstöten kallade Konungens Rådgifvare till doms, var Grefve Essen Ordförande i KonstitutionsUtskottet. Ansvarigheten gällde nu de begge Föredraganderna i kommandomål Cederström och Björnstjerna. Essen var icke en man, som förstod sig på gyckel; och om han kunnat öfverträffas i *stora* egenskaper, har han dock i de *ädla* aldrig lemnat någon framom sig. Han var en Riddersman af gamla stammen, hvars svärd bar ärans stempel, och som mot denna

skulle skattat föga äran att bära ett briljanteradt värjfäste. Emedlertid inträffade det bisarra förhållande, att pluraliteten inom Konungens konselj alldeles icke var missbelåten med Ständernas stränghet mot Cederström. Han var ansedd för Monarkens personliga favorit, och denne har alla tider varit de öfriga Rådgifvarne en påle i köttet. Det var blott Wirsén det lyckades, att göra sitt öfverlägsna inflytande ursäktadt, och detta sannolikt mindre derföre, att han *jemnförelsevis* ägde öfverlägsna egenskaper, än emedan han var ett financiellt stöd för vederbörande, hvilka som oftast äro i behof af lånebiträden, och hålla dem till godo från hvilket håll som helst. Under det att dessa ämnen förevoro i KonstitutionsUtskottet, blef Hjerta af Grefve Essen ofta skickad, för att än hos en, än hos en annan söka upplysningar. Det var vid ett sådant tillfälle, som han svarade någon hvilken frågade, hvarföre han hade så brådtom, att han "sprang "andan ur halsen på sig, i anseende "till Statsrådets förbannade *bönhasjagt.*" Uttrycket spridde sig ganska hastigt, och gjorde lycka just i en hemisfer, hvarifrån i sednare tider lyckans sol på honom som på flera, ganska njuggt kastat sina strålar.

1823 var Hjerta utan jemnförelse Riksdagens verksammaste och ihärdigaste Representant. Han öfverhopades också med alla de förtroenden, Adeln hade att lemna, var ledamot af både Stats- och KonstitutionsUtskotten samt utsågs till medlem af Bankostyrelsen. Förjäfves användes mot honom löften och hotelser: han var och blef Representationens man. Han började samtidigt med Anckarsvärd och höll ut, äfven när denne längesedan tröttnat och aflägsnat sig. Hjerta var rent af öfverläggningarnas ordbok, och skydde ej att sätta sig i beröring med folk utom Ständernas krets, för att vinna upplysningar: det enda sättet, att blifva en värdig och en duglig Representant. Han var Ministèrens oförsonliga fiende; men hans ton var ej så skärande skarp, och hans läror ej så fiendtliga mot sjelfva statsinrättningen, som de sedermera blifvit. Också kunde han då uträtta vida mer än efteråt, och han ansågs för en af nationens pelare. Hans parlamentariska föredrag hade då ännu ej urartat till det deklamatoriska, hvaruti det sedermera stundom fallit; och hans hufvudfel såsom Talare låg ännu icke för öppen dag: det att såsom motif för ögonblickets åsyftning använda hvad helst, som i sådan anda låter säga sig, utan efter-

sinnande huruvida det icke möjligen kunde stå i strid mot de satser, man vid andra tillfällen drifvit och ämnar drifva.

1823 års Riksdag hade förvärfvat Hjerta en ryktbarhet, som gjorde hans namn bekant äfven utom Sveriges landamären. Utländningar, hvilka besökte Stockholm och önskade lära känna utmärktare Svenskar, underläto icke att uppsöka honom. Intet under således att hans råd inhemtades i grannlaga frågor af vigt. Till dessa torde kunna räknas det uppdrag, som Generalkonsuln Dehn hade eller åtminstone sade sig hafva, att begära Hjertas yttrande, angående *någons* enskilda finanser. Efter samråd med sakkunniga män, lemnade Hjerta också ett skriftligt utlåtande. Om det motsvarade eller icke den förfrågandes väntan, kunne vi naturligtvis ej veta. Deremot draga vi oss med visshet till minnes, att Engelska Tidningen Morning Chronicle kort förut innehållit ett stormande utfall mot Svenska Statens tröghet att liqvidera sin utländska gäld, hvars historique det Engelska bladet genomgick i detalj, dervid icke ens förgätande svårigheten för utländske fordringsägare att resa till Svenska hufvudstaden, och en af dessas ankomst dit under Engelskt pass samt oförmodade apparition

i *habit habillé* på den lysande bal, som Engelska Ministern vid Svenska Hofvet Lord Strangford gaf i anledning af H. M. Konungens höga kröning.

Under 1827 års Statsrevision var Hjerta visserligen, såsom medlem af Bankostyrelsen, sjelf redogörande. Men hans nära förhållande till Anckarsvärd och snart äfven till von Seth satte Hjerta i stånd, att vid mera än ett tillfälle gifva Revisionen sin rigtning. Beslutet om Räntekammarens inventering härrörde ursprungligen från honom. Mången trodde, med mer eller mindre skäl, att det var just detta beslut, som slog sista spiken i Grefve Wirséns likkista.

Vid 1828—1830 årens Riksdag slöt Hjerta sig till Ministèrens åsigt i de tvänne vigtiga frågorna om Götha kanal och i afseende på Realisationen. Den förra var dock mera Platisk än Ministeriell, och borde icke öfvergifvas, sedan den blifvit börjad, för att icke sätta på en gång Statsmakternas anseende och Statens redan lemnade tillskott på spel. Den andra stora frågan, då bragt å bane, genom acklamationer från alla väderstreck, och således till utseendet ett foster af landets allmänna opinion, stod dock för sin framgång helt och hållet i förbindelse hos ett Ministeriellt interesse,

som i början af Riksdagen var allsmäktigt, men innan dess slut led skeppsbrott. Huruvida Realisationen, som utgjort bränningen, äfven erbjuder räddningsplankan, kommer tiden att utvisa; ty det är just derom som nu mera tvistas *).

*) Realisationsfrågan ger åskådlighet åt tvänne vigtiga förhållanden i Svenska samhällsskicket. Det första består i skillnaden mellan Konungens Person och hans Regering; den andra, i spegelfäkteriet af Rådgifvarnes konstitutionnella ansvarighet. Få lära vara okunniga om, huru litet böjd Carl Johan personligen var sista Riksdagen för hela realisationsåtgärden: ett alster af oppositionsnitets befruktning af ministeriellt inflytande. Statsrådet Nordin, själen i den tidens konselj, inom densamma nära förtrogen med i synnerhet Grefvarne af Wetterstedt och af Ugglas, och inom Representationen med det *då* mäktiga Brukspatronsinteressets *öfriga* organer, hvars yppersta medlem med jemn och säker hand förde Landtmarskalksstafven, förstod ganska skickligt, att till detta sitt interesse länka de utmärktare Representanternas älsklingsplaner: Schwerins, att få experimentera med en teori, åt hvilken han kunde räkna *sitt eget jag* såsom upphofsman; Anckarsvärds, att åtminstone en gång få smaka sötman af de stora ordens tillämpning i en stor sak; Cederschölds, att se en sats verkliggjord, med hvilken han debuterat på Riksdagsmannabanan, o. s. v. Hopen följde, som vanligt, blindvis, och hänryckningen var så allmän,

Den stegrade bitterhet, hvarmed Hjerta såsom Riksdagsman uttalade sin mening

---

ja, så allmän och så stegrad, att äfven tvif-laren på allt guldet och på alla de gröna skogarna nödgades instämma eller tiga, om han annars älskade att rädda sitt rykte såsom förståndig och hederlig karl. För att vinna Konungens bifall, *erbjöds* honom — man märke noga — *ingalunda* af Riksens Ständer, men *af realisationens entusiaster* den utvidgning i makt, som den nu mera lyckligtvis förkastade ändringen af 72 § Regeringsformen innebar. Konungen fogade sig, sannolikt mindre af denna orsak, än för det att man lät realisationskotteriets skrän i hans öron ljuda såsom "återklangen" af en allmän opinion, och för det att Riksens Ständers anseende varit blottstäldt, om deras begäran af Kunglig stadfästelse på ett beslut, som deraf icke var grundlagsenligt i behof för att äga full gällande kraft, blifvit afslagen.

Här slutas skådespelet *första* akt.

Under våra ögon är *den andra* helt nyligen tilländabragt. Riksens Ständer, vid deras nu inträffade sammanträde funno sig ej befogade, ej berättigade, att med efterskänkning af folkets konstitutionella makt gälda det ministeriella och realisationsintressets otidiga löften. Denna sinnesstämning uttalade sig genast, allmänt och oafvisligt, till trots af alla de Ministeriella bladens prunkande sofismer, vare sig *"insända,"* eller hemtade ur egen fatabur. Nu blef man, men för sent, allvarsamt oroad för faran, att ej kunna hålla sitt åt Konun-

öfver det illusoriska i vår statsförfattning, retade snarare än det afväpnade

---

gen gifna löfte. Drifhjul sattes i rörelse, som ej hjelpte i sak och gaf åt formen en föga förskönad moralisk yta. Till Svenska folkets uppbyggelse fick man nu i Tidningarna läsa om konklaver, audienser, dinéer, soiréer, &c. Till och med Orden l'Innocence blef en oskyldig förevändning till en ganska eftertänklig skandal. Förjäfves; ty den 11 Mars randades, och dragningen måste ske. Den utföll med nit för den ministeriella åsigten, oaktadt Riddarhusets majoritet, *forma consueta*, lunkade efter Ministrarnes pipa. I Presteståndet var pluraliteten, som samtyckte till ändringen, så ringa, att den föga skiljde sig från ett ministeriellt nederlag. Och detta, oaktadt alla vältaliga ansträngningar från Herr af Wingård till och med Herr Agardh, oaktadt alla drömmar om de välsignelsebringande statslånen och det troliga perspektivet af flera än en välsignad biskoppsmössa! Det är hos Borgare och Bondestånden, det skattdragande folkets sanskyldige Representanter, som Nationen uteslutande står i förbindelse för konstitutionens orubbade helgd. Dessa Riksstånd förkastade förslaget till ändring af 72 § Regerigsformen, med en majoritet, som gränsade till enhällighet.

I afseende på Rådgifvarnes konstitutionnella ansvarighet för en tillställning, som Sveriges Minister i Paris öppet från sin bänk i Adelns Plenum påstått, att den kan blottställa Konungens anseende uti Europas ögon, visar sig: att Friherre af Nordin, som var

den motståndskraft, han ville bekämpa. Samma bitterhet gaf sig sedermera äfven

---

1830 års realisationsplans sjelfva medelpunkt, från konseljtaburetten slagit sig ned uti en vida beqvämare Presidentsfåtölj; att Grefve af Ugglas återvändt till det enskilda lifvets maklighet; och att Statssekreteraren för Finansärenderna redan fått tämligen fast fot såsom Chef för ett förvaltande Verk. *Huruvida* Statsministern för utrikes ärenderna 1830 och 1834 lofvat Sveriges Konung den ifrågavarande tillökningen uti Dess höga prerogativer, kunna vi naturligtvis ej känna; men hela verlden vet, att Herr Grefve af Wetterstedt 1812 högtidligen lofvade Svea Rikets Ständer, att indragningsmakten skulle återlemnas, sedan den politiska konjunktur vore förbi, hvilken upphört att finnas, redan ett godt stycke på det tjugonde året. Det låter tänka sig, att inom 20 år efter uppfyllandet af detta löfte, Rikseus Ständer kunna befinnas vara beredvilliga, att hålla Regeringen skadeslös för mistningen af det inflytande, hvarom den nu gjort sig för tidiga förhoppningar; ty ordspråket har kanske ej så alldeles orätt, då det påstår, att *"ärlighet varar längst."*

Man kan ej annat än uppriglitigt beklaga, att någonting så högvigtigt, så väsendtligen nödigt för ett samhälles trefnad och förkofran som ett ordnadt och orubbligt myntväsende, skall hafva velat tillvägabringas genom ministeriella konstgrepp, hvaraf skuggan, för det mindre genomträngande ögat, lätt kunnat återfalla på sjelfva den goda sak, hvilken man sökt drifva fram genom så förhatliga medel.

luft i den Tidning, mellan hvars utgifvande och funktionen såsom Bankofullmäktig han efter Riksdagens slut delade sin tid. Kanske var detta orsaken, att begge upphörde i otid, och att närvarande Riksdag saknar den lifgifvande närvaron af en upplyst, sakkunnig, driftig och för den stora samhällsutvecklingen varm Representant. Förtroendet till hans omdömes klarhet är emedlertid så allmänt och rotfästadt, att ännu under sednaste Riksdag, under det han låg i uppenbar strid med Ministrarne, hans mening inhemtades i afseende på ett visst HÖGST betydande finansförslag, att på 70 år bringa sedelmyntet till pari med silfver; och ännu sedan enskilda missöden aflägsnat Hjerta från den offentliga banan, inhemtas hans råd af folk utaf hvilken politisk färg som helst, i stora samhällsfrågor så väl som i enskilda förehafvanden.

Herr Tham, Wollrath, var redan till åren, då han debuterade på 1823 års Riksdag, ådrog sig allas uppmärksamhet och tillvann sig de flestes förtroende. Hans grundliga kännedom, genom lång erfarenhet förvärfvad, om landets mo-

dernäringars beskaffenhet och behof, i förening med en sällsynt lätthet att uttrycka sig, endast öfverträffad af en ännu mera sällsynt uthållighet i tal, hade redan i hans hemort förvärfvat honom inflytande. Öfvertygelsen om dessa egenskapers gagnelighet för det allmänna, om de tillämpades i högre skala, väckte patriotiskt sinnade medborgares omtanka, att bereda honom utvägar att göra sina åsigter och sina insigter gällande vid det första lagtima Riksmöte, som ägt rum under närvarande samhällsskick. Det är också faktiskt, att Herr Tham, själen i de begge sednaste Riksdagarnas BevillningsUtskott, lagt grundvalen till det Tull ystem, som sedan 1823 varit gällande i Sverige. Det är naturligt, att vännerna af prohibitioner icke äro och ej kunna vara Herr Thams, som samlat de liberalt ekonomiska principernas anhängare under sina fanor och tillskyndat dem framgång. Men hvar finnes den statsekonomiska plan, om hvilken *alla* förena sig; och hvar det interesse, hvilket, huru enstaka, huru underordnadt som helst, ej gifver sin harm och klagan tillkänna, då det tränges tillbaka och kufvas? Att hafva brutit isen, och att hafva åstadkommit någonting positift i stort, är i alla fall en stor och he-

drande utmärkelse, vida vägnar att föredraga de prunkande ordkrigens ändamålslösa klingklang. Desto mera är det förvånande och bedröfligt, att sakna Herr Tham bland BevillningsUtskottets ledamöter vid det Riksmöte som pågår. Af alla de Representanter, som på Styrelsens vink infunnit sig, finnes sannolikt ingen, hvilken, om annars landets ekonomi får anses vara ett föremål af vigt, gör eller kan göra det skäl för sig, som Herr Tham. Det är föga troligt, att han nu, mera än förr, skulle undandragit sig att lifligt omfatta och nitiskt verka för den fortsatta framgången af sina älsklingsideer, derest icke materiella hinder mötte; och dessas undanrödjande hade så mycket hellre bort ligga en vältänkande Styrelse om hjertat, som Herr Tham just, i mindre lyckligt beräknade fejder, såsom ministeriell vedett förlorat den popularitet, hvilken annars törhända ännu en gång understödt hans bemödanden att gagna ett allmänt interesse.

Utom detta, alltid bjert framstående, stundom öfverdrifna nit för Ministèrens bästa, och en allt för absolut ovilja mot nyheter och teorier, snart sagdt utan undantag, vore Herr Thams parlamentariska skick exemplariskt. Redan vid hans första uppträdande bedömde hans skarp-

sinnige vän och nära anförvandt, framlidne JustitieOmbudsmannen Ehrenborg, hvad af det förra skulle blifva; och hans röst, jemte en dennes förtrogne väns voro derföre bland de få, som undgingo Herr Tham vid valet till 1825 års Statsrevision. Statsmannens och Riksdagsmannens förkärlek till det praktiska framför det teoretiska äro vi långt ifrån att klandra. Men det finnes dock en medelväg, och det är just denna, vi anse Herr Tham ej hafva funnit. Sådant föranleder oss emedlertid ej att dela den Svenska ministeriella åsigten, det sakerna öfver hufvud skola särdeles vinna på, att handläggas af personer, för hvilka teorier och praktik äro lika främmande*).

Med Biskop Almqvist hafva mycken originalitet, mycken sprittande qvickhet,

---

*) Sedan detta nedskrefs, har den Kommitté trädt i verksamhet, som skall uppgöra förslag till grunderna för Tullbevillningen, och i hvilken Kommitté Regeringen inkallat äfven Herr Tham. Deraf rubbas intet af hvad här ofvan i afseende på honom blifvit anfördt. Då det befinnes vara öfver en Ministèrs höfva, att sjelf uttänka och framlägga en statshushållningsplan, ej mindre i dess

mycken lifligkhet, mycken heder och rättskänsla, mycken lärdom, mycket frihetssinne, mycken patriotism, bildning och upplysning, men ett föga presterligt lynne och väsende gått till hvila i grafven. Hans namn och minne måste vara oss Svenskar så mycket dyrbarare, som hans ifver och verksamhet under Riksdagen i Örebro 1810 ganska hufvudsak-

---

detaljer än i det hela, kan man ej nog prisa ödet, att tillgång ej saknas på enskilde, som vilja och kunna taga de konstitutionnellt ansvarige och aflönade under armarna. Det enda man under sådana förhållanden torde, med sken af billighet, kunna begära, är, att vederbörande *framdeles* måtte så tidigt ransaka sina njurar, att den intellektuella undsättningen må hinna dem till godo, innan *deras* arbete bort vidtaga, åt hvilka den omtänksamma Styrelsen haft för afsigt, att gifva en helsosam ledning. Ty antingen kommer denna annars helt och hållet *post festum*, eller ock måste alla i allmänhet och en hvar i synnerhet betala fiolerna till den dymedelst, utan allt Riksens Ständers förvållande oskäligt förlängda Riksdagen. Tänk om en sådan skalk, som Béranger kom under fund med vissa ställningar och förhållanden på hinsidan Jordan! Läsaren erinrar sig utan tvifvel, huru *le bon Dieu* hos honom utbrister:

"Si c'est par moi qu'ils regnent de la sorte,
Je veux, mes amis, que le diable m'emporte."

ligt inverkade på Thronföljarevalets lyckliga utgång. Denna interessanta epok förtjenar en pragmatisk beskrifning, och vi äga de dertill erforderliga ingredienser, från företeelserna vid Svenska Beskickningen i Paris till Fourniers (f. d. Köpman i Götheborg, sedermera afflyttad till Frankrike), Bohnsacks (Resehandlande) och Signeuls (då Sveriges Generalkonsul i Paris; nu Svensk Minister i Hamburg) beskickningar i Örebro; från enskildas anteckningar och berättelser till Hemliga Utskottets officiella dokumenter. Denna lärorika tafla skulle likväl ej kunna rymmas inom ramen af dessa Riksdagsmannakarakteristiker. Det är blott vid några få hufvudmomenter, vi nu skole fästa oss, hvarförutan värdet af Almqvists roll svårligen skulle uppskattas efter förtjenst; sparande åt ett lägligare tillfälle Läsarens uppmärksamhet för taflan i sin helhet.

1809 års Män, med Mannerheim i spetsen, hade ett dubbelt mål: att betrygga sin säkerhet och att förvissa sig om inflytande. Det första Thronföljarevalet hade främjat begge dessa syften. Det var på konferensen hos RiksDrotzet, som Mannerheim fick uppdraget, att väcka motionen den 10 Maj. Gustaf Adolph, som länge hemligen varit miss-

nöjd med denne myndige embetsman (hvilken Konungen ämnat aflägsna från statsbestyren, så snart kriget blifvit slutadt, hvarförinnan han ej vågade stöta sig med RiksDrotzets talrika slägt och ännu talrikare klientel) hade haft den oförsigtigheten, att göra en handgripligt hotande åtbörd, då Grefve Wachtmeister framställde sina invändningar mot påbudet om allmän krigsgärd. Statens högste funktionärer förenade den tiden mycken ömtålighet med djup känsla af sitt värde; och Wachtmeisters hat till f. d. Konungen blef från den stunden så oförsonligt, att det öfverflyttades på hans barn och utgjorde icke den minst spänstiga driffjedern att utestänga hans ätt från thronföljden. Visserligen förmärktes redan innan slutet af 1809 års Riksdag omisskänneliga spår till reaktionära bemödanden, som under då varande omständigheter, kunnat småningom växa till en betänklig styrka, om de fått tid att mogna, utveckla och sprida sig, helst detta parti ägde ej endast tvänne ansedda Grefvar af stort inflytande, De la Gardie och Ruuth, till hufvudmän inom Representationen, utan äfven ett utlofvadt biträde från en del af den med revolutionen missnöjda, i Westerbotten nu förlagda Finska Arméen, som genom hem-

liga utskickade satt sig i beröring med General Vegesach. Man erbjöd honom nämligen befälet öfver en armécorps, som ville: från norr tåga mot Stockholm, likasom en annan nyss förut gjort från vester: till kontinenten öfverskicka f. d. Konungens person: förordna ett Regentskap för hans son, under dennes minderådighet: och till Rosersberg för längre tid förvisa Hertigen af Södermanland jemte hans gemål. Kapten Båth, densamme som offentligen afslöjat Amiral Cronstedts förräderi, då han genom konventionen med General Suchtelen åt Ryssarne öfverlemnade Sveaborg, var utrustad med ett dylikt hemligt uppdrag till Vegesach. Denne hade mycket militäriskt mod och duglighet, ådagalagde vid mångfaldiga tillfällen under Svenska krigen från 1788 till 1814; men politisk beslutsamhet brast honom helt och hållet: hvarigenom ock denna plan nu vardt till intet. Generalen fick derföre till och med, vid besök, som några bland Dalallmogen tillika med en f. d. soldat af Dalregementet, vid namn Flink, en kort tid derefter gjorde hos honom, uppbära förebråelser. De yttrade på deras okonstlade språk: ”*Du har bedragit oss*”; hvilket är så att förstå, det en del bland Dalkarlarne, vidtalte ge-

nom Major (eller Öfverstelöjtnant) Ekman, blott afbidade ett öfverenskommet tecken, som uteblef, för att till den gamla Regentslägtens förmån göra gällande de historiska anspråk på politiskt inflytande, hvilket de utöfvat under Gustaf Wasa, och hvarom Gustaf III, under en bland sina många obetänkta förirringar, i ändamål att med sin personlighet göra uppseende och kring den koncentrera folkets entusiasm, haft den oförsigtigheten att offentligen påminna dem, från samma ställen, der deras förfäder blifvit helsade af Wasaättens stamfader.

Carl Augusts för tidiga död drog ett streck öfver *allas* räkningar. 1809 års Män förlorade den docka, till hvars alla rörelser de sjelfve höllo trådarna i sina händer. Det reaktionära partiet öfverraskades oförberedt, och stack sig försigtigt undan i lederna af det allmänt, uppriktigt och innerligt sörjande folket, nu mindre än någonsin stämdt för en återgång. Detta partis alla förhoppningar slocknade således i sjelfva verket på Quidinge hed den 28 Maj. Det var icke, behöfde åtminstone ej vara mot detta parti, som den 20 Juni var rigtad, och det anar oss, att man med denna olycksdag, en skamfläck i Sveriges häf-

der*), afsåg att rycka stödet undan *ett helt annat*. Grefve von Fersens och

---

*) Ja, en skamfläck! och nu mera lyckligtvis ansedd för en sådan af opinionens alla färgskiftningar. En bland 1809 års Män, redan odödlig genom den 10 Maj och som den 20 Juni förmiddagen, när tumultet började, inbjöd en person att "skynda sig, "för att få se något roligt, som rätt snart "skulle bli ännu roligare," yttrade, sedan mordet var fulländadt, till en annan, vid åsynen af Fersens misshandlade lik: "detta gick för långt." Men vår härutinnan aldrig svigtande öfvertygelse har dock en högre, en ädlare auktoritet att stödja sig vid, och det är denna vi gå att åberopa. CARL JOHAN, då Kronprins, ledde en dag, efter slutad konselj, samtalet på Sveriges 20 Juni (ty äfven Frankrike hade, som bekant är, sin, under den gamla revolutionen). Hans Kongl. Höghet uttryckte på det bestämdaste och eftertryckligaste sätt sitt ogillande, icke blott öfver upploppet och illgerningen, utan tillika öfver polismaktens, militärbefälets och sjelfva Styrelsens förfarande. Han slöt med dessa minnesvärda ord: *"Il faut être bon avec les bons, mais il faut être méchant avec les méchants!"* "Och härvid" — tillade berättaren, f. d. Kronprinsens f. d. Guvernör, f. d. Riksrådet Ramel — "höjde Prinsen sin röst och fästade sina genomträngande ögon så skarpt, än på den ene, än på den andre af Statsrådets ledamöter, det flere bland dem voro nära, att af förskräckelse tumla under konseljbordet."

hans systers nära förhållande till Drottning Hedvig Elisabeth Charlotta var kändt. Hennes och Kejsar Alexanders gemensamma frände, Hertigen Administratorn af Oldenburg var en bland de förste friarne till Svenska Thronföljden, efter Carl Augusts frånfälle. Carl XIII^s gemål interesserade sig mycket för framgången af denna plan. Fikandet efter Rysslands vänskap beredde Adolph Fredrik 1743 vägen till Svenska Thronen; fruktan för Rysslands inflytande, utestängde Petter Fredrik Ludvig derifrån 1810. Oldenburgska partiet förlorade med den 20 Juni sina förhoppningar.

När Valriksdagen öppnades hade gamla Dynastien nästan ingen och Hertigen af Oldenburg ganska få uppenbara anhängare. Konungen af Dannemark anmälte sig nu officiellt, såsom kandidat till Thronföljden. Hans val hade ovedersägligen tillskyndat Sverige ganska stora både positiva och politiska fördelar. Men det var just detta, som kanske mera än något annat aflägsnade honom från sitt mål, hvilket äfven *bort* vara Sveriges. 1809 års Män funno nämligen, att saken här talade för sig sjelf, och att Konungen af Dannemark stått i ringa eller ingen förbindelse hos dem för sitt val. De hade således inga

anspråk på någon synnerlig erkänsla af honom, intet grundadt hopp på afgjordt inflytande under den vise och dygdige Fredrik VIs rättrådiga, välgörande spira. Han var derföre ej, kunde ej vara deras man; och detta tillfälle, att genom de tre mindre Nordiska rikenas *verkliga* förening ernå en vördnadsbjudande ställning, som intetdera af dem isoleradt äger, mot grannens i öster kolossala makt, gick, sannolikt för alltid, förloradt. Man bibragte Carl XIII den vidskeppliga fördomen, att han ej länge skulle öfverlefva Konungens af Dannemark Thronföljareval; och massan, hvilken i Sverige saknar all politisk bildning, alla politiska begrepp, allt politiskt förstånd, slog man blå dunster i ögonen med erinringar om Sveriges missöden under Calmare Unionen. Liksom någon likhet funnes mellan ställningar och förhållanden då och nu! Liksom ej sjelfva olägenheterna af den gamla föreningen gifvit ledning, huru man skulle undvika dem vid den nya! Men vanan utgör halfva naturen, och vanan att rysa vid blotta namnet "Calmare Union" förstörde en af de vackraste och lyckligaste politiska sammanfogningar, som någonsin utan svärdsegg varit tillvägabragta.

Grefve Wedel Jarlsberg och Marskalken Massena omtalades äfven såsom Thronkandidater; dock endast i förbigående, och utan någon anhängarepersonal af vigt. Sedan man låtit Konungens af Dannemark anbud gå sig ur händerna, att vinna en förening med både detta rike och Norrige, spökade ännu idéen af det sednares enstaka införlifvande med Sverige uti mångens hjerna. Detta var, på ägta Svenskt manér, att släppa köttstycket, för att gripa efter skuggan; men det var emedlertid detta, som Wedel hade att tacka för utmärkelsen, att ens sättas i fråga till en så hög kandidatur.

Massena nämndes och försvann nästan lika hastigt. Det var en drömbild af militären, som ville hafva en frejdad militär i spetsen. Man trodde sig då oöfvervinnerlig, oemotståndlig. Man behöfde blott draga åstad, för att rikt ersätta alla de förluster, Sverige lidit sedan **1709**. Så drömde och så väntade man. Men det fordrades en hel hop andra tillfälligheter, för att se drömmen verkliggjord. Vid Massenas namn var icke den talisman fästad, som mäktade framtrolla dem; och **1809** års Män voro för ingen del angelägna, att räcka spiran åt en härförare, som, böjd att befalla och ovan att taga råd, skulle med

ett enda herrskareord gjort hela deras vishetskram öfverflödigt.

För dem var, ur samma skäl, Prinsen af Ponte Corvo lika litet välkommen, och han var också lika litet deras kandidat, som någon bland de föregående. Deras man var Hertigen af Augustenburg, Carl Augusts efterlefvande broder. Redan innan Ständerna sammanträdde, ansågs han sjelfskrifven till Thronföljden, "hvartill hans broders minne och hans egna dygder" — som det hette uti ett yttrande, afgifvet hos Hemliga Utskottet — "gjort honom förtjent." Och Hemliga Utskottet föreslog honom ock i sjelfva verket, efter af Konungen meddelad Proposition. Detta Carl XIII^s bifall var emedlertid fullkomligen passift. Han gaf det med lika lätthet den ena åttonde dagen till Hertigens af Augustenburg val, som han åtta dagar sednare gaf det åt Prinsens af Ponte Corvo. Ett handbref från Carl XIII till General Anckarsvärd, skrifvet mellan Carl Augusts död och Riksdagens öppnande, uti hvilket bref han i vänskapens sköte utgöt sitt bekymmer, visar mer än tillräckligt, att Konungen i afseende på efterträdare aldrig hyst någon uteslutande önskan, afbidande med lika mycken undran som undergifvenhet en vink af Europas fruk-

tansvärde skiljesman. Ty katten, som nu mera sitter i Petersburg, satt den tiden i Paris.

Emedlertid spridde sig underrättelsen om vissa företeelser vid Svenska Beskickningen hos Fransmännens Kejsare, och om Prinsens af Ponte Corvo kommunikationer med en ung officer, Baron Mörner, som efter sin återkomst till fäderneslandet hölls uti ett slags arrest i Upsala och var förbjuden att nalkas Örebro, så länge Riksdagen påstod. Militären, framför allt den yngre, mindes att revolutionen var arméens verk, och såg med otålighet makten och inflytandet hafva blifvit ett byte för 1809 års doktrinärer. Militären yrkade, att Thronföljarevalet måtte framför allt annat hafva i sigte, att skaffa Sverige en stor och frejdad härförare, som förstod på samma gång att organisera, disciplinera och segra. Prinsen af Ponte Corvo hade, i egenskap af Krigsminister under revolutionen, ådalagt sin förmåga såsom organisatör; Marskalksstafven vittnade om hans Fältherretalanger; och den ädelmodiga behandling Svenska krigsfångar rönt, hvilka af honom blifvit tagne under vårt första krig mot Fransmännen, var ett tillräckligt bevis på hans hjertas och tänkesätts beskaffenhet. Till militären

slöt sig de öfrige, som lidande af och förbittrade öfver Finlands förlust, brunno af längtan att se det återtaget. På detta sätt uppstod och växte Prinsens af Ponte Corvo parti. Det hade i alla fyra Stånden sina organer, hvilka genom nit, ihärdighet och slughet förstodo att göra partiets åsigter gällande och att öka antalet af dess anhängare. Bland dessa organer var Professor Almqvist ostridigt en af de både verksammaste och aktningsvärdaste. Det var väl egentligen Presternas bearbetande, som han hade på sin lott; men han lade sig vinn om att äfven på andra håll göra politiska proselyter; så att t. ex. när Oxelberg och hans vän Grewesmöhlen, som bibringade Bönderna nödiga upplysningar i ämnet, sågo sina bemödanden stranda mot några religieusa farhågor, stod Almqvist alltid tillreds att skingra dem, genom skäl och uttryck, som verkade, oaktadt deras föga presterlighet, så i anda som omklädnad. Dagen innan Konungen aflät sin definitiva Proposition, öfverräknade partierna å ömse sidor sin styrka, då bland Adeln befunnos 109 Mannerheimianer, böjde för Hertigen af Augustenburg; 88, som förklarat sig för Prinsen af Ponte Corvo; och 50 till 60, hvilka afbidade Hofvets *bestämdt uttryckta* åsigt, innan de ville

fatta något beslut. Af Preståndet voro två tredjedelar, med Erkebiskop Lindblom i spetsen, benägne för Prinsen af Ponte Corvo, hvilken i Borgareståndet hade 37 anhängare, mot 15, som stodo fast vid Hertigen af Augustenburg. Bondeståndet var deremot nästan enhälligt för Prinsen af Ponte Corvo. Den slutliga skiljaktigheten i meningar der, inskränkte sig till ett missförstånd om namnet. Man hörde nämligen Bönder under sina samtal på klubben yttra: "Ponte Corvon vela vi ej ha; men Ber-"nadotten skall vara en bra Herre, och "karl att kunna tukta Ryssen, om så "åtbära skulle."

Emedlertid hade Statsministern för Utrikes Ärenderna, Friherre von Engeström, genom Signeul, erhållit, jemte ett handbref, Prinsens af Ponte Corvo biografi, hvilken sades vara öfversedd af honom sjelf. Von Engeström höll detta hemligt, för att, som motpartiet uttydde, först låta Hertigens af Augustenburg val gå för sig, och derefter kungöra en del af de handlingar, Statsministern hade i sin vård, föregifvande, att de *för sent* kommit honom till handa. Men sedan Fournier och Bonsack ytterligare en vacker natt anländt med nya depecher, medförande derjemte Prins Oscars porträtt,

kunde hemligheten ej längre bevaras, helst å ena sidan Fournier genast satte sig i beröring med några af Prinsens kända tillgifne, och å den andra dessa så tagit sina mått och steg, genom sina utskickade Funch, Grewesmöhlen, m. fl., hvilka hvar på sitt håll tre gånger om dagen skulle sondera barometern, att ingenting, från Konungens egna till Engeströms och Hofvets förehafvanden, kunde undgå deras uppmärksamhet. Det var nu som Almqvist föreslog en utväg, hvilken antogs och verkställdes: den, att genom en *enskild* Deputation hos StatsMinistern för Utrikes Ärenderna begära officiellt meddelande af de handlingar, depecher och underrättelser samt af den biografi öfver Prinsen af Ponte Corvo, som StatsMinistern fått ifrån Paris, för att icke hindra Riksens Ständer att sjelfve stadga sin opinion. Von Engeström svarade: "att han med afsigt hållit dessa "noggranna underrättelser *så länge* dolda, tills han *nu* funne ögonblicket vara "inne, att med framgång och verkan "kunna genom publicitet af dem vinna "en afgjord likstämmighet uti Ständernas åsigter."

Under sådana förhållanden kallades Hemliga Utskottet till nytt sammanträde. Silverstolpe, kärnan af 1809 års doktri-

närer, samt tolk och talman för 1809 års Män, förändrade nu sitt förra tillstyrkande. Det skedde, emedan ”Fourniers ”hitsändande, så snart han ansågs såsom ”i rätta ärender stadd, hvilket hade nog ”sannolikheter för sig, när man dermed ”sammanlade det bestämda innehållet af ”Signeuls sednast företedde, men äldre ”bref till StatsMinistern von Engeström, ”och åtskilliga delar af StatsRådet La-”gerbjelkes förut företedda depecher, ”medfört den betydliga förändring, att i ”stället för Franska Kejsarens hittills ”endast såsom passift kända tänkesätt, ”insåg man nu en väl i ord icke yttrad, ”men i verket bestämd och aktif önskan; ”helst det knappt lät sig tänkas, hvar-”ken att Prinsen af Ponte Corvo och ”Hertigen af Cadore skulle *vågat,* utan ”den hemliga kraften af Franska Kejsa-”rens vilja, connivera om denna beskick-”ning, eller att Signeul vågat, utan de ”starkaste anledningar, yttra sig om Kej-”sarens önskan i så afgörande ordalag. ”Af Kongl. Maj:ts sednare nådiga skrif-”velse befunnes, att Hans Maj:t Sjelf ej ”ansett utan betänklighet, att, efter sed-”nare erhållne upplysningar, förblifva vid ”Sitt *förut yttrade* tänkesätt i Thron-”följarevalet, utan nu framställt Furstens ”af Ponte Corvo väljande till Hemliga

"Utskottets öfvervägande: en förändring,
"som visserligen ej kunde och Hans Maj:t
"säkerligen ej åsyftat, skulle binda nå-
"gons fria opinionsrätt; men hvilken i
"afseende på den i detta ögonblick kan-
"ske mer än någonsin nödvändiga enig-
"het emellan Konung och Ständer, kräf-
"de det högsta betraktande*). Dessutom
"vore högst sannolikt och syntes nästan
"gifvet, att sedan den delade tonen inom
"Sveriges Ständer och derjemte Franske
"Kejsarens bestämda, fastän hemliga ön-
"skan, blefve Hertigen af Augustenburg
"kända, vore hoppet om hans acceptation
"förloradt; att så vida denna förutsätt-
"ning, grundad både på Hans ädelhet
"och Hans klokhet, vore rigtig, syntes
"ingens val kunna fortare försätta riket
"i det inre lugn**), som följer på ett

---

*) På ett annat ställe i samma anförande yttrar Silverstolpe denna begrundansvärda sats, att "en *fullkomlig stridighet* mellan "Konung och Ständer vore, *i många mål* "*nyttig,* när fråga är om principerna för de "*inre* Statsmakternas jemnvigt."

**) Rikets *inre* lugn var nämligen stördt genom skräckscenen den 20 Juni. Patriotismen och *pligtkänslan* uppmanade 1809 års Män, att så fort ske kunde och till hvad pris som helst bidraga till återställandet af detta Statens invertes lugn.

"med hopp om antagande och mera e-
"nighet än något annat fattadt bestämdt
"parti: och att under samma förutsätt-
"ning och med kännedom af den erkändt
"verksamma fastheten i Prinsens af Ponte
"Corvo personliga lynne, *kunde man ej*
"*af någon bland de öfriga föreslagne*
"*Furstar vänta en härdigare och på*
"*litligare kraft till utehållande af, så*
"*väl alla en mäktig grannes verksam-*
"*ma inflytelser,* som af alla försök till
"påtvingande af någon annan Dynasti,
"än den Riksens Ständers val godkänt."
Silverstolpe förklarade derföre: "att om
"Hans Maj:t i nåder behagade hos Rik-
"sens Ständer till Thronföljare föreslå
"Prinsen af Ponte Corvo, så ansåg han
"(Silverstolpe) sig nu mera för det all-
"männas väl skyldig, att detta förslag
"med sin röst understödja, och således
"för ett högre ändamåls skull ej vidare
"göra gällande sin enskilda öfvertygelse,
"om den under många synpunkter mera
"omedelbara tjenligheten af Hertigens af
"Augustenburg val." Sin egen och hela
sitt partis åsigt, sorg öfver den motsed-
da minskningen uti inflytande, i anseen-
de till "den erkändt verksamma fasthe-
"ten i Prinsens af Ponte Corvo person-
"liga lynne," och tröstegrunder, uttala-
de Silverstolpe målande i detta uttryck:

"att *om Hertigen af Augustenburg*
"*bättre hade vårdat vår frihet, torde*
"*Prinsen af Ponte Corvo bättre för-*
"*mås upprätthålla vår sjelfständighet.*"
Silverstolpe tillade, att: "då alltså valet "af Prinsen af Ponte Corvo, oaktadt sina "olägenheter, både nu syntes vara det "enda att göra och visserligen för Sveri-"ge kunde blifva lyckligt; så motstod "Silverstolpe icke de nu förändrade om-"ständigheter, hvilkas motarbetande möj-"ligen kunde af erfarenheten bevisas ho-"nom hafva innefattat en för hans fäder-"nesland skadlig obetänksamhet."

Åtta af Hemliga Utskottets ledamöter slöto sig till Silverstolpes sålunda framställda mening. Med de tre öfriga skola vi framdeles göra Läsaren bekant.

Det var Fredagen den 18 Augusti, som Riksstånden emottogo Kongl. Maj:ts Proposition om Prinsen af Ponte Corvo till Thronföljare. Denna och följande dagar, intill påföljde Måndagsmorgonen den 21 Augusti kl. 9, då ValPlena öppnades, hvimlade icke blott allmänna klubben af Regeringens hela personal och andra betydande Män, jemte Riksståndens egna medlemmar; utan torg och gator voro uppfyllda af rådslående grupper. Carl XIII var och hade hela tiden i Örebro varit så svag, att han knappt

utan att digna kunnat hålla sig uppe, medan han emottog officiella Deputationer; och farhågorna för hans lif voro lika allmänna som brydsamma. Likväl tog han Lördagen den 19 i samma månad kl. 4 e. m. uti ögonsigte de trupper, hvilka kamperade vid Örebro. Konungen helsades vid detta tillfälle med alldeles ovanligt starka och ofta upprepade hurrarop af trupperna. "Ser ni" — yttrade General Tibell till Bankieren Jancquel från Hamburg, ankommen till Riksdagen, för att utsöka fordringar hos Pomerska Kammaren från 1806 års Tyska fälttåg, och nu stående, jemte några andra, bland åskådarne vid Tibells sida — "Ser ni och hör arméens glädje öfver "den genom gårdagens Proposition anni-"hilerade frågan om Thronföljden för "Hertigen af Augustenburg, samt hoppet "att i stället vinna en frejdad, vid va-"penbröder och fältlefnad mera van Fur-"ste?"

Anmärkningen hade ej undfallit Pålman, Almqvist, Wilcke, Grewesmöhlen och Prinsens af Ponte Corvo öfriga tillgifne; och de underläto ej, att, hvar i sin rigtning, gifva den fart och göra den gällande.

Knappt hade Riksens Ständer i Måndagens Plena (den 21 Augusti) bifallit

Konungens Proposition, innan en allmän glädjeyra spridde sig kring hela staden. Det var ej nu mer fråga om att oroligt och försigtigt nalkas hvarandra, bespeja hvarandras tänkesätt, tvista, öfverlägga och intrigera: allt andades nu öppenhet och fröjd, allt upplöste sig i mat och dryck. Borgareståndet, hvars taffel var gent emot Presteståndets, helsades, efter afsjungandet af flera kupletter, dem Valerius för tillfället sammanskrifvit, ifrån Presteståndets taffelsal, genom öppet fönster utaf Erkebiskop Lindblom med bålen i hand. Glädjens deputationer från alla fyra Stånden korsade hvarandra oupphörligt, och entusiasmen stegrades hvarje gång vid åsynen af Prins Oscars vackra porträtt, som, medfördt af Fournier, nu prydde Presteståndets taffelsal.

Ett par år sednare uppfördes Almqvist på förslag till Hernösands, genom Biskop Nordins död, ledigblifna Stift. Det skedde, som allmänt berättades, egentligen på grund af ett enskildt cirkulär-rekommendationsbref från Regeringens sida. Icke desto mindre stod sjelfva utnämnandet hårdt; ty ansedda personer, äfven inom Almqvists eget Stånd, arbetade starkt emot honom. Hans prestvidriga manér och den fria munterhet,

hvarmed han gerna deltog i ett godt lag, anfördes såsom oförenliga med biskopsmössan. Kronprinsen sade honom öppet men vänligt, att detta låge honom i fatet. Det var då Almqvist svarade: "Jag kan ej påminna mig med visshet, "att hafva tagit öl för ärende mer än en "enda gång, och det skedde den 21 Au-"gusti 1810, i glädjen öfver Ers Kongl. "Höghets lyckliga val till Svensk Thron-"följare."

I egenskap af Riksdagsman slöt Almqvist sig sedermera alltid till den oppositionnella åsigten. Detta hittills ovanliga förfarande af en Biskop, utplånade mer och mer minnet af hans inflytelserika verksamhet 1810; och han fick till sena aftonen af sin lefnad afbida den Nordstjerneplaque, hvarmed mången yngre embetsbroders kåpa pryddes, innan ordningen omsider äfven kom till honom. Riksdagen 1828 — 1830 var den sista han öfverlefde, och den af 1823 den sista, han bevistade. Han var då medlem, bland annat, af Opinionsnämnden öfver Högsta Domstolen. När första voteringens resultat föranledde nya voteringar öfver särskilda ledamöter af Domstolen, öfver hvilkas utvoterande skulle röstas med *ja* och *nej*, uppsteg Biskop Almqvist från bänken, der han satt i Sekreta

Utskottssalen på Riddarhuset, och ställde ganska högljudt till Nämndens Ordförande Grefve Mörner, Carl Stellan, den frågan: "om ej den, som hvarken "ville fria eller fälla JustitieRåden, kun- "de, utan att voteringen ogillades, få rö- "sta med en hvit hoprullad papperslapp?" Frågan besvarades naturligtvis af Grefve Mörner jakande. Då voteringssedlarne sedermera öppnades, befanns verkligen en, från hvilken det i öfversta kanten tryckta ordet: *ja* eller *nej*, var bortrifvet.

Biskop Almquists sätt att bete sig hade aldrig varit stöpt i den alldagliga formen. Se här ännu ett exempel, hvarmed hans karakteristik må slutas. Medlem af en deputation från Upsala Universitet, hvilken, under Riksmarskalken von Fersens kancellariat, skulle uppvakta Gustaf Adolph, hade Almqvist sig tillika uppdraget, att öfverlemna ett af sin fars arbeten åt f. d. Konungen. Medan denne med sin vanliga afmätta stelhet lånade örat åt deputationens andragande, sprang Almqvist, snabb som blixten, fram ur hopen, tvärstadnade, under en djup bugning, helt nära invid Konungen och stack häftigt handen i sin bröstficka, för att taga fram afhandlingen, som han nu ville öfverlemna. Gustaf Adolph, mindre

hjeltemodig, än pålitlig och rättskaffens, drog sig genast ett par steg tillbaka. Han misstänkte förmodligen, att det vore ett mordinstrument, men kunde ej ens ana, att det helt enkelt var ett akademiskt opus, som på ett så öfverraskande och mot etiketten stridande sätt, ville bringas i dagen. F. d. Konungen blef väl snart lugnad, och Almqvist fick uträtta sitt särskilda ärende. Likväl erhöll Grefve Fersen, i anledning af denna tilldragelse, nådig befallning, att dädanefter alltid förevisa Gustaf Adolph en specificerad uppgift på ledamöterne i de deputationer, hvilka framdeles förunnades audiens, innan en sådan toge sin början.

Ödets sällsamma förfoganden bereda oss tillfälle, att i dessa utkast bredvid hvarandra uppställa de tvänne ledamöter af Presteståndet, som, ledde af stridiga politiska grundsatser, vid sista Thronföljarevalet arbetade i hvarandra rakt motsatt rigtning; begge ansedda män i sitt Stånd; men den *då* segrande, annars merändels tillhörande minoriteten, äfvensom den *då* underlägsne, i öfrigt oftast utöfvande det största inflytande; begge i

lifvet under Ständernas sista sammanvaro; den ene nu redan nedstigen i sin graf; den andre af ålderdom och sjuklighet vacklande på dess brädd, nu för första gången under långliga tider skiljd från deltagande i Riksdagarnas värf, genom hvilka han förut spelt en så betydande offentlig roll. Det är med ett ord från Biskop Almqvist till Biskop Wijkman, vi nu vände våra blickar.

Prosten Wijkman var ledamot af 1809 års konstituerande Konstitutions-Utskott, och slöt en förening på lif och död med 1809 års Män och med deras åsigter. Han medförde de sednare till 1810 års Riksdag i Örebro och höll fast vid dem, äfven sedan de blifvit frånträdde af de förre. Han gaf i Hemliga Utskottet Hertigen af Augustenburg sin röst, då Utskottet första gången yttrade sig, och han gaf den äfven andra gången åt *samme* Furste, när Hemliga Utskottets pluralitet, i anledning af Silverstolpes förändrade tillstyrkande, öfvergick på Prinsens af Ponte Corvo sida. Men då den sednare Thronkandidatens vänner ansträngde hela sin verksamhet för att drifva igenom sin plan, läto den förres bero vid politiska deduktioner, vid vigten af sin personliga auktoritet och vid inflytandet af en opinion och af

interessen, hvilka de ansågo öfvervägande och nära förenade med den mening, de sjelfve uttalade. 1809 års Mäns alla bemödanden gingo, före och under början af Riksdagen, derpå ut, att från Thronföljden aflägsna Konungen af Dannemark samt Hertigen af Oldenburg, utan att det anade dem, att de sjelfve öppnade vägen till Thronen åt någon helt annan, än deras kandidat. De insågo ej detta förr, än all hjelp kommit för sent. Af nödvändigheten gjorde de sig nu en dygd och läto händelserna hafva sin gång, stillatigande, såsom Mannerheim; bjudande skäl för sig, såsom Silverstolpe; eller förklarande: det jag hafver skrifvit, det hafver jag skrifvit, såsom Sven Wijkman Caspersson. Deras obegripliga trygghet och långsamma uppvaknande ur sin slummer kan endast förklaras genom enstämmigheten af de underrättelser de erhöllo från alla håll om att man ansåg dem hafva uppgjort Thronföljarevalet samtidigt med Riksdagskallelsen, och att sjelfva sammanträdandet af Riksens Ständer blott skedde, för att med nödiga formaliteter och underskrifter förse Valakten. Men Försynen, ofta outgrundlig, alltid rättvis, kunde ej tillstädja, att fasan af den 20 Juni kom det interesse till gagn, som afsett

att derigenom rotfästa och föreviga sitt välde.

Följande spridda, här sammanförda drag visa, huru lydigt den tidens högmögende böjde sig under 1809 års Mäns kända vilja, intill dess att den, genom Thronföljarevalet den 21 Augusti, sjelf dukade under för händelsernas tvingande öfvermakt.

General Wrede, stadd på en Beskickning hos Kejsar Napoleon, hade ej förr blifvit underrättad om afsigten med de hemliga beröringspunkterna mellan sin Ambassadkavaljer Baron Otto Mörner (då Löjtnant eller Kapten), och Prinsen af Ponte Corvo, innan Generalen återskickade Mörner hals öfver hufvud till Sverige. Återkommen till fäderneslandet, blef Mörner genast examinerad och vederbörligen skrapad af Grefve Essen, Landtmarskalken in petto Fleming och Hofkansleren af Wetterstedt. Mörner hade att tacka sitt förestående giftermål med den sistnämndes syster, att den förvisningsort, der han skulle uppehålla sig under Riksdagen, hvilken han ej fick nalkas, blef Upsala, hvarest svärfadern och fästmön vistades. Och General Wrede återkom till fäderneslandet samt afreste till Riksdagen, utan att ens efterfråga Mörner, som likväl varit fä-

stad vid både hans person och Beskickning.

General Sköldebrand, då tillförordnad Öfverståthållare, hvars förtroliga relationer till Grevesmöhlen äro kända, och oaktadt denne sednare var en bland de verksammaste bearbetarne af Bondeståndet för Prinsen af Ponte Corvo, yttrade icke desto mindre till en representant af Borgareståndet, som före sin afresa till Riksdagen gjorde Sköldebrand ett besök, att derest valet skulle falla på Högbemälte Furste, "vore det onekligen en "hyllning åt den arbiträra, ehuru univer-"sella makt, som då hotade hela Europa."

Till samma Borgersman yttrade Schwan (den föregående och flera sednare Riksdagars Talman för Borgareståndet) "far-"håga för rikets betryggade lycka, i hän-"delse en bland Fransyske Marskalkarne "skulle af Ständerna väljas, såsom icke "kännare af språket, nationens lynne, se-"der och behof, än mindre af dess lagar "och urgamla författningar;" hvarjemte Schwan fästade synnerlig vigt "på det "lysande, yppiga och kostsamma lefnads-"sätt, hvarvid desse vant sig, med de "lätta utvägar att skaffa sig medel, som "oafbrutna fälttåg erbjuda, hvilket lef-"nadssätt ej passade för våra knappa till-"gångar."

När efter Wegelins utnämnande till Talman, Wilcke af Stockholms Borgerskap skickades såsom dess Representant till Örebro, och denne, intagen af beundran öfver Prinsens af Ponte Corvo bedrifter och höga egenskaper, med mycken ifver yttrade sig för denne Furstes val, ställde JustitieStatsministern Gyllenborg, under ett långt samtal, då Wilcke undfick sin inträdespollett, till honom den frågan: "Hvad skulle väl blifva utaf "vår handel, tror Herr Wilcke, i händ"delse en Fransk Fältherre skulle bli "proponerad till H. M. Konungens ef"terträdare på Svenska Thronen, i dessa "skiften; och hvad skulle Börsen sä"ga?" *).

---

*) Föga utmärkt såsom egentlig Riksdagsman, tillhör Grefve *Gyllenborg*, Fredrik, egentligen ingendera af de kategorier, dem vi företagit oss att skildra, såsom antingen frånvarande eller närvarande vid det nu pågående Riksmötet. Likväl försvarar han ur flera synpunkter sin plats i dessa minnesteckningar, hvilkas enda och minsta fel det beklagligen ej lärer vara, att *denne* Gyllenborg först *här* funnit sitt rum. Utrustad med alla de dygder, som göra den enskilde mannen vördnadsvärd, ägde han såsom offentlig person få anspråk på minnets ära. En domare, mera noggrann, mindre rädd om besväret, än han, har sällan eller

Följande dagen, sedan Gyllenborgs samtal med Wilcke och dennes benägen-

---

aldrig skipat lag. Denna samvetsgrannhet gick till och med stundom längre, än den behöft och måhända bordt sträckas; ty han vågade ej ens förtro sig åt tillförlitligheten af sin egen öfvertygelse. Han sökte, i förhållanden, som angingo hans höga embetsbefattning, ofta andras råd. Det är bekant, att han merändels fann dem hos en annan hög domare, sin vän och slägtinge, hvilken någon tid varit hans embetsbroder i Högsta Domstolen, och sedermera blifvit Chef för en HofRätt; men det förtjenar att blifva bekant, det Gyllenborg, misstroende inflytandet af sin egen vänskap, sjelf sökte en motvigt eller ett ytterligare stöd för sitt omdöme i helt främmande och långt underordnade personers framställningar, på hvilkas redlighet och förstånd han vågade förlita sig. I egenskap af Riksdagsman var han föga verksam; dock uteblef han aldrig från sin post, när något ämne föreföll, som rörde hans befattning, minst om det befanns vara af ingripande vigt. Man kunde således hafva varit förvissad att träffa honom på Riddarhuset innevarande Riksdag, derest han ännu varit tjenstgörande JustitieStatsminister, sedan Konungen i sitt sista afskedstal på Rikssalen till Ständerna högtidligen lofvat, att nya Lagverket denna gång skall blifva öfverlemnadt till Representationens pröfning.

Gyllenborg hade länge följt Gustaf Adolph, äfven under dennes vistande på Tyskbotten, tjenstgörande såsom GeneralAuditör

het för Prinsen af Ponte Corvo voro kände, frågade Carl XIII i Sin konselj: hvem

---

och ofta förvaltande Justitiekanslersembetet. Det var i denna sednare egenskap, som han öfvervar undersökningen, hvilken af Under-Ståthållaren Edelcreutz anställdes den 10, 11 och 12 Mars 1809 med alla som varit närvarande den 9:de på den så kallade MinisterSocieteten, der emigranten, Chevalier de Rodais sistnämnde dag hört hviskas om Vestra Arméens insurrektionnella rörelse, hvarom han genast berättade för Fältmarskalken Stedingk, hvilken skyndade att anmäla detta rykte för Konungen, som då vistades på Haga. Det var der, Gustaf Adolph Söndagsmiddagen den 12, sysselsatt att fira Drottningens, sin gemåls, 28:de födelsedag, erhöll Landssekreteraren Cassels rapport om Öfverstelöjtnant Adlersparres anmarche mot hufvudstaden, samt om hvad i Örebro och under tåget dit sig tilldragit. Cassel hade så tagit sina mått och steg, att denna rapport sålunda verkligen kom Konungen till handa, oaktadt öfverenskommelsen med Adlersparre, att kuriren, som, för en syns skull ooh till Konungens Befallningshafvandes betryggande, i händelse revolutionsföretaget misslyckades, blef afskickad, skulle uppsnappas af den insurgerade armécorpsen. Detta föranledde mycken bitterhet mot Cassel, först af den officer (Baron Fr. von Essen, nu Sekundchef vid Lifregementets Hussarer), som med en pikett var utsatt att bemäktiga sig kuriren och hans depecher, och som med oförrättadt ärende måste uthärda en hel natt under bar himmel och svårt väder; och se-

Stockholms Börs utsett att intaga Wegelins plats, som blifvit Talman? hvartill

---

dan af Adlersparre sjelf, hvilken yttrade, att om man förde honom bakom ljuset, finge det ursäktas att den som vågade sitt eget hufvud ej blefve alltför nogräknad om andras. Baron Essens ovilja mot Cassel gaf sig luft ett par år sednare vid en offentlig lustbarhet i Örebro, hvaraf dock alla ytterligare olägenheter afstyrdes genom Grefve Adlersparres fintlighet att företaga en resa till Örebro och i grefvens tid på ett särdeles smickrande sätt, förnya ungdomsbekantskapen med den kronoåklagare af låg tjenstegrad, som var beredd att taga närmare kännedom af förhållanderna.

Genom ofvannämnde undersökning var Gyllenborg således i funktion intill sista ögonblicket af f. d. Konungens regering, i hvars schola föga var att inhemta i vishet, men allt, i rättvisa. Också missprydde Gyllenborg sedermera ej sin plats såsom Justitie-Råd, vid Högsta Domstolens första konstitutionella uppsättning, enligt Regeringsformen af den 6 Juni. Efter Grefve Wachtmeisters frånfälle följande året blef Gyllenborg JustitieStatsminister. För denna upphöjelse hade han dock mera att tacka den då inträffade politiska konjunkturen, än sina egna utmärktare egenskaper och det värde, Konungamakten satte på dem. StatsRådet Rosenblad var nämligen redan den tiden utsedd till Wachtmeisters efterträdare; men aflägsnades då från detta embete, dels af den stora paniska farhåga, som efter Carl Augusts död uppstod hos 1809 års Män emot

Statsrådet Rosenblad svarade: "En ung "Grosshandlare, som drifver Bergsunds

---

alla verkliga eller förmenta vänner af den förskjutna Regentslägten, dels af den lilla, men inflytelserika fruntimmersfåfänga, som beherrskade gunstlingen von Engeströms Pohlska Grefvinna, att ensam få göra *les honneurs* såsom Statsministersfru (Rosenblad, var nämligen redan den tiden gift, men Gyllenborg celibatär). I den konselj, då det förmodades att successionen efter Wachtmeister skulle bestämmas, nämnde Carl XIII Rosenblad endast till en bland Rikets Herrar, hvilken nåd han väl för tillfället undanbad sig, men höll den dock till godo ganska kort tid derefter. I stället utsågs Gyllenborg till JustitieStatsminister. Med den tveksamhet, som var honom så egen, utbad han sig besinningstid. Han vände sig nu till StatsRådet Adlerbeth, och vridande sina händer, under det han hos honom gick fram och åter på golfvet, utbrast han: "Säg mig, råd mig, min bästa vän! Huru bör jag göra?" Adlerbeth, lika vördnadsvärd, lika försigtig, som den frågande, genmälte: "Det yttrande, en vän af mig fordrar, måste lemnas upprigtigt, och jag skall derföre helt oförställdt svara, att emedan omständigheter nu mera hindra Baron Rosenblads utnämning till JustitieStatsminister, hvilket jag visserligen annars önskat, anser jag för en stor lycka, att valet fallit på Ers Excellens; och jag är förvissad, att Ers Excellens åt fäderneslandets väl gör offret af de enskilda betänkligheter, som kunde förmå

"jerngjuteri, redan förut af Eders Maj:t "känd för sina jakobinska tänkesätt."

Ers Excellens att undandraga sig det hedrande och vigtiga, fastän otvifvelaktigt ömtåliga förtroendet."

Under Gyllenborgs förvaltning af det embete, hvilket han nu enligt Adlerbeths råd emottog, inträffade, *utan Riksens Ständers föregående hörande,* inrättandet af HofRätten öfver Skåne och Blekingen, med thy åtföljande dryga aflöningsstat. Justitieministern gjorde allt hvad i hans förmåga stod, att få denna åtgärd inställd, eller åtminstone uppskjuten, tills den blifvit beslutad vid Riksdag. Gyllenborgs välgrundade invändningar aflupo fruktlöst; ty Statssekreteraren Ehrenborgh, hvilken rönt något obehag uti opinionen, i anseende till, bland annat, det af honom kontrasignerade beslut, som stadfästade Polismyndighetens förbud mot Schwerinska Talaresälskapets sammanträden, berättades med sitt stora inflytande understödja förslaget om den nya HofRätten, hvars första President han också blef och ännu är. Frågan om inrättande i Sverige af en Ministerialstyrelse, hvilken nu mera med sådan förkärlek omfattas af dem, som vilja anses vara statsförbättrare af första rangen, påstods den tiden utgöra älsklingstemat i den högsta sferen, och det hette temligen allmänt, att Presidenten Ehrenborgh snart skulle återvända i egenskap af Inrikes Minister (ty Gyllenborg var då ännu ej nog ålderstigen och krämpfull, att en Justitieministers vacance var att motse). Ständerna afslogo, som man vet, vid sista

Borgareståndets Talman frågade, under synbar ängslan, en ståndsbroder:

Riksdagen de grundlagsförändringar, hvilka afsågo att bereda inträde åt Ministerialsystemet i vårt land; men Adelns Elektorer, af gammalt ryktbara för instinkten att kunna ställa sina utkorades horoskop, hafva genom valet till Ordförandskap i Konstitutions-Utskottet vid innevarande Riksmöte gifvit någon anledning till förhoppningen, att ett grundlagsförslag i samma rigtning torde, en ny fenix, uppstå ur det förbrändas aska, derest icke ett Ordförandeskap af den högre beskaffenhet, som 43 § Regeringsformen antyder, dessförinnan varder ledigt, till uppmuntran för ett eller annat godkännande af en eller annan af Ståndens Talmän vägrad proposition.

I den period af sist förflutna Riksmöte, då Grefve von Schwerin var allt i allom, utgjorde hans Statsrådskandidatur ej endast ett ämne för Allmänhetens förmodan, utan äfven för *ganska allvarsamma* öfverläggningar i sjelfva konseljen. Gyllenborg, af helt andra åsigter än Schwerin, och för litet hofman att lämpa sig efter gunstens alla strålbrytningar, gjorde våld på sin naturliga foglighet, förklarande bestämdt, att han vore beredd lemna sin plats, i den händelse kamratskapet in petto verkliggjordes. Detta förföll väl, som bekant är; men Gyllenborgs helsa och lynne hade emedlertid tagit en sådan knäck på motståndsansträngningen, hvilken vid detta tillfälle hade att mäta sig med en öfverlägsnare kraft, att han kort derefter insjuknade och beslöt att helt och

"Hvad skall Börsen säga, om en Fransk "Prins i dessa skiften kommer i fråga?" Och skrupeln om inflytandet af ett sådant val på Sveriges näringar, framställdes, bland *flere* andra, äfven af Biskop Murray.

Landtmarskalken, JustitieStatsministern och Borgareståndets Talman yttrade ännu dagen efter den Kungliga Propositionens meddelande åt Ständerna, och således blott två dagar före det definitiva Thronföljarevalet, sitt djupa bekymmer öfver Carl XIII^s sjuklighet och sina förhoppningar på en tryggare framtid, genom ett *skyndsamt* och lyckligt resultat i den vigtiga angelägenheten, "ehuru" — som ett åsyna vittne antecknat — "enhälligt tvehågsne för Sveriges handels och produktioners öde."

Samma dag (den 19 Augusti) hade en stor grupp af alla Stånd och bland dem flera bland Riddarhusets förnämsta

---

hållet återvända till det enskilda lifvet. Konungens nådiga proposition om pension för honom vid afgång ur tjenst hann ej af Ständerna bifallas, innan Grefve Gyllenborg, den högste domaren på jorden, redan framträdt till redogörelse inför den Allvetandes högre domstol, med tankan på hvilken han under hela sin vandel plägat en kär och tröstrik umgängelse.

ledamöter samlat sig på det så kallade Fisktorget, gent emot huset, der Landtmarskalken bodde. Westin yttrade nu, pekande på en af Prinsens af Ponte Corvo ifrigaste anhängare inom Borgareståndet: "Som detta Statsråd förmenar, "tror jag, mine Herrar, för min del, att "om vi skole välja en Fransysk Mar-"skalk, sker sådant förnämligast, för att "hålla Herrarnes värdigheter och distink-"tioner i helgd."

Sedan Regeringen omsider bestämt sig definitift för Prinsen af Ponte Corvo, skulle naturligtvis vallistorna till den Nämnd, hvarom 61 § Riksdagsordningen handlar, uppgöras i sådan anda. Då förslaget till denna lista förevisades Borgareståndets Talman, fanns derå endast upptaget Wilckes namn bland Hufvudstadens Riksdagsfullmäktige. Talmannen yttrade då sin ledsnad, att på listan "sakna Ståndets *anseddare* och *skickli-"gare* ledamöter." Wilcke förblef likväl den ende Stockholmsbo i Nämnden, till hvilken Engel och Lovén utsågos att vara blott Suppleanter.

Ännu Måndagsmorgonen den 21 Augusti, före Plenas början, sonderades ytterligare Westin, Engel, m. fl.; men kunde ej fullkomligen öfvertygas om nyttan och nödvändigheten af den proponerade

Thronföljarens val. Den som tillsporde dem, såg djupare och klarare in uti framtiden, och "utbrast i fördömmelser "öfver deras egoistiska åsigter, med hot "af kommande generationers förbannelser "öfver deras aska, då obetänksamhet och "egennytta nu ledde deras öfvertygelse."

Statsministern von Engeströms långvariga fördöljande af de handlingar, som borde befordra och påskynda Prinsens af Ponte Corvo val, är förut berättadt, äfvensom Biskop Almqvists rådighet, att genom den enskilda Deputationens yrkande bringa dem i dagsljuset.

General Wrede var af opasslighet hindrad, att inställa sig uti Hemliga Utskottet vid dess första delibererande sammanträde. Andra sessionen, då Utskottet tillstyrkte Hertigen af Augustenburg, var General Wrede väl tillstädes, men gaf sin röst åt Hertigen Administratorn af Oldenburg. Detta Wredes förfarande gjorde ett sällsamt intryck hos dem, som i ämnet voro närmare underrättade och kände hans yttranden af tillgifvenhet i Paris för Prinsen af Ponte Corvo personligen. Vid Hemliga Utskottets tredje session, då denne Furste tillstyrktes, hade Generalens opasslighet åter inställt sig, och han uteblef således från den afgörande öfverläggningen och beslutet.

Från detta skiljde sig dessutom tvänne i Hemliga Utskottet då närvarande ledamöter: Prosten Wijkman, och Borgmästaren Hallqvist från Stockholm. De hade med Utskottets öfriga personal (Wrede undantagen) instämt i tillstyrkandet för Hertigen af Augustenburg, och de vidhöllo halstarrigt samma öfvertygelse och samma uttryckta mening, då Utskottet sednare gången förenade sig om Prinsen af Ponte Corvo. Det var naturligt, att denna oböjlighet ej kunde för ögonblicket lända dem till fromma i opinionen. Också cirkulerade redan Lördagen den 19 Augusti följande quaträn:

»O! Du som ärfver Sveas Thron,
Till trotts af Wijkman och af Hallqvist:
Var helsad af en stor Nation,
Som räcker Dig en fridsam tallqvist!«

Wijkman var emedlerid den enda, som yttrade sig till Presteståndets protokoll den 21 Augusti uti Riksdagens och fäderneslandets stora fråga. Han tillkännagaf öppet, att han i Hemliga Utskottet varit af särskild tanka, jemte skälen för densamma; med förklarande likväl, att han ej ville sätta sig emot Thronföljarevalets enhällighet. Detta skedde också i alla Riksstånden genom acclamation.

I Borgare- och Bondestånden yttrade sig ingen ledamot vid detta högvigtiga tillfälle. Blek, med darrande hand och sväfvande på målet, uppläste Borgareståndets Talman, under synbar sinnesrörelse, den Kungliga Propositionen. Ståndet var högst uppmärksamt; och efter af Talmannen gjord fråga: "Har någon af det Välloflig. Ståndet, att i detta vigtiga ämne tala eller anföra något?" spordes en allmän, långvarig och djup tystnad, som genom Talmannens förklarande afbröts: "att Hans Furstliga Höghet Jean Baptiste Jules Bernadotte, Prins af Ponte Corvo således vore utkorad till Sveriges Göthes och Wendes Kronprins, samt efterträdare efter Hans Maj:t på den Svenska Thronen;" hvarefter Ståndet ropade: "Lefve Thronföljaren! Lefve Sveriges Kronprins!"

Emedlertid hade den lyckliga, minnesvärda dag, som i Sverige börjat ett nytt tidehvarf, ej hunnit randas, innan man redan vidtog de förberedande anstalterna till Thronföljarens underrättande om valet och Hans högtidliga emottagande. Redan Söndagsaftonen (den 20 Augusti) syntes General Wrede och flera verksamt sysslosätta sig med anordnandet af formaliteterna för Beskickningen i Paris, i afseende på etiketten för fram-

förandet af Ständernas beslut, med underrättelse hvarom Grefve Robert Rosen redan andra dagen afsändes.

De som inbillat sig, att Napoleon varit särdeles böjd för detta Thronföljareval, äro ganska litet hemmastadde med tilldragelsernas hemliga driffjedrar. Före Ministern Alquiers ankomst, sköttes de Franska diplomatiska ärenderna hos Hofvet i Stockholm af en Chargé d'affaires *ad interim,* Herr Dessauger. Denne var visserligen utrustad med dubbla instruktioner, för att allt efter olika omständigheter begagna och till och med förevisa, med befallning tillika, att postdagligen underrätta Napoleon om sinnesstämningen för den ene eller andre Thronföljarekandidaten, samt om, i hvad mån och på hvad sätt, denna undergick någon förändring. Men den hemliga och egentliga instruktionen föreskref Dessauger endast, att arbeta för *ett* och mot *ett annat* interesse. Det var *för* Konungens af Dannemark Thronföljareval, som han skulle lägga sig ut. Han borde motivera sitt förord dermed, att Sveriges styrka, för att kunna hålla Ryssland stången i vester, vore en gemensam angelägenhet för hela Europa; att denna blott kunde ernås genom en sammansmältning till ett enda af de tre nordiska rikena — Sverige, Norrige

och Dannemark; och att till detta mål ej funnes något annat, bättre medel och som tillika vore närmare till hands, än Fredriks af Dannemark utkorande till Svensk Thronföljare. Dessauger skulle tillika låta förstå, att om Sverige bestämde sig för detta val, kunde det påräkna Frankrikes bistånd i afseende på återbekommande af det då nyligen förlorade Finland, hvilket Napoleon ansåg böra vara med Sverige införlifvadt, för att fullkomna den politiska jemnvigtsplan och motståndskraft, hvilka afsågos med hela denna politiska uträkning. I den händelse åter, att Danske Konungens val till Svensk Kronprins mötte alltför stora betänkligheter och svårigheter, skulle Dessauger åtminstone, genom alla de medel, som stodo i hans våld, motverka Rysslands inflytande på Thronföljarevalet, och om han märkte, att dess kandidat fick något betydligt parti för sig, söka uppehålla valet så länge, tills han hunnit från Paris erhålla nya och bestämdare instruktioner.

Det sednare alternativet behöfde ej anlitas, som bekant är, och de leende utsigter, Napoleon öppnat för Svenskarne, genom det förra alternativet uti instruktionen för sitt sändebud, fördunklades vid jemnförelsen med de sannolikare

förhoppningar, hvilka voro fästade vid en frejdad härförares lagerhöljda hjessa. De korta, ömsesidigt kärnfulla ord — värdiga århundradets begge största Män — som vexlades mellan Fransmännens Kejsare och Prinsen af Ponte Corvo, då denne underrättade Napoleon om Rikets Ständers val och begärde hans samtycke till emottagandet, visar huru litet dessa höga Personer förut rådgjort i ämnet. Kejsaren gick nämligen flera hvarf upp och ned i rummet, stadnade derefter, med armarna i kors, midt för Kronprinsen, fixerade honom skarpt, och utbrast: *"Voilà ce que c'est que la gloire!"* — *"Oui, la Votre, Sire,"* svarade Hans Kongl. Höghet.

När vid Riksdagens slut Bankofullmäktige skulle väljas i Borgareståndet, ville man gifva en plats bland dem åt Borgmästaren Hallqvist, som var i behof af denna inkomst. Sådant motverkades likväl och gjordes till intet af en annan Ståndets nitiske ledamot, som ansåg att ett dylikt uttryck af Borgareståndets förtroende för en person, hvilken i afseende på Thronföljarevalet yttrat en skiljaktig tanka, kunnat göra en obehaglig sensation hos Kronprinsen. Huru litet man kände Carl Johans ädla hjerta, och huru faktiskt *Han* vederlagt så ohemula för-

utsättningar, bland annat genom den andre dissentientens, Wijkmans, befordran till Biskop och promotion till Kommendör af Nordstjernan, hvars mindre kors till och med Hallqvist erhöll några år före sin död.

Missräkningen på den förkärlek, hvarmed den nya Kronprinsen förmodats skola sluta sig till det system och de personer, hvilka eftertryckligast bidragit till Thronföljarevalet, gaf emedlertid de sednare anledning till föga belåtenhet. De påstodo, att män af helt andra grundsatser förstått att vinna Hans Kongl. Höghets förtroende, redan på Drottningholm, innan Prinsen ännu ens gjort sitt intåg i Hufvudstaden. Uteblifvandet af det påräknade öfvervägande inflytandet låg dem tungt på sinnet och uppenbarade sig, fast i löndom, dock ofta och under särskilda skepelser. Personer lefva ännu, under samtal med hvilka Tibell gret öfver den politik, som skiljde oss från Frankrike och knöt ett så nära förtroende med Ryssland *). Pålman

*) Anhängarne af förbundet med Frankrike voro ej ledde endast af en fåvisk sympati, utan de hade tillika den största och bästa auktoritet att åberopa. CARL JOHAN Sjelf skref nämligen den 8 December 1810 egenhändigt till Napoleon: ”*Depuis la première*

svarade någon, som vid ett tillfälle begärde hans förord, att han ”nu mera tagit sin hand från honom;” och vi irra oss mycket, om icke dessa tänkesätt ägde ömsesidighet. Almqvist blef Ministèrens ifrigaste och ihärdigaste motståndare. I en Borgares qvarlemnade anteckningar träffar man följande tirad:

”Efter försiggångna festiviteter, såg man snart samma personal försäkra sig om sina platser kring H. K. Höghets Person, som undanhållit Dess biografi, m. m., och genom underdåniga försäkringar bedyra, att det skett just för att främja ett så lyckligt och dyrbart ända-

---

”alliance conclue entre François I et Gustave ”Wasa, la France a été, non seulement l'amie ”constante de la Suède, mais encore elle l'a ”appuyée et secourue dans toutes ses guerres. ”La nature semble avoir destiné ces deux ”nations à vivre en harmonie; et si elle a ”refusé aux Suèdois les richesses, elle les a ”doués de la valeur et de toutes les qualités ”propres à l'exécution des plus vastes des-”seins. Il n'y a ici qu'un voeu, celui d'être ”sincèrement d'accord avec la France et de ”participer à sa gloire, toutes les fois que ”l'occasion s'en présentera. Mais l'argent ”nous manque. . . .” (Se Statsministerns för utrikes ärenderna tryckta berättelse till Konungen den 7 Januari 1813, med bilagor).

mål, som Thronföljarevalets enhällighet, hvilket ock hufvudsakligen genom detta deras förfarande åstadkommits. Denna personal visste äfven med skicklighet, att genom denna sin intagna ställning emellan Fursten och Folket uttränga dem, som med honom borde stå eller falla. Man såg en Tibell, Pålman, Almqvist, Sturnegk, Stabeck, Grewesmöhlen *),

*) Bland männen af den 21 Augusti, ådrager sig de begge inbördes vännerne Grewesmöhlens och Oxefbergs bedröfliga slut en särskild uppmärksamhet. Den förre var en man med icke vanligt hufvud och kunskaper. Offer blefvo alla, mot hvilka hans hvassa, hätska penna rigtades, tills han omsider sjelf blef en moralisk sjelfspilling, genom sina egna förgiftade vapens styng. Mången notabilitet i samhällets högsta regioner upphetsade honom till anfall och gaf dem sin rigtning, försigtigt dragande sig tillbaka i skuggan, då opinionen, och slutligen äfven rättvisan, med Grewesmöhlen anställde sitt Räfst- och Rättareting. Innan ännu hans rykte blifvit ohjelpligen sudlat af de personliga smädelser, hvilka utgjorde hans pennas element, omtalades han såsom ämnad att öfvertaga Finansportföljen, hvilken då innehades af Järta: ja det sades, att den Expeditionssekterarefullmakt redan var beslutad, som skulle bereda Grewesmöhlen väg till detta mål. När han ändtligen i Friherre Boije, Ludvig, råkat ut för en lika skicklig, som djerf och ståndaktig motståndare, och

med flere, röna mer och mindre synbara förföljelser, motverkningar, trögare befordringar; och alla tecken visade sig, att Thronföljarens rätta män borde aflägsnas, som ock lyckades, och tidens

---

Grewesmöhlen, genom sina ilskna utfall mot honom (hvilka mången trodde vara tillvägabragte, för att afleda Allmänhetens uppmärksamhet från helt andra föremål vid 1815 års Riksdag) var mogen för lagens näpst, blef han, som hela verlden vet, dömd ärelös och landsflyktig, hvilket sednare öde han undergick i Brödrariket, der han slöt sin stormiga lefnad. Samma dag Högsta Domstolens utslag föll, som beröfvade honom ära och fädernesland, undfägnades han med ett slags medborgerlig middag, bland hvars anställare må nämnas Pålman, Adjutant hos då varande K. K. H. Kronprinsen.

Oxelberg, så lyckligt verksam inom sitt Stånd för den goda sakens framgång vid Örebro Riksdag 1810, och som den 21 Augusti hade den äran att anföra en Bondeståndets deputation, hvilken underrättade Medständerna om det förras val af Thronföljare, blef knappa tre veckor derefter, eller redan den 12 September, uti en officiell skrifvelse från Kongl. Maj:t till Riksens Ständer, efter framställning af Statssekteraren Järta, anklagad för de förgripliga ordalag, med hvilka han i ett skriftligt yttrande uti sitt Stånd apostroferat Magasinsstyrelsen. Yttrandet vittnade visserligen något för starkt om förtroligheten mellan Oxelberg och Grewesmöhlen; men så var ock

händelser lemna kanhända ännu i detta ögonblick bekräftelse derpå.”

De blad i Sveriges historia, på hvilka de personer, som åren 1809 och 1810 verkat, i hvilken rigtning som helst, varda förr eller sednare antecknade, och skola ofelbart äfven förvara Biskop Wijkmans namn. Han, en bland sitt Stånds djupsinnigaste Riksdagsmän, med ett afgjordt inflytande der, har med jemna steg vandrat sin långa bana. Han har visserligen varit ett påräkneligt stöd för Regeringen; men varsam i form och utan fjesk, aldrig förlupit sig genom öfverdriften af nit, och aldrig äfventyrat sitt rykte genom otidiga ansträngningar att ställa sig in. Prest har han alltid varit i sitt stånd, och dettas interesse åsidosatte han aldrig af lycksökeri. Också kunde han der uträtta åtskilligt, utan att behöfva tillita de vanskliga ränkorna, hvilkas sammansmidande han väl förstod sig på,

---

den behandling, som Oxelberg för sina ohemnla tillmälen undergick så sträng som möjligt, för att ännu kunna kallas rättvis. Bondeståndet beslöt hans ställande under tilltal, efter Riksmötets slut; och det svåra fängsliga förvar, hvaruti han sedermera hölls i Örebro Länshäkte, i förening med det moraliska lidandet, inverkade menligt på hans helsa och förkortade hans lif.

så väl som trots någon annan, men med hvilka han varit för klok att låta ertappa sig. Förfaren och upplyst af mycken praktik, kände han sakerna från gammalt i botten; och medlen att vinna sina ändamål visste han att noga afpassa efter omständigheternas särskilda beskaffenhet.

Det låg i tingens natur, att alla som voro illa anskrifne och förföljde under regimen af 1800, skulle blifva smekade och komma sig före efter regimen af 1809. Det var detta som Biskop WALLENBERG hade i första rummet att tacka för sin uppkomst, och i det andra, troligen sina höga Frimurarerelationer, hvilka, besynnerligt, men sannt, i Sveriges sednare tider (om till fromma för sakerna och till pris för rättvisan, lemna vi derhän) syntes hafva blifvit en gen och säker trappa till befordran. Detta sällsamma förhållande, som ej gerna kunde undfalla något öfvadt och uppmärksamt öga, huru oinvigdt för öfrigt som helst, äger likväl en helt naturlig förklaringsgrund i Carl XIII^s skaplynne och personlighet. Sådant förtjenar att närmare skärskådas, och lämpligt tillfälle att deråt

särskildt egna sin uppmärksamhet, torde framdeles ej komma att saknas. Här må endast i förbigående vidröras, att Hertigen af Södermanland, länge en lekboll för svärmaren Björnrams *) och bedraga-

*) En dag, under Gustaf III^s regering, då Prins Carl med sin gemål vistades på Rosersberg, får Hertigen vid dejeunén en biljett, efter hvars genomläsande, han yttrar till sin vakthafvande Cavaljer, nu En af Rikets Herrar, Friherre Bonde: "Jag måste genast resa till staden; men kommer tillbaka hit i afton" — "så mycket bättre" — faller Hertiginnan i talet; — "jag kan då göra sällskap; ty äfven jag skulle gerna besöka Stockholm på några timmar." — "Det låter sig ej göra denna gången" — återtager Hertigen — "en angelägenhet af yttersta vigt, som ej tål uppskof, kallar mig, och så snart jag uträttat den, vänder jag i ögonblicket åter. Det är endast Bonden, som kommer att följa mig."

Så snart vagnen hunnit blifva i ordning, reser Prinsen med sin Cavaljer till hufvudstaden. Ankommen till sina rum på slottet, skyndar Hertigen sig upp uti sitt hemliga Ordenskabinett (nu H. K. H. Kronprinsessans Romersk-Katolska Bönkapell, der H. M. Drottningen ooh Hennes Kongl. Höghet förrätta Deras andakt). Baron Bonde får befallning, att följa sin höga Principal. Framför ett altare der, står Björnram, klädd i Grekisk Öfverstepresterlig skrud, och inbjuder Hertigen, att taga sin plats på en vid sidan af altaret anbragt thron, hvilket Prin-

ren Bohemans *) mystiska list, samt en svamp i Reuterholms **) starka hand,

---

sen ock gör, tilläggande Björnram (under många mystiska åthäfvor och ordformler, som det hvarken vore interessant eller passande, att här beskrifva) sig med visshet kunna förutsäga, att Hertigen en dag skall blifva thronens ende och rätte innehafvare.

Sedan detta upptåg, eller denna ceremoni, slutats, kastar Hertigen sig uti sin vagn och återvänder till Rosersberg, åtföljd af sin Cavaljer, hvilken besvär honom att omsorgsfullt dölja hela detta uppträde för sin broder, Konungen (Gustaf III), emedan, om det blefve honom bekant, han troligen ej skulle anse det, hvarken med likgiltighet eller välbehag.

*) Kort efter Carl XIII:s uppstigande på Thronen utkom i Tyskland en bok, kallad: "*Boheman, Haupt der Asiatischen Brüder.*" Denna skrift är dock af mera svärmisk än historisk natur. Man finner der icke ens den föregifna orsaken till hans onåd och fall: Bohemans beredvillighet, att under form af en särskild Orden, hvaruti Hertiginnan af Södermanland och hennes förtrognaste upptogos, gifva dem del af mysterier, hvilka Hertigen velat hafva förbehållna åt sig ensamt och sina närmaste Ordensbröder.

**) Hvem vet icke, att det var Friherre Reuterholm, som, under Gustaf IV Adolphs minderårighet, envåldigt styrde Sverige i Hertigen Regentens namn? Oaktadt allt hvad

fann vägen för sig mer och mer jemnad till Thronen, genom sina mångfaldiga

---

man med skäl kan invända mot en del af denna FörmyndareRegerings system och åtgärder, står det likväl fast, att Sverige under Reuterholms kraftfulla ledning bragtes till ett välstånd, efter hvilket man nu mera knappt kan uppleta något spår. Lika sjelfständig var Svenska dåvarande Regeringens hållning mot Utrikes Makter, och hon lät Sveriges Minister i Paris, gift med den namnkunnige Neckers ännu namnkunnigare dotter, gifva Nationalkonventet broderkyssen. Det var de fläckar af konungablod, hvarmed denna Styrelse var suddlad, vid hvilka de flesta Europas Regeringar studsade tillbaka af fasa; men de hade icke för Gustaf III^s bror någonting afskräckande.

Reuterholm var för mycket kär i den makt, Regenten fann sig belåten att kunna helt och hållet öfverandtvarda i hans händer, för att med lugn motse den unge Konungens inträdande myndighetsålder. Gunstlingen gaf sin Beskyddare råd, som denne hade den ädelheten att förkasta, sedan likväl vissa planer, vid Jubelfesten i Upsala 1793 och i afseende på en konferens af hufvudstadens läkare, misslyckats. När derefter Hertigen återgått till privatlifvet, öfverhopade hans förre Minister honom skriftligen med förebråelser, af den art och i de ordalag, att mången Minister, känslig för sin karakter, sitt rykte och sin sjelfständighet, ej skulle hållit dem till godo ens af sin egen Beherrskare. Att Hertigen af Söder-

och inflytelserika Ordensförbindelser. Och Konungen förvarade städse i tacksamt

---

manland icke desto mindre lät sig dermed nöja, torde kunna förklaras, dels af hans långa föregående vana att ledas af Reuterholm, dels af deras Ordensrelationer. Ty Reuterholm, som undertecknade sina bref med det enda ordet: Primus, beledsagadt med ett dubbelt Andreaskors, underlät aldrig, att påminna Prinsen om de löften han gifvit honom, den trohet och vänskap, han (Prinsen) svurit honom (Reuterholm) "vid foten af altaret." När Hertigen af Södermanland blifvit Konung, uppvaktade Reuterholm, sedan längre tider bosatt i främmande land, honom med skrifvelser af fogligare innehåll. Han ämnade återvända till Sverige och begaf sig ock verkligen inom våra landamären; men det lyckades, fast ej utan svårighet, den nya favoriten Friherre Engeström, att få honom aflägsnad.

Det skulle leda oss alltför långt, att här skildra alla de driffjedrar, som vid detta tillfälle sattes i rörelse. Det redan anförda synes gifva Läsaren tillräckligt begrepp om hvad vi nu haft för afsigt att visa, eller: Ordensvurmeriets politiska inflytande inom vårt kära fosterland i sednare tider. Endast det vilja vi för fullständighetens skull tillägga, att Hertigen af Södermanland, redan under sin broders regering, på egen hand och för egen räkning stiftade en Orden, som höll sina sammankomster i Hertigens rum på Stockholms slott. Ledamöterna af denna Orden buro *offentligen* en särskild

minne dessa åt Hertigen gjorda tjenster.

Oaktadt djup och vidsträckt lärdom, rättskaffenhet och ett värdigt väsende,

---

uniform med axelprydnader och värja. Tillställningen förorsakade Gustaf III så mycket mera bekymmer, som desse Ordensbröder egentligen bestodo af militärer och de Riddarhusets medlemmar, hvilka utgjorde sjelfva kärnan af Oppositionen, tillika med några bland de anseddaste och rikaste af Stockholms Börs. Det var just ett undantag från den stadgade regeln i detta sistnämnde afseende, som Hertigen ville göra till förmån för en ung då ännu föga känd Handlande, v. W., beslägtad med sedermera Grefve Ruuth, om hvars tillgifvenhet Prinsen var angelägen, hvilket, efter ett våldsamt uppträde, var nära att spränga hela Orden. Öfverläggningen om W^s intagande blef nämligen först liflig och slutligen het. Meningarna voro delade, och Hertigen syntes böjd för beviljande af det sökta inträdet. Sådant förtröt i synnerhet Friherre DeGeer, som med värma och bestämdhet erinrade om Ordens statuter och praxis. Då DeGeer märkte, att Hertigen icke desto mindre gaf vika för Ruuthska partiets inflytande, så apostroferade Friherren i skarpa ordalag Hertigen, hvilken åter med mycken köld vände sig om till den vakthafvande och ropade: *"Gif Baron DeGeer ett glas "kallt vatten; luften är honom här för qval"mig."* I stället att lugna, gjorde detta Prinsens yttrande DeGeer ännu mera upp-

voro Wallenbergs egenskaper ej af den politiskt oumbärliga art, att ensamt de mäktat lyfta honom till prelaturen. Men han hade vid den akademiska högtidligheten i Upsala, i anledning af Gustaf IV Adolphs och hans gemåls kröning, verksamt deltagit i de musikaliska upprorsförsöken, medelst "tillämnadt rysligt" uppförande af *Bataille de Fleury*, med thy åtföljande Marseillermarche, och i den riksförderfliga artistiska opposition, som deraf uppstod. Dessa för då varande Konungens och rikets säkerhet särdeles vådliga anslag, kostade Magister Wallenberg sin akademiska docentur, samt ett relegerande från Universitetet, vid seklets början, och tillskyndade honom kräklan tjugu år derefter. Musiken, som vållat hans fall, som utgjort hans tröst under onåden, som ändtligen bragt

---

bragt. Han svarade genast: "*Då jag är "törstig, dricker jag vin, och deraf har jag "sjelf tillräckligt i mina egna källrar.*" Efter detta yttrande, sköt Friherre DeGeer sin stol från bordet och gick sina färde.

När sedermera 1788 års krig utbrast, fick Prinsen StorAmiralen annat att fundera på, än sina Ordensupptåg; och den nu i fråga varande Orden upphörde från den stunden, till Gustaf III^s stora glädje, att någonsin mer sammanträda.

honom upp till höjden af andlig lycka, hade framgent i Biskop Wallenberg en upplyst och kunnig vän. Han skyddade och främjade äfven, utan att sjelf vara drinkare, en i Linköping egentligen bofast, vidt kringspridd Bacchanalisk Ordens oskyldiga nöjen och tidsfördrif. Detta allt bevisar, mer än mycket annat, att Wallenberg begrep och följde med sin tid, sin Styrelses och sina landsmäns sympatier. Han förvärfvade ock derigenom ett samqvämsinflytande, som han saknade på embetsrummet, der, såsom man sett af offentliggjorda handlingar, han öfverröstades af underordnade embetsbröder.

Från de begge Riksdagar Biskop Wallenberg bevistade, återförde han ett oskadadt rykte af ära och trofasthet; men qvarlemnade ej något förvärfvadt af skarpsinnighet och drift. Det var mindre brist på förmåga att genomtränga, än att kunna genomträngas af statsangelägenheternas stela former, som gjorde honom så kall för dessa värf. Och huru skulle väl Iliadens och Odysséens klassiske öfversättare, införlifvad med Greklands höga, fina bildning och bildsköna skaldekonst, kunnat med särdeles värma sluta sig till vår Svenska, tröga riksdagsprosa?

Så länge Preseståndets Vice Talmanskap blott var en *poste d'honneur* anstod den Wallenberg bättre, än mången annan; men han måste se en yngre ståndskamrat flyttad öfver sig, sedan befattningen blifvit en *poste de fatigue,* hvartill Wallenbergs *"kända tänkesätt"* ej gjorde honom tjenlig.

Kyrkan har i Biskop Wallenberg förlorat en aktningsvärd, upplyst, angenäm och grundlärd prelat; men Preseståndet en bland sina minst verksamma ledamöter.

Borgareståndet hade väl, redan innan det sistförflutna Riksdag började sina sammanträden, förlorat sin ofta förut varande, aktade och aktningsvärde, Talman, StatsRådet Schwan; men fäderneslande ägde honom då ännu, uppflyttad i en vidsträcktare och högre verkningsbana. Utan att lemna ur sigte planen för dessa utkast, kunna vi således egna honom några minnesord.

Schwans hågkomst är införlifvad med hela vårt närvarande samhällsskick; ty med hans namn äro våra grundvalar beseglade. Fem Riksdagar förde han med heder och styrka sitt Stånds Talmans-

klubba. Det felades i hans lycka, att hafva fört den vid Valriksdagen 1810, och att *icke* hafva fört den vid reaktionsriksdagen 1812; men i hans ära felades det icke: ty han var lika trogen den Konungaätt, i hvars utkorande han ej haft del, som den statsförfattning, hvars rubbande i en af dess väsendtligaste grundvalar i alla fall låg utom gränsen för hans förmåga att hindra.

Schwan hade allt hvad som fordrades för att vara en köpman, sådan som den gamla tiden ofta framvisade dem, när de bragte sig upp till någon höjd af anseende; sådan som nyare tider sällan eller aldrig kunna förete, då på lyckans tärningskast nu mera beror allt: vinsten, rikedomen, populariteten, aktningen och inflytandet. Schwan hade en grundlig bildning och teoretiska kunskaper, innan han i sitt yrke lade hand vid praktiken. Också uppträdde han först såsom informator i det ansedda Handelshus, der lärjungen i framtiden blef hans kompanjon, och dennes syster hans maka. Schöns firma är en bland de äldsta af dem, som nu finnas i vårt land, och den Schön, som då var husets hufvudman, njöt lika mycket allmänt förtroende för sin redbarhet, som tillgifvenhet för sitt sällsynt angenäma väsende. Också strandade mot

den rotfasta aktning, hvaraf hans namn var omgifvet, alla Gustaf III[s] försök, att kasta skugga på Schönska huset för de Ryska penningeutdelningar, hvilka Konungen påstod hafva skett under 1788 års krig, för Ryske f. d Ambassadörens i Stockholm Rasumoffskys räkning, hvilken hade sina financiella angelägenheter ställda på detta hus. Schwans duglighet undföll icke Schön, som snart erbjöd sin sons lärare att blifva arbetare på sitt kontor. I mån som Schwan der gjorde sin stora användbarhet känd, tillvann han sig icke blott sin patrons förtroende, utan äfven förhoppningar. Deras resultat blef en utländsk resa för Schwan, på bekostnad af Handelshuset, hvars kompanjon han nu mera blifvit. Det var ej en af dessa resor, som mången oduglig lätting företager, för att vid sin återkomst kunna berätta om restaurationer, baler, spektakler, måltider, fester, och mätta hemlandets nyfikenhet med förtäljandet af små äfventyr och anekdoter; utan det var, för att genom vunnen erfarenhet om huru i andra länder tillgår, bereda en större fullkomlighet åt utöfningen af sitt yrke; tillse hvilka förnödenheter vore lämpligast att utskicka eller införa; och knyta relationer, som voro för det egna Handelshuset gagneligast.

Det var kring skräcksystemets tidpunkt, som Schwan uppehöll sig i Frankrike. Åsyna vittne till revolutionens uppträden, återförde han väl hem samma sjelfständighetsbegrepp, samma böjelse för oafhängighet, som voro beståndsdelar af hans moraliska varelse, men ock ett afgjordt hat till anarki. Efter sin hemkomst och sedan han öfvertagit ledningen af husets angelägenheter, var det åt dem ensamt han i början egnade sin omtanka, verksamhet och tid, hvilka han, ju längre desto mera känd och högaktad i och utom den medborgareklass, till hvilken han egentligen hörde, framdeles måste dela åt den mängd offentliga uppdrag och befattningar, hvarmed det allmänna, alltid rättvisade, förtroendet öfverhopade honom. Med skarp urskillning och säker beräkning, styrde han sin kommerciella kosa så, att när under den kinkiga kontinental-konjunkturen mången öfvad seglare på lyckans haf gick med sin rikare laddning i qvaf, inlöpte Schwan med refvade segel i hamnen, icke med ökad, men med bergad förmögenhet.

1809 års händelser inträffade. Främmande för deras anledning, främmande för deras konvulsioner, var Schwan en bland de första, som sakernas nya, till

stadga återförda, ordning uppsökte. Hon behöfde honom, och hon fann i honom en lika pålitlig vän, som tillförlitligt stöd. I sitt yttre sträf, och i sina tänkesätt snarare böjd för makten än för friheten utan starka tyglar, var han städse ett lefvande bevis på, huru mycket hedern och den sanna dugligheten äro höjde öfver en lumpen och förgänglig popularitet. Schwan *sökte* den aldrig: han föraktade, för att icke säga rent af trotsade henne; och det var derföre *hon* aldrig underlät, att, i ödmjuk ställning, åtfölja alla hans fjät. Aristokrat, hvarken genom börd eller sköldebref, var Schwan det icke desto mindre, mera än de fleste som nu för tiden så benämnas, i lynne, kraft, bestämdhet, oböjlighet, ihärdighet. Han var en bland 1809 års Män, och icke den som gjorde de öfrige minst gagn och minst heder. Hans hållning, alltid lika fast, ehvad det gällde att föra folkets talan inför Thronen, eller att till folket bära Thronens bud, gaf hans framställningar fördubblad styrka och fördubbladt anseende åt hans person. När vid 1812 års Riksdag frågan bragtes å bane om definitif reglering af Nationalbeväringen, voro meningarna delade mellan en absolut och en modifierad beväringsskyldighet. Kronprinsen var

böjd för det förra alternativet, men Borgareståndet slöt sig till det sednare, och Schwan, dess Talman, lät som oftast Thronföljaren, under enskilda rådplägningar, förnimma Ståndets önskan och skälen dertill. Kronprinsen, ovan att i sin omgifning höra sanningens språk så oförställdt och så oafvisligt, tog ej alltid väl upp dessa Schwans framställningar. Han hade en dag knappt hunnit inträda uti Kronprinsens kabinett på Örebro Slott, då Hans Kongl. Höghet mottog honom med helsningen: "*Eh bien, Monsieur Schwan, c'est sans doute pour me parler encore de votre* lega? *Je n'aime pas ce mot* lega! — *Oui, Monseigneur, et franchement: l'Ordre des Bourgeois sous ma présidence n'y consentira jamais à d'autres conditions.*"

Det erfordras ej för Schwans karakteristik, att skildra det mer än varma slutet af ett samtal, hvars början vi här meddelat. Men Läsaren har sig utan tvifvel bekant, att Riksens Ständer, endast under vilkor af rättigheten att lega, samtyckte till en allmän beväringskyldighet.

Den afskrifning af Sveriges utländska gäld, som vid 1812 års Riksdag beramades, hvarken biföllls, borde, eller kunde bifallas af Borgareståndet. Det hade va-

rit, att på dess särskilda medlemmar vältra skulden för beslutet, hvarigenom de trafikerandes kredit på utrikes orter naturligtvis skulle blifvit störd *). När

---

*) En eller annan omständighet torde väl löna mödan att i minnet återkalla, rörande beslutet 1812 i afseende på det knapphändiga sättet att liqvidera rikets utländska gäld, helst denna åtgärd vid sednare Riksdagar blifvit från den ministeriella sidan åberopad såsom ett *nec plus ultra* af vishet och rättvisa, under det att man från det motsatta hållet uppräknat den bland *gravamina* mot förvaltningen efter 1809.

Kongl. Maj:t hade till Hemliga Utskottets (1812) uppmärksamhet framställt, hurusom, uppå Kongl. Maj:ts yrkande, genom Dess Minister i Paris, att de behörigen erkända fordringar, dem Svenska undersåter hos Franska Regeringen före kriget ägde, och hvilkas betalning formligen och medelst skriftliga resolutioner af Franska auktoriteterna bifallen, endast i följd af kriget blifvit uppskjuten, måtte, vid då mera återkomne vänskapliga relationer, varda godtgjorde, Frankrikes Kejsare låtit genom sin Minister för utrikes ärenderna, i de bestämdaste uttryck förklara, "att, enligt Folkrätten, alla rekla-"mationer, ansökningar och fordringar hos "Franska Styrelsen voro helt och hållet för "alltid dödade genom krigstillståndet." Ej mindre vid tillämpningen af denna, utaf en främmande stat till direkt förfång för Svenska undersåter, antagna princip, än i betraktande af den sedermera inträffade occu-

frågan förekom i Borgareståndet, anmälte Schwan sig jäfvig att föra ordet,

---

pationen af Hertigdömet Pomern, oansedt den lemnade garantien åt Svenska rikets integritet, äfvensom af de oberäkneliga förluster Svenska undersåter lidit, dels genom vänskapliga nationers kaperier, under lofliga handelsföretag, dels förmedelst dekreter om förändringar i underlagda staters finanser, hvaraf det som rörde Konungariket Holland, påbjöd en realisation, hvilken med 2/3:delars afdrag å beloppet, träffat sjelfva de vänskapliga makternas undersåters derstädes ägande fordringar, dervid jemväl H. K. H. Kronprinsen sett den för ett af Honom i Holländska fonderna nedsatt betydligt kapital på en gång till 1/3:del förminskas, — hade Kongl. Maj:t funnit det vara hög tid att söka någon säkerhet och fond för Sveriges kronas och dess undersåters skadeslöshållande, samt att ett nedsättande af utländska riksgäldens belopp sålunda skulle ifrågakomma, icke under tillämpning af andra staters grundsatser allena, utan för eget försvar och såsom medel till ett utbyte mot lika reella fördelar och effekter.

Hemliga Utskottet yttrade enhälligt den öfvertygelse, att Riksens Ständer hvarken borde eller kunde godtgöra Riksgäldskontorets utländska gäld i hela dess vidd; men om sättet att härvid förfara, uppstod skiljaktiga meningar. I afseende på den af Kongl. Maj:t föreslagna betalning och indemnisation till Svenska undersåter, medgaf väl Utskottet samfäldt principens rigtighet;

såsom innehafvare af ett utländskt Handelshus' fordringsanspråk, lemnade klub-

---

men pluraliteten föreslog en mera vilkorlig liqvidation, jemte en aflägsnare termin för densamma, dervid likväl undantagen ersättningen till H. K. H. Kronprinsen, ej allenast för de af Honom å Svenska undersåters verificerade fordringar utbetalta förskott, utan ock för hvad Han i utländska fonderna förlorat. Dessa förskott borde H. K. H. vid första möjliga tillfälle ersättas, äfvensom Dess redan gjorda förluster ej mindre än de, som genom Franska Kejsarens dekreter i afseende på andra staters fordringar kunde tillkomma, blifva H. K. H. framdeles godtgjorda.

När detta Hemliga Utskottets utlåtande föredrogs i StatsRådet, förklarade Kronprinsen: "att H. K. H. icke ville emottaga den i "*sednare* momentet föreslagna ersättningen "för de H. K. H. redan tillskyndade enskil-"da förluster, emedan H. K. H. ansåg en "sådan ersättning icke öfverensstämma med "Sina grundsatser af rättvisa och billighet. "Den förlust i Sin enskilda förmögenhet, "som H. K. H. lidit genom Holländska na-"tionalskuldens konsolidering, hade tillkom-"mit förr, än fråga var om H. K. Höghets "utkorande till Svea Rikes Kronprins, och "drabbade H. K. H. såsom ännu Fransk un-"dersåte. Om denna förlust skett efter H, "K. Höghets antagande af det utmärkta rum "närmast Thronen, som Kongl. Maj:ts nådiga "välvilja och Svenska Folkets förtroende åt "H. K. H. erbjödo, så hade H. K. H. äfven

han till Vice Talmannen Sandberg och aflägsnade sig. Då saken blifvit afgjord

---

"icke tvekat att af Svenska Statskassan e-"mottaga ersättning för densamma; men vid "nu beskaffadt förhållande kunde H. K. H. "deremot icke annat än afslå en förmån, "hvars blotta tillstyrkande H. K. H. skulle "hafva undanbedt Sig. H. K. H. behagade "dock med välbehag erkänna Riksens Stän-"ders i Hemliga Utskottet deputerade leda-"möters afsigt härmed, och var för öfrigt "öfvertygad, att Kongl. Maj:t i nåder ville "för den del som några ytterligare förluster "tilläfventyrs kunde träffa H. K. H. å Dess "i främmande länder än återstående enskil-"da förmögenhet, derest ersättning ej an-"norledes vunnes, nogsamt iakttaga, att den "återstående tredjedelen af utländska stats-"skulden icke skulle blifva till liqvidation "bringad, innan H. K. H. jemte de Svenska "undersåter, som kunde anses i samma ka-"tegori, blifvit rättvisligen indemniserade."

Nu aflät Konungen Sin i 7 punkter affattade proposition i ämnet till StatsUtskottet, "att all betalning af Riksgälden, sådan den vid Riksdagens början 1812 befanns, för ännu återstående lån, som blifvit upptagne i Holland, Brabant och Genua, skulle, så till kapital som upplupne rentor upphöra. 2:o Att 1/3 af berörde gäldkapital skulle blifva att anse såsom en underpant, till Svenska statens indemnisation för lidna förluster, men att något anspråk till erhållande af de förfallna rentorna samt de 2/3:delarna af kapitalet icke någonsin skulle af Riksens

genom omröstning och Schwan återvände till sessionsrummet, mötte han en Stån-

---

Ständer upptagas eller fråga om godtgörande deraf kunna hos Riksens Ständer väckas; att deremot Riksens Ständer skulle öfverlemna till Kongl. Maj:ts afgörande, att om och när Kongl. Maj:t skulle finna det nödigt, något anspråk i afseende på den återstående 1/3 af kapitalgälden erkänna, eller ock att förklara äfven denna 1/3 alldeles förfallen och tillintetgjord, på sätt Riksens Ständer om de upplupna rentorna och gäldkapitalets 2/3 förordnade, samt att Kongl. Maj:ts beslut för meranämnde resterande del skulle anses af Riksens Ständer gilladt och faststäldt, såsom vore det af dem nu vidtaget. - - - 5:o Att af de indragne fonderna medel skulle utses, att dermed godtgöra de Svenska undersåter, hvilkas fordringar af Franska Regeringen redan blifvit med formliga akter och resolutioner fullkomligen verificerade, uppgående till 2,995,937 Livres 2 Sous 4 Deniers Tournois, hverå H. K. H. Kronprinsen, af ömhet för Svenska undersåters väl, och af öfvertygelse om fordringarnas rättmätighet, af enskilda medel förskjutit 18 procent, som borde Honom ersättas, och dervid H. K. H. fästat det förbehåll, att, sedan detta förskott blifvit guldet, fordringsägaren, då liqvid kunde på ett eller annat sätt beredas, skulle ytterligare undfå 48 2/3 procent af fordringsbeloppet, utgörande, tillsammans med förenämnde redan erhållna 18 procent, 2/3 af hela summan; men den derefter återstående tredje-

dets ledamot, hvilken han frågade efter resultatet af voteringen. Underrättad

---

delen skulle öfverlemnas till Kongl. Maj:ts disposition, för att användas till föremål af allmän nytta för riket. Varandes det ock Kongl. Maj:ts nådiga afsigt, att ställa berörde tredjedel under LandtbruksAkademiens förvaltning, såsom fond till de från Akademiens bestämmelse oskiljaktiga utgifter. 6:o Att likaledes af indragna summor skulle beräknas någon fond, hvarå ersättning kunde anvisas till Svenska undersåter, dels för fordringsanspråk af lika beskaffenhet med den näst föregående punkt upptager, dels för sådana bevisliga förluster, som under en loflig handel och sjöfart blifvit dem tillfogade af Makter med hvilka riket varit i fredligt förhållande, och till afvärjande hvaraf andra vanliga mått och steg, såsom assurans och dylikt, således icke kunnat tillfyllestgöra. 7:o Att enär genom nu föreslagna beslut Riksens Ständers finansplan komme att undergå en hufvudsaklig förändring emot hvad dittills varit stadgadt, Riksens Ständer måtte begagna den såmedelst beredda utväg att, utan sedelmyntets ytterligare förökande eller Svenska Folkets betungande utöfver dess krafter, finna en fond, för att genom derpå grundade inhemska lånebidrag, ställa Kongl. Maj:t till disposition den summa, som i förhållande till rikets snart sig utvecklade politiska tillstånd, för de för dess försvar förknippade oundgängliga kostnader erfordrades."

Slutet af denna Kongl. Maj:ts nådiga Pro-

derom, att Ståndet med pluraliteten af en enda röst förkastat afskrifningen, ut-

---

position vid Urtima Riksdagen 1812 erinrar otvunget om ett visst syskontycke med finalen i Kongl. Maj:ts nådiga Proposition om Statsverkets tillstånd och behof vid Urtima Riksmötet 1834, der det heter, att "då införandet af ett väl ordnadt fondsystem icke allenast grundlägger möjligheten, att, utan allt för stora uppoffringar, bereda utvägar till Rikets försvar, i händelse af krig, utan ock innebär garanti emot tillfälliga missbruk af Bankens kredit och följaktligen säkrast betryggar myntbestämningens bestånd; så äskar Kongl. Maj:t af Rikets Ständer, att till förberörde utgifter Riksgäldskontorets obligationer på Tre millioner Riksdaler Banko varda ställda till Kongl. Maj:ts disposition. - - - Kongl. Maj:t har af uppgjord beräkning öfver Riksgäldskontorets tillgångar och utgifter från och med 1835 inhemtat, att så väl renta som amortissement å Tre millioner Riksdaler i obligationer kunna af Riksgäldskontoret bestridas, utan att nu gällande allmänna bevillning eller andra till Riksgäldskontoret ingående afgifter behöfva i någon mån förhöjas."

Det skulle föra oss allt för långt, att här upptaga berättelsen om de olika tankar, som vid 1812 års Riksdag yttrades i afseende på förenämnde Kungliga proposition. Allt hvad uti Riksstånden härom anfördes är blott mer och mindre omständliga och sirliga variationer af det tema, som igenfinnes

tryckte han sin förtrytelse öfver den föga skillnaden i röstantal, emedan han

---

uti StatsUtskottets afdelning för Riksgäldsverket, der ärendet först handlades. Det var der Grosshandlaren *Malm* yttrade: "Sedan jag med största uppmärksamhet genomläst Propositionen angående utländska Riksgälden, har jag derom blifvit öfvertygad, att de förluster som Sverige och dess inbyggare fått vidkännas en tid bortåt, genom främmande Makters orättvisa och oväntade förfarande, äro så kännbara, att alla utvägar till skadestånds erhållande böra sökas; dock kan det ej vara förenligt hvarken med Kongl. Maj:ts ädla och nådiga tänkesätt, eller med Svenska Nationens interesse, att söka ersättning af andra oskyldiga menniskor, som säkert redan sucka under tyngden af det främmande ok dem trycker. Svenska Folket har sen urminnes tider hos alla civiliserade Nationer ägt det största förtroende, äger det ännu, och skall säkert aldrig komma i saknad deraf, om icke dess egna uppförande dertill föranleder. Af dessa konsiderationer och i den glada förhoppning, att ställningen i Europa en gång skall få ett bättre skick än den nu har, kan jag ej tillstyrka att all betalning af utländska gälden så till kapital som rentor skall upphöra, helst jag inom mig hyser den fulla öfvertygelsen, att denna gäld förr eller sednare, ja, om ej förr än i 3 eller 4 led, och då kanske mycket drygare, måste afbördas — de olägenheter, som dessutom handel, sjöfart och i följd deraf näringar under tiden skulle få vidkännas

ansåg den urgamla Svenska redligheten lida ett afbräck genom ett så beskaffadt sätt att göra sig qvitt sin gäld.

---

genom Propositionens antagande, äro väl så påtagliga, att de ej behöfva nämnas," m. m. — Brukspatron *Mitander:* "Att Franska Styrelsen våldfört vissa Svenska undersåters egendom och låtit förorsaka dem kostnad, är sådant som ofta händer och hvilket förmodas en dag kan reklameras; men månne derföre är billigt qvitta med en alldeles oskyldig, som genom Franska öfvermakten blifvit dem underlagd, och derigenom förlorat så mycket, att för många ej mer är qvar, än hvad han vet sig hafva att fordra af en för ära och tro känd Nation? Vi hafva ju ganska ärligen bekommit dessa medel i Holland, Brabant och Genua, innan de voro nog olycklige komma under Franska väldet? Hemställes derföre, om det är skäl lägga sten på börda, och fast stagnation i handel nu är, och i följd deraf bristande vexeltillgång, så anser jag för min ringa del betalningen för alla lån, så å ena som andra stället, icke böra upphöra, utan uppskjutas till framdeles, då ställningen torde förändra sig och utsigterna blifva förmånligare än de nu äro." — Landshöfdingen Friherre *af Håkansson:* "Alla tiders erfarenhet har visat, att hvad som heligt bör iakttagas emellan enskilde, måste ofta, då fråga är stater emellan, gevika för politiska konsiderationer. Enskilde personers inbördes afhandlingar och förbindelser grundas på tro och lofven, men annat förhållande är Stater emellan. Sverige är

Realisationens anhängare hafva i sednare tider räknat sig hans instämmande

---

skyldigt till Franska undersåter omkring 9 millioner Riksdaler. Om Sverige kunde betala och gjorde det, skulle Sverige i samma mohn försvaga sina moyens, att, om så påfordras, med framgång möta en trotsande fiende. Vi känna väl icke hvad Kongl. Maj:t i nåder behagat Hemliga Utskottet meddela, men vi se dock af vissa allmänna steg, som tagas, att något måtte vara att befrukta. Ett krig är nära att utbrista mellan Ryssland och Frankrike: och vi löpa faran af ett fredsbrott antingen med Frankrike eller tilläfventyrs med någon annan Makt. Det är således högst vigtigt, att åt oss sjelfve förvara de tillgångar, hvilka uti en sådan belägenhet äro alldeles oumgänglige," m. m. — Arkiatern *von Schulzenheim:* "Mig, så väl som hvarje redlig Svensk man, skall det alltid förekomma högst stötande att ej betala hvad man är skyldig. Men vid detta tillfälle måste vi öfverväga, att Sverige i flera afseenden blifvit på ett fiendtligt och ovärdigt sätt behandladt af Franska Regeringen, och att samma Regering äfven vägrat betala Svenska undersåters rättmätiga och formligen erkända fordringar, hvarföre vi ock med skäl skulle kunna begagna oss af jus talionis. Men jag finner det dessutom äfven obehörigt, att vi skulle gifva full betalning för obligationer, hvilka nu för ett ringa pris föryttras, enär H. K. H. Kronprinsen genom reduktionen af Holländska statsfonderna gjort en förlust af 2/3 på Dess i samma fonder

i deras åsigt till godo. Och visserligen utgjorde hans omdöme en betydlig vigt

---

insatta förmögenhet. Det är visserligen ömt, att folk, som uti Svenska lånen instuckit deras penningekapital, skola förlora; men föreställningen häraf mildras dock, när man besinnar, att obligationerna gått ur hand till annan, och troligen hvarje gång till nedsatt värde, så att förlusten icke kommer att drabba dem, hvilka aldraförst anförtrott sina penningar åt Svenska staten. Och att sig så förhåller, anser jag ej böra kunna sättas i tvifvelsmål, när man känner att utländske män, säkerligen mot en ganska stor rabatt åt Svenska medborgare försålt deras obligationer uti våra utländska statslån." — Statsmajoren *Westin:* "Om Regeringar sins emellan icke alltid skulle anse sig lika pligtige som enskilde personer, att uppfylla ingångne förbindelser, så måste vi eftersinna, att detta blir en sak endast emellan de regerande, ehuru följderna kunna drabba folket. Men det är ett helt annat förhållande, om en hel Nation genom sina Representanter vägrar att betala skulder, som Nationen förut högtidligen garanterat. Jag kan ej eller inse på hvad sätt vi skulle försvagas, om vi inställa alla betalningar till nästa Riksdag. Saken blir ju alltid uti samma skick som förut. Beträffande deremot H. K. H. Kronprinsens förskott, så lärer ej finnas någon Svensk medborgare, som icke med största glädje skall omfatta detta tillfälle, att i underdånighet få erbjuda H. K. H. ersättning för den summa, som H. K. H. för att

i vågskålen. Men åtminstone hade han alltid ej varit af denna mening; ty då

---

mildra enskilde personers förluster, af egna medel, så ädelmodigt behagat förskjuta. Ehvad beslut som tages, blir det efter all anledning en ganska farlig sak i framtiden att egenmäktigt abolera rikets utländska gäld. Sådant skall säkerligen leda till skador och förderf, i synnerhet för Handlande, som äro i behof af relationer i de länder, der lånen äro gjorda. Med samma skäl, som vi tro oss kunna och böra afskrifva 2/3 af gälden, med samma skäl tycker jag vi också kunna afskrifva gälden hel och hållen. Af H. K. H. Kronprinsens egen höga deklaration till Stats-Rådets protokoll, hafva vi ju funnit, att H. K. H. Sjelf undanbedt sig ersättning för hvad H. K. H. genom reduktionen af Holländska fonderna förlorat. Jag tror ej, att vi från den reglering en annan stat pröfvar nödigt att med dess finansverk vidtaga, kunna hemta något antagligt skäl att vägra full betalning af våra skulder. Det är ej längesedan vi till 2/3 nedsatte värdet af kreditsedlarna; men man hade säkerligen, *åtminstone den tiden sådant skedde,* funnit det högst orättvist, om en annan Stat, hos hvilken vi ägt fordringar, häraf tagit sig anledning, att endast med 2/3 liqvidera dess skulder." — Biskop *Murray*: "Jag ryser vid den belägenhet, hvaruti jag ser mitt fosterland, som, för närvarande icke kan fullgöra sina förbindelser. Men förbindelser behålla likväl deras natur, om de ock icke kunna genast och ordentligen uppfyllas. Jag fruk-

en bland Börsens medlemmar redan 1816 föreslagit en dylik åtgärd, apostroferades

---

tar för de följder, som ren afskrifning af ifrågavarande skulder kunna hafva både på den allmänna och enskilda krediten. Känslan af rätt och billighet emot hvar man syнas äfvenledes afstyrka ett sådant steg. Emedlertid förklarar jag mig ej känna de hemliga driffjedrar och orsaker, som Konungen endast i nåder kunnat förelägga Hemliga Utskottet, och hvilka förmått samma Utskott till det tillstyrkande, som den Kongl. Propositionen innehåller. Jag vördar de propositioner som af en upplyst och ädelmodig Konung göras Dess folk och förlitar mig på Dess Rådgifvare i de mål, som äro utöfver min krets att kunna bedömma. Men hvem känner ej det öfvervåld, som öfvergått en rikets provins och det förklarande öfvermakten afgifvit om Svenska lagliga fordringar i dess händer? Ehuru med blödande hjerta nödgas jag derföre förena mig med Friherre af Håkansson och Herr von Schulzenheim uti det yttrande desse Herrar, lifvade af samma fosterlandskänsla, som jag, redan afgifvit, och söka min tillfredsställelse i sakernas nu varande ställning, som påkallar en annars så motbjudande utväg att liqvidera rikets skuld." — I Håkanssons och Schulzenheims yttrande instämde äfven Professor *Forssell,* efter följande bittra apostrof till 1809 års revolutionsmän: "Om man endast efter billighetens lagar skulle granska förevarande fråga, så tror jag att man borde besvara den med Nej, och att det ej vore vär-

han af Schwan med den lakoniska frå-

digt en Nation att, efter mognad och lugn öfverläggning, neka att betala på god tro erhållne lån, hvilka af Nationen blifvit högtidligen garanterade. Men enär man känner af historien. att *de Regenter, som samvetsgrannt följt grundsatser af rättvisa och billighet, sjelfve fått umgälla deras rättsinnighet*, verkar sådant till ett annat bedömmande. I alla tider har en våldsam, klok och tilltagsen fiende önskat, att råka en samvetsgrann motståndare. Om Sveriges Rikes Ständer med aldrig så mycken noggrannhet uppfylla sina förbindelser, skall inkräktaren ändock ej sakna pretext, då han vill skada oss," m. m. — Doktor *Renström* "erinrade om den stora sannolikhet som sig företedde, att icke ens våra utländska fordringsägare lära anse berörde steg från vår sida så illa, som det verkligen förekommer oss sjelfva. Ty långt förr, än något tecken sig visat, att Sveriges Konung och Ständer skulle besluta att upphöra med betalningen af utländska skulden inom Franska området, hafva fordringsägarne sjelfve väntat sådant, såsom en naturlig följd af Franska Regeringens kända orättmätiga förfarande mot de Svenske medborgare, som hade godkända fordringar hos Franska Kronan. Bevis för denna förmodan ligger uti det betydliga underpris, hvartill, såsom bekant är, innehafvare af Svenska obligationerna i Holland och Brabant då genast begynte att desamma afyttra."

Beträffande sättet till fordringarnes godt-

gan: "huru har Herren kunnat tillstyrka "en så ägta Robespierrisk utväg?"

---

görande, så ansåg Friherre *af Håkansson:* "att H. K. H. Kronprinsen först borde återfå efter cours af H. K. H. förskjutne 18 procent, och att coursdifferensen skulle godtgöras af hvad de enskilde fordringsägarne borde tillkomma; samt att så väl de enskilde fordringsägarne, som Åkerbruksakademien, sedan beloppet blifvit reduceradt till Svenskt Banko efter pari cours, eller 8 Skillingar per Livre Tournois, skola liqvideras med Riksgäldskontorets obligationer med 5 procents årlig renta." — Professor *Forssell:* "Huru mycket skulle det icke blifva sårande för H. K. H. Kronprinsens grannlagenhet, om vi i underdånighet erbjuda H. K. H. ersättning af Dess förskott, på samma gång vi afslå sjelfva fordringarna, på hvilka vi tro oss böra afpruta tredjedelen?" — Stadsmajoren *Westin:* "I anseende till hvad Herr Professoren Forssell behagat yttra om H. K. H. Kronprinsens delicatesse, så tror jag, att om saken blir för H. K. H. rigtigt framställd, H. K. H. ej skall med missnöje upptaga om Riksens Ständer, som ganska väl känna H. K. Höghets ädelmodiga tänkesätt, hvilka ej skulle tillåta H. K. H. att återfordra de af H. K. H. förskjutne 18 procent, i underdånighet utbedja sig, att få hålla H. K. H. skadeslös," o. s. v.

Verkställigheten af den liqvid, som efter förenämnde grunder vid 1812 års Riksdag beslöts af rikets utländska gäld, uppdrogs, i afseende på Holland, åt Statsministern för-

Vi driste ej afgöra, om det mera hedrar Carl Johans örnblick och upphöjda tänkesätt, eller Schwans egenskaper, att den sednares ofta mot Furstens stridiga och aldrig undanstuckna åsigter, icke hindrade, att Schwan allt framgent undfick de mest lysande prof af Regentens högsta förtroende, dels genom ett fortsatt öfverandtvardande åt hans starka, pålitliga hand af Borgareståndets Talmansklubba, och dels slutligen genom hans utnämnande till en bland Konun-

---

utrikes ärenderna von Engeström, Hofkanslern af Wetterstedt, StatsRådet Mörner och StatsSekreteraren Wirsén, med Ledamoten af Nederländska Handels- och Koloni-Rådet van de Poll; och skulden till dennes principaler, som 1812 utgjorde 4,160,700 Riksdaler Holländsk courant i kapital och 970,281 1/5 Riksdaler i upplupna rentor, nedsatt, enligt beslutet vid Riksdagen till tredjedelen af det ursprungliga kapitalet, eller 1,386,900 Riksdaler, med annihilerande af alla rentor, så väl upplupna som upplöpande, godkändes till betalning med 1,300,000 Riksdaler Hamburger Banko. På köpet erhöllo våra Holländska kreditorer en öfverlåtelse af Svenskarnes anspråk hos Franska Kronan 2,995,937 Livres 2 Sous 4 Deniers Tournois, hvarom allt en konvention i 4 artiklar blef upprättad mellan ofvannämde Svenska och Nederländska Kommissarier, Nyårsafton 1815.

gens Rådgifvare. Genom sina egenskaper vuxen denna plats, stod den likväl ej i harmoni med Schwans lynne och vanor. Han var utomdess icke en man, att af konsideration för hvem helst och hvad helst, gifva vika utan heta strider. Allt detta, sammanlagdt med obehaget, att, fastän ej sjelf personligen, vara blottställd för Representationens anfall, likväl vara ställd i ett slags moraliskt tvång att dela ljuft och ledt med dem, som voro dessa anfalls egentliga föremål; — allt detta, sammanlagdt, rubbade hans helsa, störde hans sinneslugn, tärde hans lifskrafter, och bragte honom i förtid i grafven, några månader efter sista Riksmötets början. StatsRådet Schwans alltför snara bortgång är så mycket känbarare för Konung och Fosterland, som hans rådslag just uti de invecklade financiella frågor, hvilka för närvarande sysslosätta *alla* Svenska medborgares uppmärksamhet och tankar, bort vara af uteslutande vigt, emedan han både insåg och ville det rätta.

Under mellantiden från Riksdagen **1828 — 1830** till den af **1834** äro Lagmännen Noræus och Ståhle samt Borg-

mästaren Lindqvist aflidne. Den förstnämnde skulle ej haft behof af sina mäktiga relationer, med Grefliga Ugglaska huset genom slägtskapen, såsom embetsman med Landshöfding Järta, och i egenskap af affärsman med StatsRådet Nordin, för att ådraga sig uppmärksamhet och göra sig gällande. Hans goda hufvud och hans ovanliga talgåfva (som han hade gemensam med sin till Högsta Domstolens och det allmännas mehn allt för tidigt af döden bortryckte broder, JustitieRådet) gjorde honom särdeles lämplig för Riksdagsmannabanan, der han ofta uppträdde och alltid var Regeringens man. Han understödde henne oförställdt, men utan öfverdrift, och äfventyrade derigenom således icke sitt anseende, vigtigt ej blott för honom sjelf, utan äfven för Styrelsen, hvars vinst på blinda och föraktade anhängare, om den just ej alltid är att försmå i den slutna voteringen, åtminstone är ringare än intet under öfverläggningen. Noræus stod i nära förbindelse med Grefve Wirsén: och dennes förtroende, då det gällde allmänna värf, innebar städse beviset på duglighet. Detta var så mycket mer i afseende på Noræus förhållandet, som deras ekonomiska ställning och följaktligen interessen voro ganska olika. Den

ena, ägande en högst betydlig och väl bevarad rikedom, hvilken med en omtänksam slöja blifvit skymd undan den allt för enträgna nyfikenhetens och den allt för hätska afundens spejande blickar; den andre med vidt kringspridda, vidt uteliggande, vidt utseende transaktioner, invecklad i nästan alla de privata företag och spekulationer, som funnos bragte å bane uti hans hembygd och angränsande provinser. Borgareståndet har i Lagman Noræus förlorat en af sina hittills mest ansedda Representanter, med talang, insigter och ett genomträngande förstând. Den förlust Regeringen lidit, genom hans död, torde vara ännu svårare att ersätta.

Lagman Ståhle hade för mycken lätthet i uppfattandet af andras meningar och i en redig samt behaglig framställning af sina egna, för att icke bemärkas framför massan af Riksdagsmän; men för litet utmärkta egenskaper i öfrigt, att längre sysslosätta uppmärksamheten. Vi förbigå således till och med detaljerna af det åverkansmål, som gjorde en viss förargelse både i det allmänna och för honom enskildt. Äfven han var Regeringens man: äfven han främjade hennes önskningar; och äfven hans bortgång lärer i mer än ett hänseende och vid mer än ett tillfälle blifva henne kännbar.

Hos Borgmästaren Lindqvist, såsom Riksdagsman, fanns ingenting utmärkt; ty han var ej talare och han ökade sällan omfånget af sitt Stånds protokoller med skriftliga anföranden. Likväl var han för sin heder och sin pålitlighet högaktad af sina Ståndsbröder, och Riksdag efter Riksdag Ledamot af KonstitutionsUtskottet. Endast vägledd af ett sundt omdöme och en ren vilja, följde han städse, utan biafsigter, sin öfvertygelse. Flärden hade för honom ingen retelse. Lika obetitlad och odekorerad, som han anlände till Riksmötena, reste han ock derifrån; och det var just detta som förvärfvade honom så stor aktning, tillgifvenhet och förtroende i sin hemort. Hvarje gång han, efter fulländade Riksdagsmannavärf återkom dit, yttrade man högt: Se, han har ej brytt sig om någon högre rang; han har ej låtit hänga på sig någon stjerna: det är en man, som gör sina Kommittenter heder! Och man omfamnade och lyckönskade honom varmare, än om hela verldens titlar och band fallit på hans lott.

Borgmästaren Lindqvist, som aldrig var partigängare, kunde således på sin griftsten ha låtit anbringa den inskription, hvilken en Fransman nyligen lät rista på sin grafvård: *"Ci git qui ne fut pas*

bousingot, pas carliste, et qui n'eut pas la croix d'honneur. Ces vertus négatives me serviront peut-être de laissez passer aux portes du ciel."

Omständigheter hafva beröfvat Borgareståndet tvänne andra af sina förra ledamöter, hvilka döden skonat; begge medlemmar af Styrelsen öfver hvar sitt af Riksens Ständers egna verk: Bankofullmäktigen, Borgmästaren Sandblad och Fullmäktigen i Riksgäldskontoret, CommerceRådet Cronius.

Sandblad äger ostridigt den skärpa i urskillningen, som erfordras, för att leda till ett önskadt mål ganska intrasslade förhållanden. Denna förmåga, som i mångens ögon uppväger frånvaron af egentlig talang, gjorde honom till en verkande medlem af sitt Stånd, der han kraftigt understödde Ministèrens interessen, i synerhet den fraktions, som dref hela Realisationsspelet. Det medförde således ett visst uppseende, mindre kanske för Sandblads egen än för Regeringens skull, att hennes kandidat vardt förbigången vid Hufvudstadens första riksdagsmannaval. Till det sednare, som ägde rum i anledning af Borgmästaren

Ullbergs uppdrag att vara Borgareståndets Talman, tog man så mycket mer för afgjordt, att Sandblad skulle blifva den utkorade, som han tämligen allmänt påstods vara utrustad med Ministèrens speciella förord. Men långtifrån att höja, sänkte denna rekommendation olyckligtvis hans aktier i medborgerligt förtroende, och Borgmästaren Sandblad erhöll vid detta andra val *färre* röster, än han fick vid det första. Saken synes således vara ohjelplig för detta Riksmöte; men den hugsvalande Nordstjernan godtgör sannolikt många både öfverstånda och framtida vedermödor.

Att Cronius redan funnit sin efterträdare på Borgareståndets bänk, är mindre en förlust för detta och för honom, än för Ministèren, som härigenom åter gått miste om stödet af en nitisk vän. Ty hvad har väl *han* derpå förlorat?... Skapad för sällskapslifvet, der Commerce-Rådet Cronius, i besittning af ett ofläckadt rykte som redlig man, sprider glädje och älskar att se glada omkring sig, kan han nu med så mycket större lätthet egna sig åt sammanlefnadens behag, riktade på en gång af hans gästfria lynne och af hans ymniga tillgångar, som han blifvit befriad från bördan af omsorgerna för de allmänna statsbestyren. En

frikostig och huld Styrelse har utomdess långt för detta dragit försorg, att han ej, under hvilka skiften som helst, skulle sakna något af hennes vanliga ynnestprof. Då således Linné, hvilken blott uppgjorde systemer för växtriket och stadnade vid skildringen af pepparns och ingefärans naturalhistoria, utmärktes med *endast* den lilla Nordstjernan; så var ju ingenting billigare i verlden, än att Cronius, hvilken gått ett steg längre, och verksamt bidragit att gifva sina landsmän en åskådlig och *praktisk* kännedom af dessa växters användbarhet, fick Wasen, *tillika* med den Orden, som teoristen bar?

Den som under vidt utseende omständigheter förstår att till en säker hamn styra enskilda angelägenheters kosa, kan ej annat än blifva en pålitlig lots af statens farkost i de allmänna värfvens skär. CommerceRådet Lamberg, en af kuratorerne i den fattige John Halls rika massa, blef således vid sist förflutna Riksmöte, en värdig Representant för Rikets andra, goda stad. Också vardt han i Borgareståndet sin Regerings osvikliga stöd under hela Riksdagen, samt en varm realisationsanhängare *quand*

même. Som man vet, råkades i *denna* punkt, till trots af Euklides och hans axiomer, de begge parallella lineerna Ministèren och Oppositionen. Lambergs pligt att nagelfara med den föregående epokens rådslag lades honom ej det ringaste till last af Styrelsens liberala medlemmar, hvadan ett par befordringar inom hans descendens fortgått utan hinder af de anmärkningsanledningar, hvilka, som man vet, sista Riksdagen i öfverflöd blefvo remitterade till KonstitutionsUtskottet, hvars ena ledamot Lamberg var. Att göra alla till nöjes är ej möjligt. Vid återkomsten till hemorten bedömdes hans uppförande, såsom offentlig man, olika. *Laudatur ab his, culpatur ab illis.* En del betygade honom med fyllda glas sitt bifall, en annan gaf luft åt sitt misshag i ett pasqvill. Tillverkningen bar samma hallstämpel, och synes hafva utgått från samma fabrik, som den beryktade "transperangen" vid Konungens resa om hösten 1832.

CommerceRådet Lamberg hvilar innevarande Riksmöte på sina lagrar.

Apothekaren Huldberg var medlem af Borgareståndet i dettas menlösa dagar

1823, försköts derifrån, när det började antaga en allvarligare karakter 1828 — 1830, och har icke ens kommit i fråga vid nu pågående Riksdag 1834, sedan detta Stånd framträdt med en så sjelfständigt imposant hållning. I stället hafva Melpomene och Thalia åt honom öppnat portarna af sitt tempel. Problemet att tillreda de intellektuella läkemedel, som skulle återgifva Stockholmska scenen friskhet, behag och lif, hafva Huldbergs lofvärda bemödanden likväl ännu ej lyckats att lösa, oaktadt det beskydd af stor, af *hög* betydenhet, hvarunder hans andliga laboratorium blifvit ställdt, der många ingredienser finnas, af mycken och sann, men rå, men grof naturlig qvickhet, samt en total brist råder på hyfsning och underbyggnad. Sannolikt voro Herr Huldbergs talanger, i egenskap af tystlåten men röstägande Representant helsosammare för landets Styrelse, än de på sin nya bana äro vordne för Styrelsen öfver den Kungliga Teatern i Sveriges Hufvudstad.

I räkningen öfver bortgångna Riksdagsmän upptaga vi naturligtvis ej sådane, hvilka från sin bänk i Stånden och

sina stolar i Utskotten hastat att slå sig ned på indrägtiga beställningar i staten: en välförvärfvad lön för representantkallets *syftesenliga* utöfvande. Lika orimligt, som det å ena sidan vore, att till ytterlighet drifva den satsen, det en Riksdagsman, af hvilket Stånd som helst, borde en gång för alla vara utestängd från annan beröring med statsbestyren, än under brinnande Riksdag, samt att Styrelsen skulle blunda för de talanger, som utvecklas, de grundsatser, insigter och själsförmögenheter, som ådagaläggas inom Representationen, hvilka eljest nödvändigt vore, mellan Riksmötena, ett dödt kapital för Nationen: — lika orimligt vore det å andra sidan, att under denna kategori inbegripa dem, som på Riksdagsmannabanan blott en gång blänkt och försvunnit, utan annat mästerprof af sin intellektuella öfverlägsenhet, än det lämpligen afpassade ögonblicket, att vältra stenen undan något beklämdt och inflytelserikt bröst. Gjordt är emedlertid gjordt, och Nationen torde kunna qvitta den efterskänkta räfsten, mot vissheten att finna dess föremål aflägsnade från frestelsen att ännu en gång väga det allmännas fördelar mot de enskilda. Det utgör en bland vårt Representationssätts väsendtligaste brister och af olägenhe-

terna utaf det femåriga afståndet mellan Ständernas påräkneliga sammanträden, att det i Sverige ej lönar mödan bilda sig till en sannt duglig offentlig man. Derföre kunna hvarken Styrelsen eller Folket lära tillförlitligen känna de personer, hvilka i sjelfva verket äro värdige begges förtroende; ty med några dundrande eller kittlande fraser är ej allting väl beställdt. Medborgare skulle på längden blifva föga belåtne med den gedignaste medborgerlighet på tungan, om i hjernan saknades medborgerliga kunskaper och i hjertat medborgerlig vilja. När en gång, under tidernas tider, äfven den mest flegmatiska Nation hunnit komma rigtigt under fund med detta förhållande, så torde det blifva kinkigt för klena Ministrar, hycklande Oppositionsmän och pratsjuka Representanter i allmänhet att göra annat uppseende, än det, som är ett säkert förebud till samtliges förvisande från den politiska skådeplatsen.

Utom Lars Olsson, erbjuder Bondeståndet, bland sina sedan sista Riksdagen bortgångna ledamöter, intet föremål, som ådrager sig särskild uppmärksamhet. Och att Lars Olsson härutinnan utgör

ett undantag, får mera skrifvas på räkningen af händelserna, än af hans personlighet. Ty i denna fanns ingenting utmärkt. Och likväl var han vid fem Riksdagar Bondeståndets Talman. Ordförandeposten uti Riksstånden och den i Bondeståndet framför allt, är af slipprig art, i afseende på den ryktbarhet, som der står att vinna. Om denna, hvad Lars Olsson beträffar, aldrig uppnådde superlativa graden, kommer detta *minus* i spetsfundighet och ränker honom kanske till godo, såsom ett *plus* i hjerta och samvete. Det ligger inom möjlighetens gräns, att den dag kan randas, och kanske snart nog, då man *saknar* Lars Olsson i Talmansstolen. Denna reflexion leder till en annan om den stora förändring som statsförfattningen, tiderna och deras verkande personer i vårt fädernesland undergått. En Lars Olsson kunna saknas, der en Olof Håkansson funnits! Den förre, genom sin Konungs nåd, Talman vid fem; den sednare, genom sina medborgares förtroende, vid åtta Riksdagar. Nåden otillräcklig för den ene, att utöfva inflytande i sitt Stånd; förtroendet tillräckligt för den andre, att leda Ståndet och att gagna fosterlandet. Lars Olsson underdånig gäst och supplikant i Monarkens salar; Olof Håkansson frynt-

lig värd under sin låga hyddas tak åt Sveriges Konung. Lars Olsson död och glömd nästan i samma ögonblick, oaktadt stjernan, som ingen bonde före honom burit, och oaktadt äran att se sin bild pryda audiensrummet i Konungens borg; Olof Håkanssons minne förvaradt i historiens Pantheon, och hans namn upptaget i listan öfver hans tidehvarfs ryktbaraste personer. Lars Olssons stoft gömdt under en anspråkslös torfva på en landtlig kyrkogård i en af rikets aflägsnaste provinser; Olof Håkanssons ben med imposant högtidlighet anförtrodde åt vården af samma hufvudstadens tempel, som förvarar Svea Konungars jordiska qvarlefvor, och nedsatt i *hans väns* Grefve Fersens grift, denne Olof Håkanssons *vän,* hvilken med Landtmarskalksstafven i hand anförde sorgtåget till det hvilorum, som var bestämdt att innesluta *begges* aska.

Den egentliga gränsen för dessa utkast är upphunnen. Men ännu finnes ett föremål, denna så nära, att vi ej kunna försaka tillfället, att dit rigta Läsarens blickar. Expeditionssekteraren

Richert tillhör väl intetdera af Riksstånden; men hans verksamhet har varit så förknippad med deras gemensamma, och han har så nyligen slutat det arbete, som måste utgöra början till deras, att Richert lämpligen blir den sista i serien af de offentliga män, hvilkas karakteristiska drag vi sökt uppfatta och återgifva.

Kongl. Maj:t yttrade nämligen högtidligt på Rikssalen i sitt afskedstal till Riksens Ständer den 19 Mars 1830:

"Under endrägtens lyckliga inflytan-
"de kunna Wi hädanefter förbättra vår
"allmänna lag och genom ett klart och
"tydligt uttryck af dess mening lätta
"dess verkställighet. Denna klarhet, lika
"påkallad af de rättsökande, som af do-
"marena sjelfva, skall åt alla lemna en
"ny säkerhet, och lagkunnige mäns mog-
"na granskning gifva en ledning åt *de*
"*beslut, som vid* NÄSTA *Riksmöte i*
"*detta vigtiga ämne komma att fat-*
"*tas.*"

Att sätta helgden af en stor Konungs yttranden i fråga, vore ett majestätsbrott, hvilket i framtiden kunde leda till långt vådligare följder, än månget beryktadt högmål, från Lindsfelt, Lindbom och Brygger, till Düben och

Vegesach*). Huru mycket ömmare bör

---

*) Bland sednare tiders högmålshistorier må ej förgätas 2 § af 1823 års Riksdagsbeslut, så lydande:

"Efter inhemtad underrättelse, att skrifter blifvit författade och kringspridde, hvilka ej haft mindre afskyvärdt ändamål, än att slita de heliga band, som förena Sveriges Konung med Sveriges Folk, hafve Vi enhälligt inför Hans Kongl. Maj:t och H. K. H. Kronprinsen tolkat Våra känslor af harm och förtrytelse öfver hvarje försök, som kunde vågas mot Nationens heder, lagarnas helgd och den allmänna säkerheten. Vi hafve för ett älskadt Konungahus nedlagt förklaringen af Vår undersåtliga vördnad, tillgifvenhet och erkänsla; hvarjemte hos Kongl. Maj:t Vi underdånigst anhållit, att alla de medel, lagarna lagt i Kongl. Maj:ts hand, måtte, till upptäckande af illgerningens upphof, vidtagne varda."

Ständerna förforo på detta högtidliga sätt, utan att annorlunda än genom en mystisk berättelse ana syftningen af smädeskrifterna, hvilkas ordalydelse de aldrig sett; och Regeringen har allt hittills vetterligen ej funnit mödan värdt att vidtaga någon offentlig åtgärd, för att komma smädeskrifvaren på spåren. Antingen fästade således den ena Statsmakten *för mycken,* eller den andra *för liten* vigt vid dessa skändligheter? Vi hänskjute frågans besvarande, tillika med en närmare utveckling af ämnet, åt någon framtidens Tacitus, hvilken troligen ej glömmer huru forntidens Horatius sjöng: *Parturiunt montes*, &c.

icke denna helgd ligga Regeringens personal om hjertat, hvilken ej blott traditionellt, utan fast mera åskådligt, genom en lycklig erfarenhet dagligen påminnes om den ädla, höga betydelsen af *kungsord!* Men huru då förklara, att Ministèren, som haft fyra runda års beredelsetid på de Propositioner, hvilka borde aflåtas till Riksens Ständer vid innevarande Riksmöte, redan (då detta opusculum lägges under pressen) låtit öfver tolf — säger 12 — veckor efter deras sammanträdande förflyta, utan att missivera nya Lagverket till deras pröfning? Och huru förklara, att Svea Rikes JustitieStatsminister befullmäktigat en Kapten vid Konungens Svea Lifgarde, att intaga sitt rum i Representationen, vid det vigtigaste tillfälle, som för Sveriges hela Justitieväsende inträffat under loppet af ett århundrade, och som på ännu ett sekel torde vara att motse?*) Förklaringsgrun-

---

*) Grefve Rosenblads oförklarliga frånvaro vid Riksdagen föranleder oss likväl ingalunda att instämma i deras åsigt, som fröjda sig öfver detta förebud till hans snara afträdande ur Konungens Rådkammare. Få hafva der gjort det skäl för sig i våra dagar, som han, från den tid, då han ensam, med utmärkt heder, skötte den portfölj, hvilken nu mera fördelad, gifver tre StatsSekterare nog att

derna till dessa fenomener må vara hvilka som helst; men icke bevisar sådant något särdeles bemödande å Styrelsens sida att påskynda ärendernas gång, och icke kan man med skäl förebrå Riksens Ständer långvarigheten af ett Riksmöte, hvilket Ministèren på detta sätt, planmessigt eller planlöst, sjelf gjort allt hvad af densamma berott att förlänga. Detta anmärkningsvärda dröjsmål med en så maktpåliggande och vidtomfattande Proposition får i sanning ej någon mildare anstrykning genom den reflexion, som genast erbjuder sig åt eftersinnandet, att man förjäfves söker ett folks trefnad och ett lands flor genom ett stadgadt myntväsende, derest icke samtidigt med en sådan reglering, kreditlagarne vinna erforderlig förbättring, både i afseende på hypoteks- och namnkrediten: — och likväl är det, för att en

---

syssla. Herrar Rosenblad och Poppius äro de enda bland StatsRådets nu varande ledamöter, som vandrat embetsmannavägen och känna förhållanderna *ab ovo*. Om de lemna Konseljen, kan den möjligen bli reducerad till en Hofcirkel, med allt det leende behag och hela den glänsande ytlighet, som bör kunna göra den till en skola för omgänget — en skola (i *annan* mening) uti behandlingssättet af de allmänna ärenderna.

gång för alla göra ett behöfligt och efterlängtadt slut på Sveriges financiella oredor, som Riksens Ständer nu blifvit sammankallade!

ExpeditionsSekteraren Richert, som sedan sista Riksdagen, efter fulländade lagstiftningsvärf, flyttat från hufvudstaden till den domsaga, hvars lagskipning blifvit honom anförtrodd, är en af vårt lands djupsinnigare tänkare i närvarande tid, med ett nit i forskning, en rastlöshet i arbetsdrift och ett omfång i beläsenhet, hvaruti få torde kunna mäta sig med honom. Framställandet af detta factum innefattar likväl ingalunda en blind och förhastad premiss till konklusionen, att nya Lagförslaget i sin helhet och alla dess delar, är ett *nec plus ultra* af fullkomlighet och tillämplighet. Långt derifrån! Man har sett Richert låna sitt namn, att, vid sidan af Anckarsvärds, erbjuda Nationen ett Representationsprojekt, hvars oduglighet och ändamålsvidrighet ej kunnat undfalla någon kritisk blick, och som skulle beröfvat Folket de garantier det redan äger, så ringa de än synas vara, utan att lemna säkrare, icke ens motsvarande, i stället. Om, för Richerts ära, man bör tro att han obesedt försträckt Friherre Anckarsvärd sitt aktade namn, såsom ”proprie borgen” åt

dennes lärospån i representativa reformer, innebär sådant för ingen del någon eggelse att obesedt underkasta sig Richerts egna juridiska reformförsök. Att bland dem mycket godt och användbart finnes, är ostridigt, och att detta bör antagas, rensadt från hvad icke utan mehn eller fara kan tillämpas, är önskligt och behöfligt. Det är ett dylikt urskiljande af hvetet från agnarne, hvartill Riksens Ständer nu äro kallade, af pligt, af landets behof, af folkets väntan, af Konungens redan vid förra Riksdagen förkunnade höga, landsfaderliga vilja.

Under Richerts vistande i hufvudstaden inhemtades ofta i vigtiga ämnen hans alltid upplysande mening, af Schwerin, Frölich, Anckarsvärd, Hjerta; kortligen, af alla utmärktare och verksammare Representanter. Och Richert meddelade alltid sina råd utan förbehållsamhet, liksom utan enskilda hänsyftningar. Dessa råd voro alltid uppriktiga. Voro de också alltid de bästa? Och om de ej alltid voro det: hvaruti bestod och hvems var felet? Besvarandet af dessa frågor är af allmännare omfattning och leder till allmännare slutsatser, än mången vid första ögonkastet torde inse.

Män af Richerts hufvud, insigter, outsläckliga och outtröttliga forskningsbe-

gär äro ett dyrbart lyckans gunstbevis för det land, der de vistas, och en rik skatt för den stat, hvilken begriper att draga fördel af och att använda dem. Sådant förstodo Sveriges magnater, intilldess Reduktionen tvang dem att sörja mera för sig sjelfve, än för andra. Sådant förstodo Sveriges begge enväldige Carlar. Sådant förstod den alltid utmärkt driftiga, dugliga och omtänksamma Styrelsen under Frihetstidens märkliga epok. Ynglingar af lofvande anlag, män af pröfvad skicklighet utrustades med nödiga medel, för att i främmande länder kunna fullborda sina studier, fullända sin erfarenhet, rikta sina begrepp och till hemlandet återföra en mognad användbarhet, vidsträcktare kunskapsförråd och en mera universell åsigt af vetenskapernas eller förvaltningens särskilda grenar. För Gustaf III gällde den bekanta satsen: ”Staten, det är jag;” och för Gustaf IV Adolph densamma, i omvändt förhållande, det vill säga: ”Jag, det är staten.” Den förre, som i allt endast såg det lysande, det intagande, det angenäma, tyckte således ej mödan värdt att göra någon uppoffring på det blott nyttiga, redbara och grundliga. Den sednare såg sakerna för litet djupt, för litet i stort, för att våga något på hvad

som ej i återbetalning lät beräkna sig antingen i afseende på tid eller belopp. Efter 1809 blef det om funktionerna, mindre om funktionärernes duglighet, man bekymrade sig. Statsministrarne, Statsråden, Justitieråden, Generaler och Generallöjtnanter fingo, genom en § i sjelfva Regeringsformen, deras rang bestämd; men icke ett öre i budgeten, för att dana skickliga ämnen till dessa platsers beklädande. Styrelsens anda har allt sedermera stått i den fullkomligaste harmoni med en trångbröstad statsförfattnings anda; och långtifrån att uppamma, uppdraga och uppmuntra den högsta användbarheten, synes man tvärtom hafva lagt sig vinn om, att befolka statens embeten med en gradvis minskad skicklighet, sannolikt på det att någon utmärkelse alltid måtte qvarstå för den afgångnes räkning. Att spannmål och gräs fortfarande gro och växa på åkrar och ängar; att hjulet fortfarande drifver hammaren, och att malmens lava brinnande flyter i glödheta hyttor; att den salta böljan fortfarande gungar ett eller annat skepp, som på verldsmarknadens stora torg afsätter ett hårdt klimats råämnen, hvilka "en trög Nation, full af hetsigheter" — som Ehrensvärd kallar Svenskarne — i brist af slöjdflit ej mäktat

förädla; att folk födes, i stället för det folk som dör; och att ingen syssla blifvit obesatt eller osökt: dessa osvikliga vedermälen af förvaltningens vishet, af ärendernas ostörda gång, af folkets förkofran, trefnad och sällhet, blefvo tillika måttstocken för erforderliga egenskaper hos de förvaltande. Allt hvad de derutöfver ägde eller förvärfvade var ett öfverflöd, om icke rent af förderfligt, åtminstone fullkomligen umbärligt; och det blef omsider ett bevis på frihet och hägn i ett lyckligt konstitutionnellt samhälle, att hvar och en fick, om han åstundade, för sin egen tillfredsställelse, på hvad sätt och så godt han kunde, skaffa sig ett öfverskott af det vanliga quantum användbarhet, som man väl hade det ädelmodet att fördraga, men utan att önska, mindre behöfva *).

---

*) Det vore obilligt, otillbörligt, att icke fästa uppmärksamheten på de företeelser, hvilka i Credit böra komma förvaltningen till godo. Uppräknandet af de väsendtligaste dragen af sådan rigtning ökar utomdess ej öfver höfvan detta arbetes vidd. Vi göra således all rättvisa åt den omsorg och konseqvens, som blifvit egnade åt utestängandet af farsoten cholera morbus, och hålla oförgripligen före, att både Regeringens och Representationens anseende skulle vunnit på,

Det var naturligt, att den sålunda åt sitt eget öde öfverandtvardade själsförmögenheternas utveckling skulle blifva ensidig, der den blef någon. En del inneslöt sig inom teorier och abstraktioner.

---

om aldrig Tacksägelseadresser och stora Deputationer blifvit beramade med mindre fog, än vid detta tillfälle skett. Vi hafva med ren fosterländsk fröjd bemärkt framstegen af och det allmänna deltagandet för Ullkulturen, hvilken lofvar mer och mer välgörande frukter. Allmänheten borde således med sann tillfredsställelse erfara inflyttandet i Konungens Rådkammare af den man, hvilken, såsom Chef för ett Förvaltande Verk, nitälskat med så mycken värma och framgång för denna vigtiga gren i Sveriges statshushållning. Vi förundra oss öfver, att Regeringen sjelf synts så likgiltig för spridandet af en allmännare kännedom om de ädla och syftesenliga bemödanden, genom hvilka högsta styrelsen öfver lasaretter och hospitaler gjort sig förtjent af uppmärksamhet, bifall och erkänsla; bemödanden, som i sin yttersta utveckling tyckas böra blifva af oberäkneliga fördelar för vanlottade likar och för deras anhöriga, måne om de olyckliges vård och möjliga förbättring. Vi hysa slutligen den förhoppning, att väckelserna, gifna åt uppfinningsgåfvan och slöjdfliten, i afseende på ändamålsenliga torkningsanstalter för den spannmål, som landet årligen afkastar, mångdubbladt skall ersätta de premiebelopp, hvilka för uppfinningen blifvit bestämda.

De sågo verlden endast från sin studerkammare. Andra förirrade sig mellan missvisningarne af stridiga erfarenhetsrön. De hade ej ens aning om system. Af dessa halfvor blef intet helt. Det kom sig deraf, att Styrelsen ansåg sig höjd öfver behofvet af både det hela och delarna.

ExpeditionsSekteraren Richert tillhör den förra af dessa begge kategorier. Han äger i kulturafseende allt, utom den verldskännedom, hvilken ingen bok förmår bibringa, men hvarmed en man af hans snille och hans kunskapsförråd blir lika lätt som snart hemmastadd, då han förflyttas till de ställen, der den snart sagdt tränger sig på erfarenheten. Ett orakel nu, för smärre kotteriers trängtan efter upplysning, och af deras fåviska beundran förstenad i sina egna förutsättningar och föreställningar, skulle Richert tvifvelsutan modifierat dem efter den ledning, som verldserfarenheten lemnar, om han blifvit försatt i beröring med lifvet utom det kära hemmets portar, och framför allt, om han blifvit det i tid. Ty om det fanns någonting för Svenskar att lära på andra sidan om fäderneslandets kuster, den tid nationalstoltheten hade en faktisk bas att stödja sig på, och om de ej försmådde sådant

under Sveriges stora, vackra eller lyckliga dagar: huru mycket mera skall detta ej vara förhållandet nu, då af allt det förra vi ej äga annat i behåll, än den löjliga högfärden öfver vår från Europas yppiga natur, rikedom och bildning isolerade, klippiga halfö, och den ömkliga afunden öfver andra staters glans eller välstånd, för hvilkas ernående vi sjelfve ej lägga två strån i kors. Skalderna prisa våra sjöar och berg, medan det skarpast beväpnade öga blott sparsamt upptäcker något hissadt segel på vattnenas vidsträckta ytor, och medan det jern mer och mer sjunker i värde, som hemtas ur klyftans djup. Opinionens organer utgjuta det bittraste hat mot ett mäktigt grannrike, under det att detta har att tacka sina funktionärers sällsynta duglighet för en öfverlägsenhet, hvars tillvaro vi fördömma, men hvars antydda orsak vi ej på något sätt försöka att tillegna oss.

Om Richert blifvit utskickad, för att i främmande länder inhemta den verldskännedom, hvaraf Sverige sedermera sjelft ville skörda fördelarne, skulle han i Ryssland, enligt hvad nyss nämndes, hafva gjort bekantskap med en embetsmannapersonal, från den högsta till den lägsta funktionären i alla de olika gre-

narne af förvaltningen ett mönster af skicklighet och drift; och funnit, huru ingenting legat Regeringen der mera om hjertat, än att anskaffa och vidmakthålla denna utmärkta användbarhet bland sina delegerade, hos hvilka man öfverser med allt, utom med oduglighet. Han skulle funnit, huru, för att ernå detta mål, Ryska Regeringen än inkallat utländningar, än utsändt egna undersåter *), ja, stun-

*) Då det gäller duglighet och användbarhet gör Rysslands Regering ingen skillnad emellan utländningar och infödingar; äfvensom inga antecedentia, huru beskaffade som helst, innefatta hinder, blott uppförandet under det närvarande svarar emot förtroendet. Ryssen Czernischeff, uppfostrad och städse orubblig i enväldets grundsatser; och Corsicanen Pozzo di Borgo, lika skiftande i yrke som uti politiska åsigter: ömsom advokat, krigare och diplomat: ifrig jakobin i sina och revolutionens yngre år, och den tiden de ryktbara klubbarnas omtyckte talare: Statssekterare på sin fäderneö, sedan den fallit i Englands våld: begagnad då i flera diplomatiska värf för Stora Britanniens räkning: med Hofvets i S:t James tillstånd anställd i Rysk krigstjenst, der han efter några utmärkta handlingar uppsteg till Generalsgrad: slutligen Rysk Ambassadör hos Hofvet i Tuillerierna, sedan hans fordne landsman och ungdomsvän blifvit derifrån förjagad till Elbas och S:t Helenas klippor: och det med

dom tillåtit dem att gå i utländsk tjenst, när detta varit enda sättet att komma

---

samma framgång, lika anseende, när Franska Konungadömets sinnebild varit den äldre Regentgrenens liljor och den yngres galliska tupp: efter Julidagarna någon kort tid misstänkt att hafva låtit sin ungdoms hänryckning för revolutionära utopier uppvakna i sitt åldriga hjerta, men snart ånyo rättfärdigad i Sjelfherrskarens, sin höga Principals, ögon: och intill denna stund i åtnjutande af äran och inflytandet att från Newas strand till stränderna af Seinen föra den Kejserliga örnens stolta bud: lika utmärkt och aktad sedan de patriciska anspråken framblixtra ur juvelerna af Ordnar, med hvilka Europas fleste Monarker täflat att hölja hans bröst, som när anspråken, fullt ut lika pockande och trotsiga, tittade fram under den plebejiskt andryga röda mössan: — Ryssland har förstått att draga fördel af begge dessa sina funktionärers talanger, anvisande åt hvardera den verkningsbana, der dem skulle beredas största utrymmet att gagna, äfvensom det alltid förstår att genom det lysande sätt hvarmed det belönar gjorda tjenster, framkalla förnyade ansträngningar. Vi hafva anfört exemplet af Pozzo di Borgo och Czernischeff, emedan, som Läsaren troligen redan vet eller straxt skall inhemta, vissa beröringspunkter finnas mellan dem och det inre af Sveriges historia.

Grefve Pozzo di Borgo hade den äran, att under fälttåget 1813 och i det blodiga

under fund med hvad man önskat att de skola känna, för att i sinom tid sjelf få

---

slaget vid Leipzig kämpa under Svenska Thronföljarens segrande banér. En Fransysk tidskrift, som upptager utmärkta samtidas biografier, tillåter sig i anledning häraf det ofoget, vanvördligt i framställningssätt och osannolikt (vi hade gerna begagnat ordet *"grundfalskt,"* i stället för "osannolikt," derest icke det förra kommit i vanrykte sedan sista Riksdag, då det begagnades af Öfverste Anckarsvärd på Riddarhuset, för att intyga osannfärdigheten af hvad han visste sannt vara) i uppgift, (oaktadt den ryktbare Engelsmannen Sir Robert Wilson, hvilken skrifvit historien om mötet i Åbo, instämmer i samma mening), att förtälja, hurusedes Hjeltekonungen, hvilken med bragdernas och välgerningarnas dubbla rätt förvärfvat tvänne Nordiska rikens dubbelkrona, skulle fikat att utbyta densamma mot det Kejserliga diadem, som lyckan, trött att ila från slagfält till slagfält, från land till land, från hufvudstad till hufvudstad, fastlänkad i gyldene kedjor vid Napoleons aldrig rastande triumfvagn, omsider ryckte från dennes hjessa: och att Pozzo di Borgo skulle haft sig anförtrodt att underhandla om successionen till förmån för Bonapartes ende farlige motståndare den 18:de Brumaire. Men antaget, att uppgiften saknar grund så visst som sannolikhet: den ger likväl anledning till den förmodan, att Rysslands frejdade diplomat ådragit sig vår store Konungs uppmärksamhet samt blifvit hedrad med hans

veta. Det är denna utomordentliga skicklighet hos Rysslands funktionärer, den

---

ynnest och förtroende: en utmärkelse, som icke är den minst smickrande bland alla dem, med hvilka Grefve Pozzo di Borgo blifvit öfverhopad af de Furstar, de der till honom stått i ett eller annat förhållande.

General Czernischeff, Alexanders Adjutant och gunstling, skickades af Kejsaren till Paris, kort innan den sista stora brytningen mellan Ryssland och Frankrike, för att utforska ej mindre Napoleons verkliga plan, än sinnesstämningen der i landet och beskaffenheten af dess utvägar, i personal och materiel, att företaga ett härtåg mot Ryssland. Czernischeff spelte rollen af en glädjedrucken, njutningslysten vällustling, endast begifven på nöjen och tidsfördrif, hvilka så öfverflödigt äro att tillgå i denna deras stora medelpunkt. Intet spektakel, intet dans- eller musiknöje gafs i Paris, der Czernischeff, ryktbar för sin älskvärdhet i utseende och omgängessätt och för sin utsökta klädsel, ej visade sig, om uppseende dervid stod att vinna. Hans låtsade passion för tonkonsten blef en fintlig förevändning för en förtroligare bekantskap med vissa hus, der musiken utgjorde fristundernas förlustelse och arbetstimmarne tillbringades i Krigsdepartementets byråer. Det dröjde också ej länge, innan Rysslands utskickade var i besittning af alla de upplysningar, han önskat. I ögonblicket förvandlades den sentimentale riddaren till en outtröttlig kurir, som genom natt och dag sprängde från

enhet, det sammanhang och det system, hvilka råda i förvaltningen, som mera

---

nöjena i Paris till pligterna i Petersburg, utan att kunna upphinnas af Napoleons, genom telegrafdepeche, utfärdade arresteringsorder, sedan ändamålet med Czernischeffs vistande i Frankrikes Hufvudstad blifvit af dess högre polis upptäckt, ungefär samtidigt med hans försvinnande.

Såsom ett offentligt bevis på Alexanders vänskap och uppmärksamhet för Carl XIV Johan, blef samme Czernischeff af Kejsaren sänd till Sverige, att lyckönska Konungen vid Dess kröning till Hans Maj:ts uppstigande på thronen. Redan tillförne hade han varit använd såsom underhandlare mellan Carl Johan, Napoleon och Alexander, hvilket synes af den förstnämndes bref till Franska Kejsaren den 19 December 1810, bilagdt Statsministerns för utrikes ärenderna tryckta berättelse till Konungen den 7 Januari 1813, jemte StatsRådet Lagerbjelkes ryktbara depeche af den 26 Oktober förstnämnde år. Generalens uppförande i Stockholm jäfvade ej det rykte af fin belefvenhet, som han qvarlemnat öfverallt der han vistats. Vid en bal t. ex. på slottet 1818 hade han till granne i stora galleriet ett bland hufvudstadens mest intagande fruntimmer den tiden, Fru L., på hvars andra sida en Svensk Generalsperson satt. Denne yttrade nu, skämtande: "*A present, Madame, Vous etes très-bien gardée, par deux généraux.*" — "*Cependant*" (föll Czernischeff genast i talet) "*il n'y a de danger que pour la garde.*"

än mycket annat bidragit till denna Monarkis oafbrutna tillvext. Sannolikt be-

---

Denna utsökta omgängeston, så naturlig och så behöflig hos diplomater, har likväl rätt ofta saknats hos dem, som ett *annat* Hof i sednare tider förstått att utvälja till sina och sin Nations representanter å utrikes orter; tvifvelsutan på det ej alltför stor disharmoni skulle äga rum emellan halten af dessa funktionärer och af dem, som anställas vid den inre förvaltningen. Deraf har händt, att man t. ex. från ett håll fått höra berättas om en Ministers toast för framgången af en insurrektion mot en makt, med hvilken den förres Regering stod i det förtroligaste förhållande; från ett annat, om en Ministers jagt å fridlyst ort, som blottställt honom för offentlig skymf, och för hvilket sällsamma förfarande ursäkten varit, att han åt en landsmans naturaliesamling velat skjuta en sällsynt fågel; från ett tredje, om en Ministers i motsatt rigtning verkande äfiande, att ådagalägga missaktning mot en utmärkt personlighet, som der njuter allmänt anseende och aktning, såsom *enskild* man, och hvilken *icke* äger anspråk ej heller satt i fråga att göra anspråk gällande i egenskap af offentlig person; från ett fjerde, der det stelaste af alla stela Hof residerar, och der följaktligen den strängaste etikett råder, om en diplomats framtrippande en galadag, ur den ordning, som varit honom anvisad, för att i hela den förvånade cirkelns åsyn på närmare håll lorgnera den ålderstigna Furstinnan; från ett femte, om en ung diplomats

höfde man ej misströsta om Rysslands beredvillighet att medgifva en Svensk

---

svar på Furstens fråga, huruvida den förres far då ännu lefde: *"pas encore, Sire"*; o. s. v. Lyckligtvis äro de fall högst sällan för handen, när länder kunna vinnas eller förloras, genom något mer eller mindre skickligt sätt att vara hos vederbörande diplomater; men det är föga troligt, att interessena väl bevakas i kabinettet af samma personal, som så illa beter sig uti salongen. Ödet är mer än gynnsamt, om en i allmänhet så representerad stat åtminstone på några ställen äger Ministrar, som kunna täfla med dem från Europas öfriga Makter, exempelvis derest sådan vore händelsen i Paris, Petersburg och Haag.

Sverige saknar ej diplomatiska organer på utrikes orter. Vår diplomatiska corps kan, både i talrikhet och rang, täfla med hvilken annan Makts af andra ordningen som helst. Detta nämnes här blott såsom ett factum, utan ringaste afsigt att klandra. Så håller t. ex. Sverige en Envoyé e. o. och Ministre Plenipotentiaire i Hamburg, der endast ett sändebud till, af denna grad, finnes, nämligen från Preussen; hvaremot ingendera bland de öfriga 26 staterna, som hafva diplomatiska agenter i Hamburg, inberäknade Ryssland, England och Frankrike, gifvit sina utskickade högre rang än Minister Resident. Nu tror hela verlden sig känna, att corps diplomatique i Hamburg fullt ut är lika sysslosatt att bevaka sina resp. Hofs fördelar i afseende på de uppsatser, som inflyta i de

några oskyldiga underrättelser, hvaraf hans fosterland kunde hemta gagn, utan

---

Tyska Tidningar, hvilka sprida underrättelser till alla folk och alla verldsdelar, som att i-akttaga deras handelsinteressen. Månne det i sådant fall vore för mycket begärdt, att det Svenska sändebudet skulle göra skäl för sin högre utmärkelse, genom någon uppmärksamhet, egnad äfven åt *andra* bokpressens alster än dagblad, när de förra utgöra prototyper i sitt slag och betraktade såsom sådane finnas i nästan hvarje mans hand öfver hela jordklotet? Och månne, så vida denna fråga besvaras jakande, omtankan af Sveriges Envoyé e. o. och Ministre Plenipotentiaire nödvändigt måste fjettras inom den fria staden Hamburgs murar? Skulle man härtill svara nej, så driste vi erinra om den kalender, hvilken i Gotha årligen utkommer, på både Tyska och Franska språken, och hvars genealogiska uppgifter gälla såsom trosartiklar i *alla* länder. Vi hålla oförgripligen före, att artikeln i denna kalender om Svenska Konungahuset ej bordt undfalla den Svenske Envoyéns kritiska blick, och om han der, lika med oss, till sin bestörtning funnit någon telning af den höga Regentstammen under *annat* namn, än det hvartill han blifvit döpt och i Sverige bär, ej bordt underlåta att anmärka och till rättelse befordra ett dylikt misstag. Det synes böra vara tillräckligen kändt, att H. K. H. Hertigen af Dalarne blifvit i det Heliga Dopet kallad NICOLAUS AUGUST, ett namn, hvarunder Hans Kongl. Höghet ock finnes upptagen i

den andra statens skada. Ryssland lefver ju i den förtroligaste sämja med sina

---

Sveriges och Norriges kalender; hvaremot den, som utkommer i Gotha, tillåter sig att benämna Hans K. Höghet: CARL AUGUST NICOLAUS. Men Svenska och Norrska kalenderns publik är inskränkt till Brödrafolken, hvaremot Almanach de Gotha utgör ett lexikon för hela Europa. Det funnos vid tidpunkten af Hans Kongl. Höghets födelse vissa öfverdrifna ömtåligheter, som gåfvo sig på ett otillbörligt sätt tillkänna, i afseende på det höga Faddernamnet och dess främsta plats. Denna opinion för dagen delade öfrige skefva opinioners lott: att dunsta bort och glömmas. Också synes oss misstaget i Gothas kalender långt betänkligare, emedan enfalden och okunnigheten derigenom kunde missledas att tro tillkomsten af det *nya* namnet och tillbakasättandet af det Kejserliga möjligen afse, att för Europas ögon visa ett annat förhållande, än verklighetens, hvilket man ansåg sig böra dölja.

Sens moral af jemnförelsen mellan en stat, som med stor beräkning använder alla sina funktionärer, och en annan hvilken i detta afseende handlar utan grundsats, är den, att den sednare, lindrigast sagdt, är slagen med obotlig blindhet, om den för den förras utskickade öppnar det aldraheligaste af sitt Försvarsverk, eller antager dem i tjenst för att besörja om fältlitografiska planritningar, med mera sådant.

lyckligt trygga grannar, från Torneå Elf, till Svarta Hafvet. Om också Sveriges arkiver, skeppshvarf, hamnar och arsenaler ej erbjuda samma interesse, som Dardanellerna, så plägar åtminstone den verldsbekanta afund, hvilken alla tider delat Svenskarne och är vorden till ett ordspråk, nu mera ej lägga svartsjuka hinder i vägen för fremlingens helt naturliga åtrå att släcka en menlös nyfikenhetstörst. Otvifvelaktigt skulle det fullt ut lika mycket löna mödan, att äfven i fråga om administratif duglighet bjuda till att härma Rysslands exempel, som att slafviskt efterbilda hvarje form, hvarje färg, hvarje snitt i Ryska åkdon och uniformer.

Han skulle i Dannemark funnit, huru tankans idrotter, uti alla deras olikartade uppenbarelser, beskyddas, icke med skrytets flärd, som förödmjukar, nedsätter och aflägsnar, utan med hjertats värma och förståndets ljus, hvilka draga till sig, upphöja och lifva. Han skulle på närmare håll lärt känna, eller som är detsamma: älska den Monark, med hvilken det utmärkta i *alla* länder "är förenadt genom ett ännu skönare band, än välgerningarnas; ty Fredrik VI äger *ej blott* belöningar, han äger *äfven* ett hjerta för deras yrken" (man kan näm-

ligen ur *allvarligare* synpunkt på honom lämpa detta Geijers uttryck om Gustaf III). Richert skulle fröjdat sig öfver det blomstrande tillstånd, hvaruti Dannemarks vettenskapliga inrättningar och samlingar befinnas. Han skulle funnit, huru Danskarnes nit, eldadt af deras vördnadsvärde Konungs föresyn och frikostighet, för deras hembygds gagn och intellektuella ära, deras höga ståndpunkt i kultur och denna lefvande, åskådliga känsla för allt hvad som uppspirat ur den Danska fosterjorden, tröstat dem öfver förlusten af ett materiellt ägovälde; en förlust, som de dessutom rikt ersatt genom ett klokt hushållssätt, flit och omtanka, hvilkas oskiljaktiga följeslagare alltid äro belåtenhetens trefnad och ekonomiskt välstånd.

Han skulle i Preussen förnummit, huru intet politiskt missöde, icke ens härjning, plundring och underkufvande, förmå hindra en stat, att efter öfverståndna lidanden svinga sig upp till höjden af anseende, förkofran och flor, då sådant utgör Regeringens enda ögonmärke; då ingen kostnad, ingen möda sparas, för att ernå detta mål; då mellan Styrelsens organer ingen annan täflan äger rum, än att kunna, hvar i sin stad, kraftigast dertill medverka; och då vid

dessa organers tillsättande afseende ej göres på *något* annat, än begreppet om den största förmågan att vara nyttig.

Han skulle i England, frihetens och industriens vagga, lärt känna, huru oskiljaktigt begge vandra hand i hand; huru en Konungamakts stora prerogativer trifvas vid sidan af stora prerogativer hos National-representationen, och huru begges sämjas med en sjelfständig tryckpress och medborgarnes *habeas corpus*. Han skulle i denna oafbrutna vexelverkan mellan frihet och laglydnad funnit uppenbarelsen af nationalitetens vigtigaste beståndsdel: allmän anda (*public spirit*).

Han skulle i Frankrike träffa Europeiska namn vid statsrodret och bland Folkets Ombud: Soult, Guizot, Thiers, Ministrar; Cousin, Pair; Bignon, Deputerad. Han skulle der se frejdade män, af rakt motsatta politiska åsigter och sympatier, uppbäras af alla opinioner, i den mån de såsom Fransmän göra det gemensamma fosterlandet heder: Chateaubriand, Henrics vän; Viennet, Ludvig Philips; Beranger, Republikens. Han skulle se dem som smälta i tårar vid den melankoliska klangen från Lamartines religieusa luta, varda utom sig af förtjusning öfver Victor Hugos sataniska

inspirationer, och dessas hänryckta beundrare ej vägra sin hyllning åt De la Vigne. Han skulle fröjda sig öfver, att i verldens mest egoistiska och penningeälskande tidehvarf få göra bekantskap med Lafitte, en köpman, hvilken högre skattat sina grundsatser och idéer, än sina rikedomar; och i Lafayette, tvänne verldars och trenne revolutioners hjelte, älska dygden och beklaga svagheterna*). Han skulle, med ett ord, på den Fran-

*) Äfven Sverige har ett af sina mest frejdade namn införlifvadt med Amerikas sjelfständighetshistoria. Den ende Svensk, som i sitt fosterland fallit ett blodigt offer för det blinda folkraseriet, hade också varit den ende af Svenskarne, som i Amerika kämpat för folkens rättigheter. Det blef Grefve Axel von Fersens sällsamt bedröfliga lott, att, älskad och aktad af Washington, grundläggaren af den Amerikanska friheten, blifva hatad och förföljd af 1809 års Män, grundläggarne af det närvarande frihetstillståndet i Sverige. Det var i mer än ett hänseende skada, att Gustaf III ej tillät Fersen att bära CincinnatusOrden, hvilken Washington gaf honom; ty derigenom gingo Männen af den 20 Juni miste om den njutningen, att slita från sitt offers bröst och i bitar stycka detta vedermäle af en stor Mans och en hel Republiks aktning, på samma gång med de äretecken, han fått och bar af Konungars gunst och förtroende.

ska jorden, ännu skälfvande under volkanernas brand, utropa med Alfred de Vigny:

"Je ne sais, si c'est mal tout cela; mais c'est beau;
Mais c'est grand; mais on sent jusqu'au fond de son âme,
Qu'un monde tout nouveau se forge à cette flamme."

Han skulle i Ryssland, Dannemark, Preussen, England, Frankrike gemensamt lärt, att ingen statsutgift är för stor, när den ändamålsenligt användes.

Han skulle i Spanien, trohetens och passionernas fosterbygd, varit åsyna vittne till de nästan öfvermenskliga ansträngningarne af en ringare stats nationalhat till en mäktigare, ja, den mäktigaste, hvars alla inkräktningsförsök det gjorde till intet. Men detta hat måste då koncentreras, likt krutets i minan inneslutna styrka, tills det genom sitt utbrott gifver fienden en säker död, och ej fladdra bort i otidiga invektiver, som lågan af en på fria fältet itänd halmkärfve. Han skulle i dessa stolta, ädla, tryckta Spanjorer, hvilka med berådt mod förtärde gift i sällskap med Ferdinands fiender, för att afdagataga dem

på bekostnad af sina egna lif, vördat urbilden af mensklig sjelfförsakelse. Hans hjerta skulle klappat friskare i grannskapet af en Morenos, en Quirogas herrliga patriotism; och han skulle af en Canga Arguëlles lärt, huru man blir en skicklig Minister i Konseljen, då man i sitt arbetsrum är en pragmatisk författare af förtjenst. Han skulle slutligen vid foten af Riegos galge hafva erinrat sig Furstars kärlek till friheten — och Furstars tacksamhet!...

Han skulle i det sköna Italien, som sett Numa, Brutus, Titus och Ganganelli födas, icke åtnöjts med blott en vallfart till de sköna konsternas hemland, utan derjemte, såsom i närmare förhållande till sitt yrke, gjort sig förtrolig med de källor, ur hvilka Beccaria och Filangieri hemtat deras djupa kunskapsförråd. Deras och Algarottis exempel skulle visat honom, att i de bygder, der man högst värderar det sköna och höga, nekar man ej sin hyllning åt det nyttiga och djupsinniga; och han skulle hemfört minnen ej endast från Dante till Alfieri, utan äfven från Scaruffi, finanslärornas stiftare, till Pecchio, finanslärarnes historiograf.

Han skulle ej försummat, att i Orienten taga i ögonsigte symptomerna hos

ett med döden kämpande urgammalt välde, ett offer först för sin stationära sorglöshet midt ibland civilisationens och uppfinningarnas stora framsteg, — ett offer sedan för sin Regerings omogna, brådstörtade och ytliga reformförsök. Han skulle, vid anställda betraktelser öfver Rysslands och Turkiets ömsesidiga ställning till hvarandra, öfvervägat resultaterna icke endast af den starkares förfarande mot den svagare, utan ännu mera af den vaksammes mot den slummeraktige; och han skulle insett, att bland alla de landsplågor, icke undantagne pest, mordbrand och uppror, med hvilka Försynen straffat korsets fiender, ingen varit för halfmånen så skadlig, som en slö och fal och girig Divan. Han skulle funnit, att Mahmuds uteslutande förtröstan på intet annat, än på *"Cesars lycka"* kostat Ottomaniska Porten sin sjelfständighet och möjligen, derest ej andra staters bistånd mellankommer, kan tillskynda Sultanen en lustresa i sällskap med Deyen från Algier.

Han skulle, återvändande till sin hembygd, låtit en suck lätta sitt beklämda bröst, då han genomvandrade Pohlen, medelpunkten för nutidens sympatier. Han skulle förbannat den inbördes tvedrägt och afundsamhet, som sön-

dersleto detta arma land och öfverlemnade det åt eröfringslystne grannars styckning. Han skulle begråtit Pohlens öde, att sedermera tvänne gånger förblöda under fruktlösa insurrektioner, anställda mindre för att återgifva detta land sin plats såsom sjelfständig stat på den Europeiska kartan, än för att i kritiska ögonblick utgöra ett annat rikes avantgarde mot en fiende, hvilken detta ej dristat på egen hand bjuda spetsen. Han skulle funnit, huru Pohlens tappre, djerfve, trotsige, men orolige, obetänksamme och föga statskloke söner låtit förleda sig, först af Napoleon och sedan af Julidagarnas Regering, att *i otid* höja resningens standar, och huru Fransmännens Kejsare, så väl som deras Konungadöme, lemnat dem i sticket, afbördande sin blodskuld med litet guld och mycken frikostighet i exklamationer. Han skulle, med tankan fästad på .... dock, nej! — han skulle skyndat, att i skötet af sitt fredliga fosterland glädja sig åt dess hittills bevarade oafhängighet, bibringa sin Regering de upplysningar, han i hennes ärenden inhemtat, och gagna sina landsmän, genom en verksamhet, stödd på studier och teorier, vägledd af verldskännedom och erfarenhet.

ExpeditionsSekteraren Richert, hvars

förtroliga bekantskap med Norska Brödrafolkets samhällsskick och verkande personer utöfvat ett så märkbart inflytande på hans politiska begrepp och opinioner, skulle säkert ej, utan vigtiga resultater för dem begge, göra en rund kring Europas särskilda samhällen. Utländningen, van att emottaga besök af en eller annan Svensk konstnär, en eller annan sysslolös resande, skulle i Richerts person lära känna en djup forskare; och det skulle lända Svenska namnets anseende till fromma, att äfven någon gång ådraga sig uppmärksamhet ur denna allvarligare synpunkt.

Med slutet af den resa, vi uti inbillningen företagit i ExpeditionsSekteraren Richerts lärorika sällskap, sluta vi ock att för denna gången taga Läsarens undseende, tålamod och uppmärksamhet i anspråk. *De frånvarande* äro målade efter naturen, icke artistiskt, men historiskt. I hvarje tafla måste finnas ljus och skugga. Vi hafva bemödat oss, att lika litet halka öfver ljuspunkterna, som skuggsidorna. Teckningen kan visserligen göras bättre och färgor af högre fägring anbringas; men säkert är, att

penseln blifvit förd med bestämd föresats att hvarken försköna eller vanställa föremålen. "Må" — som Gylfes sångare yttrar — "en eller annan lock af håret, ett eller annat veck af draperiet vara misslyckadt; bildstoden i sitt hela kan ju ändå äga något sannt?" Detta vare vårt sista ord om *de frånvarande* *)

*) Läsaren täcktes iakttaga, att då vi begagnat ordet "*frånvarande*" i afseende på personer, som lefva och kunna göra riksdagsmannarätten gällande under påstående Riksmöte, hafva vi måst välja en utgångspunkt för vår beräkning. Vi hafva dertill utsett slutet af Ridderskapets och Adelns *andra* anteckning, då Riddarhuset blef organiseradt, enligt den tryckta förteckningen. De sedermera uti Riksståndens personal inträffade förändringar inverka sålunda ej på indelningen uti ofvannämnde tvänne hufvudklasser.

Läsaren inser tvifvelsutan opåmindt bland annat, att framställningarna om nu mera aflidne Grefve von Schwerin blifvit ej allenast nedskrifna, utan äfven färdigtryckta, innan denne i flera hänseenden utmärkte och vördnadsvärde fosterlandsvän samlats till sina fäder. Det utgör för oss en tillfredsställelse, och torde hos en upplyst Allmänhet få gälla såsom ett intyg om den kärlek till sanning och oväld, hvilken styrt vår penna vid de uppgifter och omdömen, som blifvit uttalade i denna skrift, att vi ej tvekat offentligen underkasta dem en sådan

och blifve det första, i afseende på *de närvarande;* men

"härom en annan gång, törhända,
om Gud förlänger våra dar!"

---

mans pröfning, som Schwerins, medan han lefde, i förhållanden, de der så nära angingo hans personlighet, och att vi efter hans död ej funnit anledning att ändra eller återkalla något, hvarken såsom ett ångradt klander eller ur synpunkten af ett för vida sträckt beröm, oaktadt felen blifvit lika litet skonade, som förtjensterna undanstuckna.

Exempl., häftadt, kostar **2** *Rdr B:co.*

LIBRARY OF CONGRESS
0 021 617 084 2